

Armoede in beeld

Onderzoek naar het beleid van de gemeente Nieuwkoop op het gebied van armoede en sociale ongelijkheid

Rekenkamer Nieuwkoop

Colofon

Datum:

22-5-2026

Eindrapport

Rekenkamer Nieuwkoop

Job van Meijeren, directeur

Tim Kunis, plv. directeur en secretaris

06 10 10 79 78 / tim@necker.nl

Onderzoekers:

Robert Klaassen

robert@necker.nl

Pieter Beutler

Pieter.beutler@necker.nl

Julia de Langen

Julia@necker.nl

Hannah Bout

hannah@necker.nl

Inhoudsopgave

Colofon	2
Inhoudsopgave	3
Bestuurlijke nota	5
Inleiding: onderzoek naar armoede en ongelijkheid	6
Aanleiding	6
Vraagstelling	6
Deelvragen	6
Leeswijzer	7
Kernbevindingen	8
Conclusies en aanbevelingen	11
Reactie van college van B&W	15
Nawoord rekenkamer	25
Nota van bevindingen	27
1. Vooraf: armoede en ongelijkheid in Nieuwkoopse context	28
1.1 Armoede en schulden in Nieuwkoop: de cijfers	28
1.2 Wat kenmerkt de inwoners van Nieuwkoop?	29
1.3 Maak kennis met Dennis, Shannah en Omar	35
2. Beleid om armoede en ongelijkheid tegen te gaan	36
2.1 Ambities en doelstellingen van de gemeente	36
2.2 Instrumenten die de gemeente inzet	38
2.3 Rollen en verantwoordelijkheden	41
3. Uitvoeringspraktijk	44
3.1 Uitvoeringsaanpak van de gemeente	44
3.2 Samenwerking in de uitvoering en succes- en knelpunten	51
4. Monitoring en evaluatie	56
4.1 Gebruik van kwantitatieve en kwalitatieve informatie	56
4.2 Inzicht in het doelbereik	58
5. Betrokkenheid van de raad	60

5.1 Informatievoorziening aan de raad	60
5.2 Rolneming door de gemeenteraad	61
Bijlage 1. Onderzoeksverantwoording	63
Onderzoekswerkzaamheden	63
Schriftelijke documentatie	63
Gevoerde interviews	63
Bijlage 2. Technische onderzoeksverantwoording	64
Indicatoren voor armoede en ongelijkheid	64
Vragenlijst	65
Indeling van inwoners aan de hand van de Citisens-methode	67
Bijlage 3. Overzicht samenwerkingspartners	68

Bestuurlijke nota

Inleiding: armoede en ongelijkheid

Aanleiding

Armoede en ongelijkheid in de samenleving zijn actuele politieke en maatschappelijke onderwerpen. In 2023 leefden meer dan een half miljoen Nederlanders in armoede, zo berekende het CBS.¹ Hoewel dat aantal mensen aan het dalen is, wordt de armoede van mensen onder de armoedegrens wel hardnekkiger: één op de drie mensen in armoede leeft al minstens drie jaar onder de armoedegrens.² Daarnaast leven 1,2 miljoen mensen net boven de armoedegrens. In het voorjaar van 2024 adviseerde het Sociaal Cultureel Planbureau (SCP) dan ook om bij het maken van politieke keuzes aandacht te hebben voor hoe de keuzes uitpakken voor verschillende groepen in de samenleving.³

Het CBS rapporteerde in 2024 dat de inkomensongelijkheid tussen 2017 en 2022 in gemeente Nieuwkoop is gedaald.⁴ Enkel kijken naar koopkracht en inkomen om ongelijkheid te duiden blijkt echter niet voldoende te zijn, zo concludeert onder meer het SCP.⁵ Zij publiceerden in maart 2023 een onderzoek naar eigentijdse ongelijkheid. Uit deze studie komt naar voren dat eigentijdse ongelijkheid niet alleen voortkomt uit koopkrachtproblemen en armoede, maar ook samenhangt met ongelijkheid in andere hulpbronnen zoals sociaal en economisch kapitaal. Volgens het SCP liggen er kansen voor de overheid om dit actiever tegen te gaan. Zo kan de overheid specifiek beleid voeren dat urgente financiële tekorten aanvult of aanpassingen doorvoeren in het structurele beleid en systemen. Daarbij is vooral de lokale overheid aan zet.

Vanwege de maatschappelijke relevantie van het onderwerp en de rol die de gemeente hierin speelt voert de rekenkamer Nieuwkoop in 2025 dit onderzoek naar armoede en ongelijkheid uit. Daarbij neemt de rekenkamer ook inzichten uit onderzoek naar dit onderwerp in andere gemeenten mee.⁶

Vraagstelling

Op basis van onze kijk op dit onderzoek en de geformuleerde doelstelling, heeft de rekenkamer de volgende centrale vraag geformuleerd voor het onderzoek:

Welke middelen zet de gemeente Nieuwkoop in om armoede en sociale ongelijkheid te bestrijden en in hoeverre zijn deze doeltreffend en doelmatig?

Deelvragen

Deze hoofdvraag hebben we uitgewerkt in vijftien deelvragen, verdeeld over vier thema's:

Beleid

1. Welke ambities en doelstellingen heeft de gemeente Nieuwkoop vastgesteld ten aanzien van armoede en sociale ongelijkheid?
2. Welke (beleids-)instrumenten past de gemeente toe om armoede en sociale ongelijkheid tegen te gaan?

¹ CBS. (2024, 17 oktober). Nieuwe armoedemeting: 540 duizend mensen arm in 2023.

² Sociaal Cultureel Planbureau. (2024, 24 oktober). Voorkom dat nog meer mensen in armoede vervallen.

³ Sociaal Cultureel Planbureau. (2024, 27 maart). Oproep SCP: Heb oog voor ongelijkheid in de samenleving bij politieke keuzes.

⁴ AD. (2024, 3 juli). Inkomensongelijkheid in Nieuwkoop sinds 2017 gedaald.

⁵ Sociaal Cultureel Planbureau. (2023, maart). Onderzoeksrapport Eigentijdse ongelijkheid.

⁶ Necker (2024). Rekenkameronderzoek naar armoede en ongelijkheid – innovaties in negen gemeenten: [link](#).

3. Hoe zijn in de gemeente Nieuwkoop rollen en verantwoordelijkheden verdeeld in de aanpak van armoede en sociale ongelijkheid?

Uitvoering en praktijk

4. Hoe werken betrokken gemeentelijke afdelingen samen op het gebied van armoede en sociale ongelijkheid?
5. Hoe werkt de gemeente Nieuwkoop samen met maatschappelijke partners in de aanpak van armoede en sociale ongelijkheid? Hoe is die samenwerking georganiseerd?
6. Welke inspanning wordt geleverd door gemeente Nieuwkoop en maatschappelijk partners om alle inwoners in beeld te krijgen die gebruik zouden moeten en kunnen maken van regelingen op het gebied van armoede en sociale ongelijkheid?
7. Hoe ziet de toegang tot de gemeentelijke dienstverlening ten aanzien van armoede en sociale ongelijkheid er vanuit het perspectief van de cliënt uit?
8. Wat zijn ervaren knelpunten in de aanpak van armoede en sociale ongelijkheid, en wat gaat er goed?
9. Welke mogelijkheden voor de aanpak van armoede en sociale ongelijkheid worden momenteel niet door de gemeente Nieuwkoop opgepakt?

Monitoring, evaluatie en lessen

10. Hoe en in welke mate heeft de gemeente Nieuwkoop inzicht in het behalen van doelen?
11. Hoe wordt kwantitatieve en kwalitatieve informatie gebruikt in de analyse van de effectiviteit van het beleid?
12. In hoeverre bereikt de gemeente Nieuwkoop de door haar gestelde doelen voor de aanpak van armoede en kansengelijkheid en hoe doelmatig is die aanpak?
13. Welke lessen zijn voor de gemeente Nieuwkoop te formuleren voor de toekomstige aanpak van armoede en kansengelijkheid?

Betrokkenheid van de gemeenteraad

14. In hoeverre heeft de gemeenteraad van Nieuwkoop voldoende zicht op de effectiviteit en efficiëntie van het beleid om zijn kaderstellende en controlerende taken uit te kunnen voeren?
15. Hoe vervult de raad zijn kaderstellende en controlerende rol op dit moment als het gaat om armoede en kansengelijkheid, en hoe zou die rol er in de toekomst uit moeten zien?

Leeswijzer

Dit rapport bestaat uit een bestuurlijke nota en een nota van bevindingen. De bestuurlijke nota bestaat uit deze inleiding, de kernbevindingen, de conclusies en aanbevelingen, de bestuurlijke reactie en het nawoord van de rekenkamer. De nota van bevindingen is ingedeeld in vier hoofdstukken, gericht op de vier bovenstaande thema's. In elk hoofdstuk wordt antwoord gegeven op de bijbehorende deelvragen. In de bijlage staat een nadere onderzoeksverantwoording en een overzicht van maatschappelijke samenwerkingspartners van de gemeente.

Kernbevindingen

Hieronder geeft de rekenkamer de kernbevindingen uit dit onderzoek weer. Met deze kernbevindingen geeft de rekenkamer antwoord op de onderzoeksvragen.

- 1. Welke ambities en doelstellingen heeft de gemeente Nieuwkoop vastgesteld ten aanzien van armoede en sociale ongelijkheid?*
- 2. Welke (beleids-)instrumenten past de gemeente toe om armoede en sociale ongelijkheid tegen te gaan?*

De gemeente Nieuwkoop wil kansenongelijkheid, armoede en schuldenproblematiek verkleinen. De gemeente zet zowel in op het voorkomen van armoede en ongelijkheid als op het aanpakken van bestaande schulden. Ook wil de gemeente de kans op betaald werk vergroten en inwoners goed informeren over de beschikbare voorzieningen waar inwoners gebruik van kunnen maken. De gemeente Nieuwkoop heeft geen apart beleid voor armoede of ongelijkheid. Het beleid van de gemeente maakt onderdeel uit van de Lokale preventieagenda.

De gemeente kent diverse minimaregelingen en -voorzieningen waar inwoners een beroep op kunnen doen. Dit betreffen onder andere diverse tegemoetkomingen en aanvullende bijdragen zoals bijdragen voor kinderen die naar school gaan (in aanvulling op het kindgebonden budget) en bijdragen om deel te kunnen nemen aan maatschappelijke activiteiten. Voor de minimaregelingen hanteert Nieuwkoop verschillende inkomensgrenzen en specifieke voorwaarden. De inkomensgrenzen die de gemeente hanteert zijn vergelijkbaar met omliggende gemeenten.

- 3. Hoe zijn in de gemeente Nieuwkoop rollen en verantwoordelijkheden verdeeld in de aanpak van armoede en sociale ongelijkheid?*
- 4. Hoe werken betrokken gemeentelijke afdelingen samen op het gebied van armoede en sociale ongelijkheid?*

De aanpak van armoede, schulden en ongelijkheid valt in Nieuwkoop onder de afdeling Maatschappelijke Ontwikkeling. De teams De Verbinding en Sociaal Domein, die onder deze afdeling vallen, werken samen met maatschappelijke organisaties om armoede, schulden en ongelijkheid te verkleinen. De uitvoering van de Participatiewet en de wet gemeentelijke schuldhulpverlening is door Nieuwkoop belegd bij de gemeente Alphen aan den Rijn. De gemeente kent geen lokaal centraal loket voor hulp en ondersteuning bij financiële vraagstukken. Inwoners met een hulp- of ondersteuningsvraag kunnen op verschillende plekken terecht, maar moeten daarvoor bij specifieke organisaties of initiatieven aankloppen.

- 5. Hoe werkt de gemeente Nieuwkoop samen met maatschappelijke partners in de aanpak van armoede en sociale ongelijkheid? Hoe is die samenwerking georganiseerd?*
- 6. Welke inspanning wordt geleverd door gemeente Nieuwkoop en maatschappelijk partners om alle inwoners in beeld te krijgen die gebruik zouden moeten en kunnen maken van regelingen op het gebied van armoede en sociale ongelijkheid?*

7. Hoe ziet de toegang tot de gemeentelijke dienstverlening ten aanzien van armoede en sociale ongelijkheid er vanuit het perspectief van de cliënt uit?

De gemeente Nieuwkoop zet diverse stappen om de aanpak van armoede en schulden te versterken. De acties uit de Lokale preventieagenda worden grotendeels opgepakt, maar de resultaten hiervan zijn niet altijd eenduidig op te maken. Zo is het gebruik van de minimaregelingen in de periode 2021-2024 toegenomen, maar is er nog geen volledig inzicht in het recenter gebruik en in hoeverre hiermee de volledige doelgroep in beeld is. De toegang tot dienstverlening is voor inwoners op verschillende plekken te vinden, zowel bij de gemeente zelf als bij het Serviceplein in Alphen aan den Rijn en bij maatschappelijke partners.

Door middel van vroegsignalering en preventieve maatregelen, zoals welzijnsbezoeken aan 75-plussers door Team De Verbinding, zoeken de gemeente en maatschappelijke partners actief contact met inwoners die met armoede en ongelijkheid te maken hebben. Ook inwoners die te maken hebben met meerdere problemen tegelijkertijd kunnen in Nieuwkoop de hulp en ondersteuning krijgen die ze nodig hebben. Welke hulp en ondersteuning precies wordt geboden is afhankelijk van de precieze situatie, maar ook van waar de betreffende inwoner aanklopt of in beeld komt.

- 8. Wat zijn ervaren knelpunten in de aanpak van armoede en sociale ongelijkheid, en wat gaat er goed?*
9. Welke mogelijkheden voor de aanpak van armoede en sociale ongelijkheid worden momenteel niet door de gemeente Nieuwkoop opgepakt?

De gemeente Nieuwkoop heeft een aantal belangrijke samenwerkingspartners in de uitvoering. Allereerst de gemeente Alphen aan de Rijn als uitvoeringspartner voor de schuldhelpverlening. Daarnaast betreft de gemeente Nieuwkoop ook veel maatschappelijk partners in de uitvoering van verschillende regelingen, de Participatiewet (bijzondere bijstand) en de Lokale preventieagenda. Succespunten in Nieuwkoop zijn het draagvlak voor de huidige (preventieve) aanpak van armoede en schulden. Zo weet de gemeente veel maatschappelijke partners aan zich te binden en is er veel waardering voor de inzet van het team De Verbinding. Aandachtspunten zijn de toegang tot hulp en ondersteuning en de afstand tot Alphen aan den Rijn als mogelijke extra drempel om hulp te zoeken. Er zijn diverse mogelijkheden om de aanpak van armoede en ongelijkheid in Nieuwkoop aan te vullen, daar gaat de rekenkamer in de aanbevelingen nader op in.

- 10. Hoe en in welke mate heeft de gemeente Nieuwkoop inzicht in het behalen van doelen?*
11. Hoe wordt kwantitatieve en kwalitatieve informatie gebruikt in de analyse van de effectiviteit van het beleid?
12. In hoeverre bereikt de gemeente Nieuwkoop de door haar gestelde doelen voor de aanpak van armoede en kansengelijkheid en hoe doelmatig is die aanpak?

De gemeente Nieuwkoop beschikt over zowel kwantitatieve als kwalitatieve informatie over de effectiviteit van het gevoerde beleid. Kwantitatief heeft de gemeente voor enkele regelingen inzicht in het bereik op basis van het aantal toekenningen, maar dit geldt lang niet voor alle regelingen. Kwalitatief haalt de gemeente veel informatie op vanuit de praktijkervaring van medewerkers van de gemeente en maatschappelijk partners. Deze informatie wordt niet op één punt verzameld.

De gemeente Nieuwkoop heeft geen overkoepelend inzicht in het effect van het beleid op het gebied van armoede, schulden en ongelijkheid. Voor een deel komt dit door het feit dat de gemeente geen kwantitatieve doelstellingen heeft vastgesteld, op basis waarvan de gemeente kan beoordelen of de inzet effect is of niet. Er zijn wel kansen om het inzicht in het doelbereik te vergroten.

14. In hoeverre heeft de gemeenteraad van Nieuwkoop voldoende zicht op de effectiviteit en efficiëntie van het beleid om zijn kaderstellende en controlerende taken uit te kunnen voeren?

15. Hoe vervult de raad zijn kaderstellende en controlerende rol op dit moment als het gaat om armoede en kansenongelijkheid, en hoe zou die rol er in de toekomst uit moeten zien?

Het college informeert de raad structureel over armoede en ongelijkheid via de P&C-cyclus, maar de informatie biedt de raad slechts beperkt inzicht in de effectiviteit en efficiëntie van het beleid. Met twee raadsinformatiebrieven heeft het college de raad wel uitgebreider geïnformeerd over de energietoeslag en de stand van zaken over enkele minimaregelingen.

De kaderstellende rol van de raad op het gebied van armoede en ongelijkheid is in de afgelopen raadsperiode beperkt gebleven tot het vaststellen van de Lokale Preventie Agenda en het aannemen van een drietal moties. De raad heeft in de afgelopen periode daarnaast enkele malen schriftelijke vragen gesteld over armoede. De raad maakt beperkt gebruik van het raadsinstrumentarium.

Conclusies en aanbevelingen

De onderzoekers hebben tijdens het onderzoek gesproken met ambtenaren, vrijwilligers en professionals en zijn onder de indruk van de inzet van al deze betrokkenen. Onderstaande conclusies en aanbevelingen richten zich op het waar mogelijk verbeteren van de huidige aanpak en richt zich geenszins op de huidige, veelvuldige inzet op het gebied van armoede en ongelijkheid in Nieuwkoop.

Conclusies

Conclusie 1: Nieuwkoop is een gemeente met relatief minder armoede, maar het aantal inwoners met schulden stijgt en inwoners vragen steeds vaker om hulp en ondersteuning

Nieuwkoop behoort tot de categorie gemeenten met het laagste aandeel inwoners in armoede. In 2023 leefde volgens het CBS 1,4 procent van de inwoners van Nieuwkoop in armoede (ten opzichte van 3,1 procent landelijk gemiddeld). Afgerond betreft dit ongeveer 412 inwoners. Nieuwkoop kent dus relatief minder inwoners in armoede dan in andere gemeenten, maar dit zegt dus niet dat er in Nieuwkoop geen armoede is. Net als het landelijke beeld stijgt ook in Nieuwkoop het aantal inwoners met problematische schulden (590 huishoudens in 2021 en 770 huishoudens in 2024). Deze mensen leven niet in armoede (volgens de definitie van het CBS), maar hebben geen buffer om financiële tegenvallers op te vangen. Ook ziet de gemeente dat steeds meer inwoners een beroep doen op minimaregelingen en -voorzieningen (zie ook conclusie 5).

Conclusie 2: De gemeente Nieuwkoop kiest voor een preventieve aanpak van armoede en ongelijkheid, maar doeltreffendheid en doelmatigheid is moeilijk vast te stellen

Nieuwkoop heeft geen apart beleidskader voor armoede. De ambities en doelen om armoede en ongelijkheid te voorkomen en tegen te gaan zijn ondergebracht in de lokale preventieagenda. Ze maken daarmee deel uit van een brede, preventieve aanpak in het sociaal domein. Doelen van de agenda zijn onder meer het verstevigen van preventieve voorzieningen om armoede en kansongelijkheid aan te pakken en het voorkomen en aanpakken van schulden. De doelen van de preventieagenda zijn of worden allemaal in meer of mindere mate opgepakt. Doordat de doelen vooral zijn geformuleerd als inspanningsdoelen ("de gemeente gaat x doen"), en minder als resultaatdoelen ("de gemeente wil het bereik van de minimaregelingen vergroten met *aantal y*"), is de doeltreffendheid en doelmatigheid van het gevoerde beleid minder goed vast te stellen. Er zijn geen prestatie-indicatoren vastgesteld (bijvoorbeeld: het aantal inwoners dat de gemeente wil helpen) die de effectiviteit van beleid concreet inzichtelijk maken. De indicatoren die wel worden bijgehouden, zoals het aantal gebruikers van minimaregelingen, geven vooral een kwantitatief beeld van de situatie, maar zeggen weinig over de mate waarin de gemeentelijke inzet daadwerkelijk verschil maakt. Er is hierover ook geen breed verspreide en op één plek terug te vinden informatie beschikbaar.

Conclusie 3: Er is draagvlak voor de huidige aanpak en de samenwerking verloopt goed

De huidige, op preventie gerichte aanpak van armoede wordt in Nieuwkoop breed gedragen, zowel door de raad als door de betrokken maatschappelijk partners. Ook weet de gemeente veel maatschappelijk partners langdurig aan zich te binden. De gemeente heeft daarmee een breed netwerk binnen de samenleving. Uit veel gesprekken blijkt de waardering voor het team De Verbinding en de samenwerking daarbinnen. Ook de locatie De Verbinding, waar veel maatschappelijk partners bij elkaar zitten, wordt gewaardeerd door de gesprekspartners. Dat hier meerdere partners zijn gehuisvest maakt het mogelijk om snel te schakelen en elkaar op te zoeken wanneer nodig. Maatschappelijke partners vinden wel dat de gemeente soms meer regie kan nemen om ontmoeting tussen partners te organiseren en onderlinge kennis centraal te delen.

Conclusie 4: Er is geen centrale toegang of heldere sociale kaart waardoor samenhangende dienstverlening richting inwoners kwetsbaar is.

De uitvoering van de Participatiewet en de wet gemeentelijke schuldhulpverlening is door Nieuwkoop belegd bij de gemeente Alphen aan den Rijn. De gemeente kent daarmee lokaal geen centraal loket voor hulp en ondersteuning bij financiële vraagstukken. Inwoners met een ander type hulp- of ondersteuningsvraag kunnen binnen de gemeente op verschillende plekken terecht. Ze moeten daarvoor bij specifieke organisaties of initiatieven aankloppen. Een risico hiervan is dat niet alle aspecten van de betrokkene bij de intake in beeld zijn en dat inwoners die de reis naar Alphen niet kunnen of willen maken niet de hulp krijgen die ze nodig hebben. Het is onduidelijk in hoeverre dit daadwerkelijk zo is: enkele maatschappelijke partners geven aan dat inwoners de afstand naar Alphen als probleem ervaren, maar andere gesprekspartners herkennen dat signaal niet uit hun contacten met inwoners. De gemeente heeft op dit moment geen goed zicht op in hoeverre de afstand tot Alphen en het ontbreken van een lokaal centraal loket momenteel een probleem is voor inwoners.

Organisaties kunnen waar nodig naar elkaar doorverwijzen en bij het Serviceplein in Alphen wordt bij intakegesprekken voor bijstandsuitkeringen ook gekeken naar andere leefgebieden, zodat waar nodig kan worden doorverwezen naar andere hulpinstanties. Er ontbreekt in Nieuwkoop echter een up-to-date sociale kaart waarop de diverse hulp- en ondersteuningsmiddelen zijn weergegeven en die maatschappelijke partners kunnen gebruiken om waar nodig naar elkaar door te verwijzen of elkaar aan te haken.

Conclusie 5: Het bereik van de minimaregelingen wordt jaarlijks groter, maar er is beperkt inzicht in hoeverre de volledige doelgroep wordt bereikt

Net als andere gemeenten kent de gemeente Nieuwkoop een groot aantal minimaregelingen. Via de jaarverslagen van samenwerkingspartners als de gemeente Alphen aan den Rijn, Schuldhulpmaatje en stichting Leergeld heeft de gemeente inzicht in hoeveel mensen jaarlijks een beroep doen op deze regelingen. In de periode 2021-2024 doen steeds meer mensen een beroep op de minimaregelingen van de gemeente: zo werd er in 2021 257 keer een beroep gedaan op Stichting Leergeld, en in 2023 681. En het aantal beroepen op de regeling duurzame gebruiksgoederen nam toe van 19 in 2021 tot 76 in 2025. Inwoners weten de regelingen vaker te vinden, waardoor de gemeente constateert dat dit gepaard gaat met een oplopend tekort in de budgetten voor werk en inkomen. De gemeente wil met een preventieve aanpak en door meer mensen aan een baan te helpen voorkomen dat er een te groot beroep wordt gedaan op de minimaregelingen. Op dit moment is er beperkt inzicht in de effectiviteit van de huidige aanpak en in hoeverre de volledige (potentiële) doelgroep in beeld is. Er zijn kansen om de beschikbare informatie uit diverse bronnen te bundelen en op basis daarvan strategische keuzes te maken, zodat de gemeente beter kan sturen op de effectiviteit van de huidige aanpak.

Conclusie 6: De raad heeft beperkt inzicht in de effectiviteit en efficiëntie van de huidige aanpak en geeft hier ook beperkt aandacht aan

De gemeenteraad wordt periodiek geïnformeerd over armoede en ongelijkheid via de P&C-cyclus en is daarnaast tweemaal via een raadsinformatiebrief in de afgelopen raadsperiode nader geïnformeerd. De informatiepositie van de raad is op dit moment beperkt. Tegelijkertijd maakt de raad zelf beperkt gebruik van het raadsinstrumentarium om het inzicht te vergroten of (bij) te sturen in de huidige aanpak. Zo heeft de raad in de afgelopen periode twee keer vragen gesteld over problematiek rondom armoede en ongelijkheid. Ook het aantal moties is beperkt in de onderzoeksperiode: drie stuks.

Aanbevelingen

Aanbeveling 1: Geef het college opdracht om de beschikbare monitoringsinformatie te bundelen en te evalueren om het inzicht in de effectiviteit te vergroten.

De huidige preventieve aanpak van armoede en ongelijkheid kan in de praktijk versterkt worden met een beter inzicht in de effectiviteit ervan. De huidige aanpak bestaat uit een groot aantal inspanningen door gemeente en samenwerkingspartners, maar het is niet duidelijk in hoeverre deze aanpak effectief is en waar mogelijkheden voor verbetering liggen. De aard van de problematiek maakt het ingewikkeld om passende (kwantitatieve) prestatie-indicatoren te formuleren, maar op basis van bestaande informatie kan de gemeente wel geprioriteerde keuzes maken over de toekomstige inzet. Een eerste stap kan zijn om beschikbare informatie over de huidige inspanningen, het bereik van de minimaregelingen en de aantallen meldingen voor hulp- en ondersteuningstrajecten te bundelen. Dit geeft een overkoepelend inzicht van de huidige situatie. Op basis daarvan kunnen vervolgens prioriteiten worden gesteld waarmee accenten gelegd kunnen worden in de huidige aanpak.

Aanbeveling 2: Geef het college opdracht om de inspanningen en resultaten van de lokale preventieagenda inzichtelijk te maken voor de raad.

De huidige lokale preventieagenda is op het moment van schrijven zo'n anderhalf jaar in werking. De huidige aanpak kenmerkt zich door een groot aantal inspanningen, waar de raad momenteel niet altijd goed zicht op heeft. Daarom beveelt de rekenkamer aan om jaarlijks de raad inzicht te geven in de inspanningen en resultaten van de lokale preventieagenda. Dat kan op een schriftelijke manier, zoals in de P&C-stukken, door de jaarverslagen van diverse partners beschikbaar te stellen aan de raad of door te gaan werken met een Monitor Sociaal Domein, zoals ook in sommige andere gemeenten gebruikelijk is. Daarnaast kan het ook meerwaarde hebben om de raad praktijkinzicht te geven via bijvoorbeeld presentaties, informatiebijeenkomsten of werkbezoeken bij maatschappelijke partners die actief zijn op het gebied van armoede en ongelijkheid.

Aanbeveling 3: Formuleer als raad in het nieuwe bestuursprogramma doelen en prioriteiten voor het tegengaan van armoede en ongelijkheid in de gemeente

In 2026 start een nieuwe raadsperiode. Een belangrijk moment waarop de raad nieuwe ambities en doelen voor de komende periode zal bepalen. Ook op het gebied van armoede en ongelijkheid zal de raad keuzes moeten maken, ofwel voor het voortzetten van de huidige aanpak ofwel voor het nader prioriteren of herijken van die aanpak. Om goede keuzes te kunnen maken, is als eerste goed inzicht nodig in de huidige situatie. Daar richt aanbeveling 1 zich op. Vervolgens is nodig dat in de gemeenteraad het gesprek gaat over wat de raad wil bereiken met het armoedebeleid. De financiële mogelijkheden zijn nooit onbeperkt, waardoor prioritering belangrijk is. Bepaal dus als raad welke prioriteiten gesteld moeten worden en vraag daarbij hulp van het college. Dit vraagt bewuste overweging en positiebepaling door de raad. Het nieuwe bestuursprogramma (in welke vorm dan ook) is in de optiek van de rekenkamer hiervoor een geschikt moment en middel.

Aanbeveling 4: Geef het college opdracht om nadere inspanningen te plegen om het potentiële bereik van de maatregelen tegen armoede en ongelijkheid te vergroten.

De gemeente doet samen met maatschappelijke partners veel om inwoners in armoede en ongelijkheid te helpen, het is belangrijk om dit ook over te brengen aan inwoners die de gemeente minder goed bereikt. Dat geldt met name voor inwoners met relatief minder vertrouwen in de overheid of doelgroepen die minder goed hun weg kunnen vinden in de beschikbare hulpmiddelen. De rekenkamer beveelt de raad aan om het college opdracht te geven om nadere inspanningen te plegen om het potentiële bereik van de maatregelen tegen armoede en ongelijkheid te vergroten.

Nieuwkoop kan hierbij diverse maatregelen overwegen:

- Geef actief opvolging aan nog uit te voeren acties in de lokale preventieagenda op het gebied van communicatie, de begrijpelijkheid van de beschikbare aanmeldformulieren voor minimaregelingen. Ga ook na in hoeverre de huidige regelingen voor inwoners voldoende vindbaar zijn, bijvoorbeeld door inwoners die hulp hebben ontvangen actief te vragen naar hun ervaringen met de toegankelijkheid van de regelingen en dit ook periodiek bij te houden.
- Maak werk van de ambitie om een actuele sociale kaart op te stellen, waarop de diverse hulp- en ondersteuningsmiddelen zijn weergegeven en die maatschappelijke partners kunnen gebruiken om waar nodig naar elkaar door te verwijzen of elkaar aan te haken. Investeer daarnaast blijvend in verbinding en centrale kennisdeling tussen gemeente en maatschappelijke partners. Medewerkers van de gemeente, maatschappelijk partners en vrijwilligers halen dagelijks ervaringen en signalen op bij inwoners die hulp en ondersteuning vragen of ontvangen. Door deze informatie op één plek te verzamelen kunnen gemeente en partners die informatie effectiever gebruiken om de aanpak waar mogelijk te versterken.
- Maak gebruik van een ervaringsdeskundige in de vroegsignalering, bijvoorbeeld in samenwerking met Team De Verbinding. Onder andere de gemeente Venray zet een ervaringsdeskundige in om huisbezoeken af te leggen in het kader van vroegsignalering. Deze persoon komt niet 'namens de gemeente' en wordt in de praktijk sneller vertrouwd.
- Bevraag inwoners die te kampen hebben met armoede of problematische schulden over de toegang tot hulp en ondersteuning. Bijvoorbeeld over in hoeverre zij het als probleem ervaren om voor schuldhulpverleningsvraagstukken naar Alphen te moeten reizen en hoe zij de toegang tot hulp en ondersteuning in bredere zin ervaren. Dat kan eventueel ook in regionaal verband, in samenwerking met Alphen aan den Rijn en Kaag en Braassem. Door inwoners gericht te bevragen kan de gemeente ervaringen uit de praktijk meenemen in toekomstige keuzes over de dienstverlening aan minima.

De inzet van bovenstaande maatregelen past niet voor elke gemeente. Werk daarom aan een eigen pakket aan interventies dat aansluit bij de huidige werkwijze. Het college kan een opdracht van de raad, in samenhang met aanbeveling 3, uitwerken in een concreet pakket maatregelen.

Reactie van college van B&W

gemeente Nieuwkoop MO Sociaal Domein

Rekenkamer Nieuwkoop
Ter attentie van de heer P.J. van Meijeren
Aardamseweg 4,
2461 CC TER AAR

datum	21 april 2026
uw brief/kenmerk	
zaaknummer	626383
behandeld door	Freke Kerkvliet
betreft	Bestuurlijke reactie op het rekenkameronderzoek naar armoede en ongelijkheid
bijlage(n)	

Beste heer Van Meijeren,

U heeft ons college gevraagd een bestuurlijke reactie te geven op uw onderzoek naar armoede en ongelijkheid in de gemeente Nieuwkoop. Wij zullen hieronder ingaan op de conclusies en aanbevelingen die in het rapport benoemd zijn.

Wij danken de Rekenkamer voor de geleverde inspanningen en voor het opstellen van het onderzoeksrapport.

Uw hoofdconclusies zijn dat de gemeente Nieuwkoop geen overkoepelend inzicht heeft in het effect van het beleid op het gebied van armoede, schulden en ongelijkheid. En dat dit deels komt door het feit dat de gemeente geen kwantitatieve doelstellingen heeft vastgesteld, op basis waarvan de gemeente kan beoordelen of de inzet (van minimaregelingen en schuldhelpverlening) effect heeft of niet. Daarnaast concludeert u dat de gemeente maar beperkt inzicht in hoeverre de volledige doelgroep wordt bereikt.

Op voorhand merken wij op dat wij enige moeite hebben met de wijze waarop het rapport tot stand is gekomen. Alhoewel de Rekenkamer constateert dat Nieuwkoop veel goed doet -wat gedeeld wordt door veel samenwerkingspartners- menen wij dat uw belangrijkste, hierboven uiteengezette, conclusies veelal ingegeven zijn door een meer generieke kijk op de beleidsvelden van armoede, werk en inkomen. We missen daarbij soms een specifieke analyse van de Nieuwkoopse situatie en antwoord op de vraag of het bereiken van meer doeltreffendheid en doelmatigheid op deze beleidsterreinen in juist onze lokale setting mogelijk is.

Conclusies

Gemeente Nieuwkoop	Postadres	Telefoon	info@nieuwkoop.nl
Bezoekadres		14 0172	www.nieuwkoop.nl
Klant Contact Centrum	Postbus 1, 2460 AA Ter Aar	(geen netnummer nodig)	
Teylersplein 1			
2441 LE Nieuwveen			

Wettelijke publicaties staan op overheid.nl. Abonneer via www.overheid.nl/berichten-over-uw-buurt.
Volg ons op Facebook, Instagram, X en LinkedIn.

Conclusie 1: Nieuwkoop is een gemeente met relatief minder armoede, maar het aantal inwoners met schulden stijgt en inwoners vragen steeds vaker om hulp en ondersteuning

Nieuwkoop behoort tot de categorie gemeenten met het laagste aandeel inwoners in armoede. In 2023 leefde volgens het CBS 1,4 procent van de inwoners van Nieuwkoop in armoede (ten opzichte van 3,1 procent landelijk gemiddeld). Afgerond betreft dit ongeveer 412 inwoners. Nieuwkoop kent dus relatief minder inwoners in armoede dan in andere gemeenten, maar dit zegt dus niet dat er in Nieuwkoop geen armoede is. Net als het landelijke beeld stijgt ook in Nieuwkoop het aantal inwoners met problematische schulden (590 huishoudens in 2021 en 770 huishoudens in 2024). Deze mensen leven niet in armoede (volgens de definitie van het CBS), maar hebben geen buffer om financiële tegenvallers op te vangen. Ook ziet de gemeente dat steeds meer inwoners een beroep doen op minimaregelingen en -voorzieningen (zie ook conclusie 5).

Reactie

Wij onderschrijven de conclusie dat steeds meer mensen in de schulden raken en dat het beroep op minimaregelingen is toegenomen. We merken hierbij wel op dat:

- *mensen met problematische schulden ook in armoede kunnen leven. Hoewel armoede en schulden verschillende oorzaken hebben, versterken ze elkaar wel. Armoede en schulden gaan vaak hand in hand.*
- *in de conclusie wordt gerekend met inwoners en met huishoudens en dat is verwarrend. Aangegeven wordt bijvoorbeeld dat in 2023 ongeveer 412 inwoners in armoede leven. Dit betekent dat het aantal huishoudens dat in armoede leeft lager is dan 412.*

Conclusie 2: De gemeente Nieuwkoop kiest voor een preventieve aanpak van armoede en ongelijkheid, maar doeltreffendheid en doelmatigheid is moeilijk vast te stellen

Nieuwkoop heeft geen apart beleidskader voor armoede. De ambities en doelen om armoede en ongelijkheid te voorkomen en tegen te gaan zijn ondergebracht in de lokale preventieagenda. Ze maken daarmee deel uit van een brede, preventieve aanpak in het sociaal domein. Doelen van de agenda zijn onder meer het verstevigen van preventieve voorzieningen om armoede en kansenongelijkheid aan te pakken en het voorkomen en aanpakken van schulden. De doelen van de preventieagenda zijn of worden allemaal in meer of mindere mate opgepakt. Doordat de doelen vooral zijn geformuleerd als inspanningsdoelen ("de gemeente gaat x doen"), en minder als resultaatsdoelen ("de gemeente wil het bereik van de minimaregelingen vergroten met *aantal y*"), is de doeltreffendheid en doelmatigheid van het gevoerde beleid minder goed vast te stellen. Er zijn geen prestatie-indicatoren vastgesteld (bijvoorbeeld: het aantal inwoners dat de gemeente wil helpen) die de effectiviteit van beleid concreet inzichtelijk maken. De indicatoren die wel worden bijgehouden, zoals het aantal gebruikers van minimaregelingen, geven vooral een kwantitatief beeld van de situatie, maar zeggen weinig over de mate waarin de gemeentelijke inzet daadwerkelijk verschil maakt. Er is hierover ook geen breed verspreide en op één plek terug te vinden informatie beschikbaar.

Reactie

Het klopt dat we met name een kwantitatief beeld hebben en dat deze cijfers niet genoeg zeggen over de mate waarin de gemeentelijke aanpak daadwerkelijk verschil maakt; de doeltreffendheid. Hier raken we aan een lastige discussie binnen het sociaal domein. Het is moeilijk om het effect van specifieke acties te bepalen. Het werk van de gemeente vormt slechts een deel van de leefwereld van inwoners. Hun situatie wordt ook beïnvloed door persoonlijke en familiale omstandigheden, maatschappelijke ontwikkelingen en de inzet van andere organisaties. Daardoor is het effect van onze acties niet altijd één-op-één te constateren. In de praktijk combineren we daarom beschikbare data met professionele ervaring, kennis van de context en signalen uit de uitvoering. Het bevragen van mensen die

gebruik maken van voorzieningen is ook een manier om erachter te komen welk verschil de gemeentelijke inzet maakt.

Voor wat betreft het Jeugdfonds, Volwassenfonds en Leergeld is de uitvoering wel doelmatiger (efficiënter) geworden. Voorheen werden deze voorzieningen (in geld) verstrekt via de bijzondere bijstand en moesten ze aangevraagd worden bij het Serviceplein. Voor de inwoner was dit een hoge drempel en onnodig belastend. Ook de uitvoering hiervan was arbeidsintensief dus kostbaar. Kosten van de afhandeling van de aanvragen waren soms hoger dan de voorziening zelf. Door het aangaan van samenwerkingsovereenkomsten met het Jeugdfonds (2013) Volwassenenfonds (2014) en stichting Leergeld (2017) hebben we de drempel voor het aanvragen aanzienlijk verlaagd en zagen we het aantal aanvragen snel toenemen (doeltreffend). Daarnaast worden de voorzieningen in natura uitbetaald zodat de inwoner zelf geen betalingen meer hoeft te verrichten.

Conclusie 3: Er is draagvlak voor de huidige aanpak en de samenwerking verloopt goed

De huidige, op preventie gerichte aanpak van armoede wordt in Nieuwkoop breed gedragen, zowel door de raad als door de betrokken maatschappelijk partners. Ook weet de gemeente veel maatschappelijk partners langdurig aan zich te binden. De gemeente heeft daarmee een breed netwerk binnen de samenleving. Uit veel gesprekken blijkt de waardering voor het team De Verbinding en de samenwerking daarbinnen. Ook de locatie De Verbinding, waar veel maatschappelijk partners bij elkaar zitten, wordt gewaardeerd door de gesprekspartners. Dat hier meerdere partners zijn gehuisvest maakt het mogelijk om snel te schakelen en elkaar op te zoeken wanneer nodig. Maatschappelijke partners vinden wel dat de gemeente soms meer regie kan nemen om ontmoeting tussen partners te organiseren en onderlinge kennis centraal delen.

Reactie

Wij onderschrijven de conclusie. De samenwerkingen en relaties zijn de afgelopen jaren - onder andere door de inspanningen van team de Verbinding- op allerlei terreinen geïntensifieerd en nog steeds in ontwikkeling. Een voorbeeld van zo'n initiatief is de maandelijkse "Verbindingslunch", waarbij alle maatschappelijke partners worden uitgenodigd, zodat op één centrale plek ervaringen en kennis gedeeld kan worden.

Conclusie 4: Er is geen centrale toegang of heldere sociale kaart waardoor samenhangende dienstverlening richting inwoners kwetsbaar is.

De uitvoering van de Participatiewet en de wet gemeentelijke schuldhelpverlening is door Nieuwkoop belegd bij de gemeente Alphen aan den Rijn. De gemeente kent daarmee lokaal geen centraal loket voor hulp en ondersteuning bij financiële vraagstukken. Inwoners met een ander type hulp- of ondersteuningsvraag kunnen binnen de gemeente op verschillende plekken terecht. Ze moeten daarvoor bij specifieke organisaties of initiatieven aankloppen. Een risico hiervan is dat niet alle aspecten van de betrokkene bij de intake in beeld zijn en dat inwoners die de reis naar Alphen niet kunnen of willen maken niet de hulp krijgen die ze nodig hebben. Het is onduidelijk in hoeverre dit daadwerkelijk zo is: enkele maatschappelijke partners geven aan dat inwoners de afstand naar Alphen als probleem ervaren, maar andere gesprekspartners herkennen dat signaal niet uit hun contacten met inwoners. De gemeente heeft op dit moment geen goed zicht op in hoeverre de afstand tot Alphen en het ontbreken van een lokaal centraal loket momenteel een probleem is voor inwoners. Organisaties kunnen waar nodig naar elkaar doorverwijzen en bij het Serviceplein in Alphen wordt bij intakegesprekken voor bijstandsuitkeringen ook gekeken naar andere leefgebieden, zodat waar nodig kan worden doorverwezen naar andere hulpinstanties. Er ontbreekt in Nieuwkoop echter een up-to-date sociale kaart waarop de diverse hulp- en

ondersteuningsmiddelen zijn weergegeven en die maatschappelijke partners kunnen gebruiken om waar nodig naar elkaar door te verwijzen of elkaar aan te haken.

Reactie

Wij onderschrijven de conclusie gedeeltelijk.

Er is een centraal loket voor financiële vraagstukken en bijstand. Dit centrale loket bevindt zich in Alphen aan den Rijn. Dat is bekend bij inwoners en organisaties. Zij weten dit loket goed te vinden.

De rekenkamer constateert in conclusie 3 van haar rapport dat de samenwerking tussen de verschillende organisaties in Nieuwkoop goed loopt. Deze organisaties zijn dichtbij, laagdrempelig en verwijzen als dit nodig is door naar het Serviceplein in Alphen. Op die manier worden inwoners altijd snel naar de juiste organisatie begeleid voor passende ondersteuning. In Nieuwkoop zelf hebben we Loket 1 waar mensen terecht kunnen voor diverse vragen. Loket 1 verwijst waar mogelijk ook door naar (lokale) organisaties die hulp kunnen bieden

Aanvragen voor het Jeugdfonds en Volwassenfonds lopen via intermediairs binnen de gemeente. Aanvragen bij stichting Leergeld verlopen digitaal en kan eenvoudig door inwoner zelf aangevraagd worden. Het bevragen van inwoners over de verschillende leefgebieden is geen taak van deze drie organisaties.

Zowel bij de intake voor bijstand levensonderhoud als de intake voor schuldhulpverlening komen de verschillende leefgebieden aan de orde.

De rekenkamer geeft aan dat het onduidelijk is in hoeverre het voor inwoners een probleem is om voor schuldhulpverlening of bijstand naar het Serviceplein in Alphen aan den Rijn te reizen. Enkele maatschappelijke partners geven aan dat inwoners de afstand naar Alphen als probleem ervaren, omdat ze niet in staat zijn of niet bereid zijn om naar Alphen te reizen waardoor ze niet hulp krijgen die ze nodig hebben. Of dit echt een probleem is, wordt niet duidelijk uit het rapport. De rekenkamer heeft zelf geen inwoners gesproken

We hebben wel een sociale kaart in Nieuwkoop. Op het platform van Nieuwkoop Actief staan onder andere vrijwilligersinitiatieven, organisaties en activiteiten. Er kan gezocht worden op type organisatie en de vraag die iemand heeft. We werken nog aan het optimaliseren van het platform, maar het bevat nu al nuttige informatie voor inwoners en organisaties.

Conclusie 5: Het bereik van de minimaregelingen wordt jaarlijks groter, maar er is beperkt inzicht in hoeverre de volledige doelgroep wordt bereikt

Net als andere gemeenten kent de gemeente Nieuwkoop een groot aantal minimaregelingen. Via de jaarverslagen van samenwerkingspartners als de gemeente Alphen aan den Rijn, Schuldhulpmaatje en stichting Leergeld heeft de gemeente inzicht in hoeveel mensen jaarlijks een beroep doen op deze regelingen. In de periode 2021-2024 doen steeds meer mensen een beroep op de minimaregelingen van de gemeente: zo werd er in 2021 257 keer een beroep gedaan op Stichting Leergeld, en in 2023 681. En het aantal beroepen op de regeling duurzame gebruiksgoederen nam toe van 19 in 2021 tot 76 in 2025. Inwoners weten de regelingen vaker te vinden, waardoor de gemeente constateert dat dit gepaard gaat met een oplopend tekort in de budgetten voor werk en inkomen.

De gemeente wil met een preventieve aanpak en door meer mensen aan een baan te helpen voorkomen dat er een te groot beroep wordt gedaan op de minimaregelingen.

Op dit moment is er beperkt inzicht in de effectiviteit van de huidige aanpak en in hoeverre de volledige (potentiële) doelgroep in beeld is. Er zijn kansen om de beschikbare informatie uit diverse bronnen te bundelen en op basis daarvan strategische keuzes te maken, zodat de gemeente beter kan sturen op de effectiviteit van de huidige aanpak.

Reactie

Wij onderschrijven deze conclusie gedeeltelijk en merken hierbij het volgende op:

- *In de conclusie staat dat in 2021 257 keer een beroep werd gedaan op Stichting Leergeld, en in 2023 681 keer. Dit behoeft enige toelichting. De Rekenkamer noemt het aantal verstrekte voorzieningen. Een gezin kan een beroep doen op minimavoorzieningen en er dan meerdere toegekend krijgen. In 2021 zijn er 527 voorziening toegekend aan 95 gezinnen en 192 kinderen. In 2023 waren dat 681 voorzieningen toegekend aan 102 gezinnen en 218 kinderen.*
- *In de conclusie staat eveneens het volgende: "De gemeente wil met een preventieve aanpak en door meer mensen aan een baan te helpen voorkomen dat er een te groot beroep wordt gedaan op de minimaregelingen".*

Dat we met preventie willen voorkomen dat er een groot beroep gedaan wordt op minimaregelingen is onjuist. Wellicht wordt hier het begrip minimaregelingen verward met inkomensregelingen (een P-wet uitkering). De minimaregelingen worden ingezet ter voorkoming (preventie) van bijvoorbeeld sociale uitsluiting bij kinderen uit gezinnen met een laag inkomen. De minimaregelingen zijn een (preventie)middel om te voorkomen dat inwoners met een laag inkomen in de (financiële) problemen komen of sociaal worden uitgesloten.

Alle inwoners in de bijstand die kunnen werken worden begeleid naar werk. Een betaalde arbeid biedt financiële zekerheid, structuur en een dagritme. Daarnaast geeft werk sociale contacten en vergroot het 't gevoel van eigenwaarde.

Toch kan een inkomen uit arbeid soms ook niet voldoende zijn om rond te komen door stijgende vaste lasten. Denk dan bijvoorbeeld aan huishoudens met minderjarige kinderen en een inkomen op of net boven het wettelijk minimumloon. Ook voor deze groep zijn de minimaregelingen bedoeld.

Dat de gemeente beperkt inzicht heeft in hoeverre de volledige doelgroep wordt bereikt, is niet juist. Door bijvoorbeeld gegevens van het CBS over het aantal minderjarige kinderen in huishoudens met een laag inkomen naast het aantal kinderen te leggen dat gebruik maakt van het Jeugdfonds kunnen we zien hoeveel procent van deze kinderen we bereiken. Zo nam in 2024 82% van de doelgroep kinderen deel aan het Jeugdfonds sport en cultuur (Bron: jaarrapportage 2024 Jeugdfonds Sport & Cultuur). Het volledig in beeld hebben (en bereiken) van alle inwoners met een laag inkomen is niet realistisch. We streven naar een zo hoog mogelijk bereik. Tot dusver zijn we daar goed in geslaagd.

Inzicht in het bereik is te meten door het aantal huishoudens dat gebruik maakt van een regeling naast de inkomenscijfers van het CBS te leggen. De effectiviteit van het sociaal beleid is en blijft echter een ingewikkelde zaak.

Conclusie 6: De raad heeft beperkt inzicht in de effectiviteit en efficiëntie van de huidige aanpak en geeft hier ook beperkt aandacht aan

De gemeenteraad wordt periodiek geïnformeerd over armoede en ongelijkheid via de P&C-cyclus en is daarnaast tweemaal via een raadsinformatiebrief in de afgelopen raadsperiode nader geïnformeerd. De informatiepositie van de raad is op dit moment beperkt. Tegelijkertijd maakt de raad zelf beperkt gebruik van het raadsinstrumentarium om het inzicht te vergroten of (bij) te sturen in de huidige aanpak. Zo heeft de raad in de afgelopen periode twee keer vragen gesteld over problematiek rondom armoede en ongelijkheid. Ook het aantal moties is beperkt in de onderzoeksperiode: drie stuks.

Reactie

Wij zullen de raad komende periode regelmatig blijven informeren en zijn altijd bereid vragen uit de raad te beantwoorden.

Daarnaast merken we op dat we binnen de gemeente Nieuwkoop een uitgebreid aanbod van inkomensondersteunende maatregelen hebben waar goed gebruik van gemaakt wordt. Ook is er een goede samenwerking met onze maatschappelijke partners die op de hoogte zijn van deze regelingen. Mogelijk is er juist daarom weinig aanleiding voor de raad om vragen te stellen over armoedepreventie en schuldhulpverlening.

Binnenkort zenden we de eerste evaluatie van de preventieagenda aan de Raad, hierin presenteren we de stand van zaken van de doelen en acties. Armoedepreventie en schuldhulpverlening komen hierin ook aan de orde.

Aanbevelingen

Aanbeveling 1: Geef het college opdracht om de beschikbare monitoringsinformatie te bundelen en te evalueren om het inzicht in de effectiviteit te vergroten.

De huidige preventieve aanpak van armoede en ongelijkheid kan in de praktijk versterkt worden met een beter inzicht in de effectiviteit ervan. De huidige aanpak bestaat uit een groot aantal inspanningen door gemeente en samenwerkingspartners, maar het is niet duidelijk in hoeverre deze aanpak effectief is en waar mogelijkheden voor verbetering liggen. De aard van de problematiek maakt het ingewikkeld om passende (kwantitatieve) prestatie-indicatoren te formuleren, maar op basis van bestaande informatie kan de gemeente wel geprioriteerde keuzes maken over de toekomstige inzet. Een eerste stap kan zijn om beschikbare informatie over de huidige inspanningen, het bereik van de minimaregelingen en de aantallen meldingen voor hulp- en ondersteuningstrajecten te bundelen. Dit geeft een overkoepelend inzicht van de huidige situatie. Op basis daarvan kunnen vervolgens prioriteiten worden gesteld waarmee accenten gelegd kunnen worden in de huidige aanpak.

Reactie

Aanbevolen wordt om op basis van bestaande informatie geprioriteerde keuzes te maken over de toekomstige inzet van de gemeente en samenwerkingspartners.

Er wordt niet aangegeven welke bestaande informatie hier precies wordt bedoeld. Er wordt voorgesteld "de beschikbare informatie over huidige inspanningen, het bereik van de minimaregelingen en meldingen voor hulp en ondersteuningstrajecten te bundelen".

Hier wordt niet duidelijk gemaakt om welke inspanningen en welke hulp- en ondersteuningstrajecten het hier gaat, door wie ze worden uitgevoerd en op welke wijze ze gebundeld zouden kunnen worden.

Aanbeveling 2: Geef het college opdracht om de inspanningen en resultaten van de lokale preventieagenda inzichtelijk te maken voor de raad.

De huidige lokale preventieagenda is op het moment van schrijven zo'n anderhalf jaar in werking. De huidige aanpak kenmerkt zich door een groot aantal inspanningen, waar de raad momenteel niet altijd goed zicht op heeft. Daarom beveelt de rekenkamer aan om jaarlijks de raad inzicht te geven in de inspanningen en resultaten van de lokale preventieagenda. Dat kan op een schriftelijke manier, zoals in de P&C-stukken, door de jaarverslagen van diverse partners beschikbaar te stellen aan de raad of door te gaan werken met een Monitor Sociaal Domein, zoals ook in sommige andere gemeenten gebruikelijk is. Daarnaast kan het ook meerwaarde hebben om de raad praktijkinzicht te geven via bijvoorbeeld presentaties,

informatiebijeenkomsten of werkbezoeken bij maatschappelijke partners die actief zijn op het gebied van armoede en ongelijkheid.

Reactie

Wij kunnen ons vinden in deze aanbeveling. Het college zal de raad zeer binnenkort een eerste stand van zaken over de acties in de preventieagenda sturen.

Aanbeveling 3: Formuleer als raad in het nieuwe bestuursprogramma doelen en prioriteiten voor het tegengaan van armoede en ongelijkheid in de gemeente

In 2026 start een nieuwe raadsperiode. Een belangrijk moment waarop de raad nieuwe ambities en doelen voor de komende periode zal bepalen. Ook op het gebied van armoede en ongelijkheid zal de raad keuzes moeten maken, ofwel voor het voortzetten van de huidige aanpak ofwel voor het nader prioriteren of herijken van die aanpak. Om goede keuzes te kunnen maken, is als eerste goed inzicht nodig in de huidige situatie. Daar richt aanbeveling 1 zich op. Vervolgens is nodig dat in de gemeenteraad het gesprek gaat over wat de raad wil bereiken met het armoedebestuur. De financiële mogelijkheden zijn nooit onbeperkt, waardoor prioritering belangrijk is. Bepaal dus als raad welke prioriteiten gesteld moeten worden en vraag daarbij hulp van het college. Dit vraagt bewuste overweging en positiebepaling door de raad. Het nieuwe bestuursprogramma (in welke vorm dan ook) is in de optiek van de rekenkamer hiervoor een geschikt moment en middel.

Reactie

Wij ondersteunen deze suggestie.

Aanbeveling 4: Geef het college opdracht om nadere inspanningen te plegen om het potentiële bereik van de maatregelen tegen armoede en ongelijkheid te vergroten.

De gemeente doet samen met maatschappelijke partners veel om inwoners in armoede en ongelijkheid te helpen, het is belangrijk om dit ook over te brengen aan inwoners die de gemeente minder goed bereikt. Dat geldt met name voor inwoners met relatief minder vertrouwen in de overheid of doelgroepen die minder goed hun weg kunnen vinden in de beschikbare hulpmiddelen. De rekenkamer beveelt de raad aan om het college opdracht te geven om nadere inspanningen te plegen om het potentiële bereik van de maatregelen tegen armoede en ongelijkheid te vergroten.

Nieuwkoop kan hierbij diverse maatregelen overwegen:

1. Geef actief opvolging aan nog uit te voeren acties in de lokale preventieagenda op het gebied van communicatie, de begrijpelijkheid van de beschikbare aanmeldformulieren voor minimaregelingen. Ga ook na in hoeverre de huidige regelingen voor inwoners voldoende vindbaar zijn, bijvoorbeeld door inwoners die hulp hebben ontvangen actief te vragen naar hun ervaringen met de toegankelijkheid van de regelingen en dit ook periodiek bij te houden.
2. Maak werk van de ambitie om een actuele sociale kaart op te stellen, waarop de diverse hulp- en ondersteuningsmiddelen zijn weergegeven en die maatschappelijke partners kunnen gebruiken om waar nodig naar elkaar door te verwijzen of elkaar aan te haken.
Investeer daarnaast blijvend in verbinding en centrale kennisdeling tussen gemeente en maatschappelijke partners. Medewerkers van de gemeente, maatschappelijk partners en vrijwilligers halen dagelijks ervaringen en signalen op bij inwoners die hulp en ondersteuning vragen of ontvangen. Door deze informatie op één plek te verzamelen kunnen gemeente en partners die informatie effectiever gebruiken om de aanpak waar mogelijk te versterken.

3. Maak gebruik van een ervaringsdeskundige in de vroegsignalering, bijvoorbeeld in samenwerking met Team De Verbinding. Onder andere de gemeente Venray zet een ervaringsdeskundige in om huisbezoeken af te leggen in het kader van vroegsignalering. Deze persoon komt niet 'namens de gemeente' en wordt in de praktijk sneller vertrouwd.
4. Bevrraag inwoners die te kampen hebben met armoede of problematische schulden over de toegang tot hulp en ondersteuning. Bijvoorbeeld over in hoeverre zij het als probleem ervaren om voor schuldhulpverleningsvraagstukken naar Alphen te moeten reizen en hoe zij de toegang tot hulp en ondersteuning in bredere zin ervaren. Dat kan eventueel ook in regionaal verband, in samenwerking met Alphen aan den Rijn en Kaag en Braassem. Door inwoners gericht te bevrragen kan de gemeente ervaringen uit de praktijk meenemen in toekomstige keuzes over de dienstverlening aan minima.

De inzet van bovenstaande maatregelen past niet voor elke gemeente. Werk daarom aan een eigen pakket aan interventies dat aansluit bij de huidige werkwijze. Het college kan een opdracht van de raad, in samenhang met aanbeveling 3, uitwerken in een concreet pakket maatregelen.

Reactie

Ad.1

Alphen heeft vorig jaar een vereenvoudigingsslag gemaakt in de formulieren voor bijzondere bijstand. Aanvragen voor het Jeugdfonds en Volwassenenfonds wordt gedaan door een (lokale) intermediair. Dit hoeft de inwoner dus niet zelf te doen.

We zetten ons daarnaast al jaren in om het bereik te verhogen. Dat doen we vooral door onze samenwerkingspartners te betrekken, maar ook door inzet van social media, publicaties in Nieuwkoop Nieuws en bordencampagnes op drukbezochte plekken in onze kernen.

De suggestie om gebruikers van de regeling te bevragen op de vindbaarheid nemen we ter harte.

Ad.2

In het afgelopen jaar is hard gewerkt aan een sociale kaart. Op de site van nieuwkoopactief staan veel Nieuwkoopse organisaties met hun aanbod uitgelicht.

De mensen van Nieuwkoop Actief (team de Verbinding) zijn daarnaast actief als linking pin en doorverwijzer tussen allerlei organisaties. Wij staan dan ook achter de aanbeveling om blijvend te investeren in verbinding en kennisdeling tussen gemeente en maatschappelijke partners. Met dat doel wordt bijvoorbeeld iedere maand de Verbindingslunch georganiseerd.

De Rekenkamer beveelt ook aan om ervaringen en signalen die medewerkers van de gemeente, maatschappelijk partners en vrijwilligers dagelijks ontvangen van inwoners die hulp en ondersteuning vragen of ontvangen, op één punt te laten verzamelen. Eén (online?) plek waar professionals, vrijwilligers en andere betrokkenen hun signalen over inwoners kwijt kunnen, lijkt ons lastig, zo niet onmogelijk uit te voeren. Niet in de laatste plaats vanwege privacy-wetgeving. We geloven meer in het verbinden van organisaties en vrijwilligers, zodat deze elkaar goed weten te vinden op de momenten dat het nodig is.

Ad.3

Wij ondersteunen de suggestie om een ervaringsdeskundige (iemand die weer hoe het is om in de schulden te zitten) kan aansluiten bij de huisbezoeken.

Vroegsignalering wordt nu uitgevoerd door een ervaren medewerker van Kwadraad (onderdeel van Tom in de buurt), zij komt dus niet "namens de gemeente". Onderzocht wordt of iemand van Schuldhulpmaatje kan aansluiten bij de huisbezoeken.

Ad. 4

Een lokaal loket voor bijstand en financiële vragen en schuldhulp is een mooie gedachte maar de haalbaarheid is twijfelachtig.

Al eerder hebben wij aan Alphen aan den Rijn gevraagd of er signalen waren van inwoners die moeite hadden om naar Alphen te reizen voor schuldhulpverlening. Dit bleek niet het geval. Ook nu heeft Alphen tijdens het interview met de rekenkamer aangegeven zulke signalen niet te ontvangen. Voor financiële vragen kunnen inwoner ook mailen of bellen met de Helpdesk Geldzaken (toegang voor de schuldhulpverlening) van de gemeente Alphen aan den Rijn. Tijdens werkdagen kan men ook zonder afspraak binnenlopen.

Sinds 2024 voert Alphen de schuldhulpverlening volledig zelf uit. Vorig jaar hebben ze alle klanten die in 2024 en 2025 een aanvraag hebben ingediend, benaderd over hun ervaring om zo de dienstverlening waar nodig te kunnen verbeteren. De uitkomst hiervan zal binnenkort bekend worden.

Eventuele problemen met het reizen naar Alphen aan den Rijn zullen hier dan zeker naar voren komen.

Daarnaast vraagt een lokaal loket extra personele inzet vanuit het Serviceplein en een spreekkamer die aan de veiligheidseisen voldoet. Dit betekent dat eerst onderzocht moet worden of er vanuit Alphen extra personele inzet (met verschillende expertises) kan worden geleverd, of er onze gemeente een geschikte ruimte is die voldoet aan de veiligheidseisen maar ook wat de kosten van een lokaal loket zijn en of hier extra middelen voor beschikbaar gesteld kunnen worden.

Voor aanvragen voor het Jeugdfonds, Volwassenenfonds en Leergeld of ondersteuning van Schuldhulpmaatje hoeft niet naar Alphen gereisd te worden.

Tot slot

Het doet ons genoeg dat de Rekenkamer constateert dat er veel goed gaat bij de preventie van armoede en schulden en dat onze samenwerkingspartners tevreden zijn met de samenwerking.

Onze inkomensondersteunde regelingen zijn bedoeld voor inwoners met een laag inkomen om ervoor te zorgen dat ze kunnen meedoen aan het maatschappelijke leven in onze gemeente en niet sociaal geïsoleerd raken. In de afgelopen jaren is de bekendheid en het gebruik van deze voorziening flink toegenomen. Dit is mede te danken aan de vele maatschappelijke partners waar wij mee samenwerken. Hieronder scharen we ook stichting Leergeld, en het Jeugd- en Volwassenfonds.

We zijn trots op deze goede samenwerking en blijven ons inzetten om dit behouden.

Ook zijn wij tevreden over de uitvoering van de schuldhulpverlening door de gemeente Alphen aan den Rijn.

Om *alle* inwoners in armoede en (dreigende) problematische schulden in beeld te krijgen en ondersteuning te bieden is en blijft een bijna onmogelijk opgave. We blijven ons inzetten voor een maximaal bereik.

Met vriendelijke groet,

Namens burgemeester en wethouders van Nieuwkoop,

Nicolette Caspers
Gemeentesecretaris

Robbert-Jan van Duijn
Burgemeester

Nawoord rekenkamer

Reactie op inleiding bestuurlijke reactie

De rekenkamer dankt het college voor de uitgebreide bestuurlijke reactie op het rapport.

Inhoudelijke reactie op conclusies en aanbevelingen

De rekenkamer is blij met de uitgebreide inhoudelijke reactie op de conclusies en aanbevelingen. De rekenkamer reageert eerst graag op een aantal specifieke opmerkingen die het college heeft bij de conclusies:

- **Conclusie 1:** Het college onderschrijft deze conclusie. Het college geeft daarnaast aan dat armoede en schulden vaak hand in hand gaan. De rekenkamer onderschrijft dit. Verder geeft het college aan dat het verwarrend is dat er gerekend is met inwoners en met huishoudens. De rekenkamer heeft hier gebruik gemaakt van cijfers die het CBS aanreikt. Het aantal inwoners in armoede is door het CBS gemeten op inwonerniveau, het aantal inwoners met problematische schulden op huishoudenniveau. De rekenkamer geeft dus de cijfers weer zoals het CBS die meet.
- **Conclusie 2:** Het college benoemt dat het in het sociaal domein soms lastig is om het effect van specifieke acties te bepalen. De rekenkamer kan zich dat voorstellen en begrijpt de redenering van het college hierbij. Tegelijkertijd heeft de inzet van een gemeente wel degelijk impact op de doelgroep, zoals het college ook constateert in de toelichting op het vergrote bereik van o.a. het Jeugdfonds en Volwassenenfonds. Door meetbare doelen te formuleren (zie ook aanbeveling 1 en 2) kan de gemeente meer grip krijgen op en focus aanbrengen in de aanpak.
- **Conclusie 3:** Het college onderschrijft deze conclusie.
- **Conclusie 4:** Het college onderschrijft deze conclusie gedeeltelijk. Het college geeft aan dat inwoners en organisaties het loket in Alphen aan den Rijn goed kunnen vinden. De rekenkamer heeft echter van een aantal maatschappelijke organisaties begrepen dat bepaalde inwoners de afstand naar Alphen als probleem ervaren. De rekenkamer geeft dit in het rapport ook zo weer en suggereert niet dat dit wel of niet te extrapoleren valt naar wat de gehele doelgroep ervaart. Dat viel ook niet binnen de onderzoeksscope en onderzoekszetel. Om die reden beveelt de rekenkamer de gemeente ook aan om dit zelf bij inwoners na te gaan (aanbeveling 4). Inwoners die bij het loket in Alphen aan den Rijn zijn geweest zullen allicht aangeven dat de afstand voor hen geen probleem is. Maar dat wil nog niet zeggen dat dat voor alle inwoners geldt die een beroep moeten doen op de hulp van het loket. Het college geeft verder aan dat er (inmiddels) wel een sociale kaart is in Nieuwkoop. De rekenkamer heeft in het onderzoek uit gesprekken opgehaald dat de sociale kaart niet up-to-date was. Dit punt is in de feitenverificatie niet betwist. Als de sociale kaart inmiddels is geüpdatet, is dat een mooie ontwikkeling.
- **Conclusie 5:** Het college onderschrijft deze conclusie gedeeltelijk en geeft een uitgebreide reactie op het aantal beroepen op de minima- en inkomensregelingen. De rekenkamer ziet dit als een waardevolle aanvulling op de conclusie. De rekenkamer concludeert niet dat er *geen* inzicht is in de volledige doelgroep, maar dat dit inzicht *beperkt* is. Het college benoemt terecht de CBS-cijfers. Zoals in de nota van bevindingen toegelicht betreft dit voornamelijk basisindicatoren en zijn CBS-cijfers voor kleinere gemeenten bovendien minder nauwkeurig. Het college geeft verder aan dat het niet realistisch is om de doelgroep volledig in beeld te hebben en te bereiken. Daar geeft de rekenkamer ook verder geen waardeoordeel over in deze conclusie. In andere gemeenten is het beeld op dit punt vergelijkbaar met Nieuwkoop. Het is aan de raad om te beoordelen in hoeverre de gemeente inspanningen moet leveren om dit inzicht te vergroten en de potentiële doelgroep van het armoedebestuur te vergroten. Het doet de rekenkamer goed dat het college aan het eind van de bestuurlijke reactie aangeeft zich in te willen zetten voor een maximaal bereik van de doelgroep.

- **Conclusie 6:** Het college onderschrijft deze conclusie impliciet. Het college geeft aan dat de raad mogelijk weinig aanleiding ziet om vragen te stellen over armoedepreventie en schuldhelpverlening vanwege het uitgebreide aanbod aan inkomensondersteunende maatregelen en de goede samenwerking met maatschappelijke partners. De rekenkamer benadrukt hier wat raadsleden zelf over hebben aangegeven in het gesprek met de rekenkamer. Raadsleden gaven zelf aan dat zij beperkt inzicht hebben in de doelgroep en de problematiek en hier vaker vragen over kunnen stellen. De rekenkamer ziet het als een goede stap om de raad te informeren over de eerste resultaten van de preventieagenda en moedigt de raad aan om actief te beoordelen in hoeverre wat de raad zelf belangrijk vindt ook wordt bereikt met de preventieagenda.

De rekenkamer reageert verder graag op een aantal opmerkingen bij de aanbevelingen:

- **Aanbeveling 1:** Het college geeft aan dat niet duidelijk wordt gemaakt op welke inspanningen de aanbeveling zich richt. De rekenkamer doet deze aanbeveling met het oog op alle inzet van de gemeente en samenwerkingspartners op het tegengaan van armoede en ongelijkheid. Die inzet kan worden versterkt als er meer inzicht is in de effectiviteit ervan op één centrale plek. Hoe de gemeente dat verder inricht, is aan het college. Mocht de raad daar specifieke wensen bij hebben, kan de raad die natuurlijk aan het college meegeven bij de raadsvergadering waarin dit rapport wordt behandeld.
- **Aanbeveling 2:** De rekenkamer is verheugd dat het college deze aanbeveling al op korte termijn zal opvolgen.
- **Aanbeveling 3:** Ook hier is de rekenkamer verheugd dat het college de aanbeveling ondersteunt. De rekenkamer heeft de totstandkoming van het nieuwe bestuursprogramma met interesse gevolgd.
- **Aanbeveling 4:** Het college heeft uitgebreid inhoudelijk gereageerd op de diverse suggesties van de rekenkamer onder deze aanbeveling. Bij ad. 2 wil de rekenkamer een interpretatieverschil wegnemen. De rekenkamer bedoelt hier niet dat dagelijks informatie die gemeente, partners en vrijwilligers bij inwoners ophalen op één (online) plek verzameld worden. De rekenkamer bedoelt hier dat het goed is om *ervaringen* van inwoners die gemeente, partners en vrijwilligers ophalen delen op één plek. Dat kan bijvoorbeeld bij de verbindingslunch zijn. Ten aanzien van ad 4. Herhaalt de rekenkamer de eerdere opmerking over het loket: inwoners die in Alphen zijn geweest zullen allicht aangeven dat de afstand voor hen geen probleem was. Het kan echter goed zijn dat inwoners voor wie die afstand wél te groot is niet bij Alphen in beeld zijn. Verder benadrukt de rekenkamer dat in gesprekken is aangegeven dat er op bestuurlijk en politiek niveau de wens bestaat om meer lokaal in Nieuwkoop te organiseren, omdat dat naar verwachting drempelverlagend zou kunnen werken (zie ook de nota van bevindingen, paragraaf 3.2).

Tot slot bedankt de rekenkamer iedereen die meegewerkt heeft aan dit onderzoek - organisatie, college en maatschappelijke samenwerkingspartners van de gemeente - hartelijk voor hun bijdrage. De rekenkamer hoopt met dit onderzoek de raad inzicht te geven in de situatie in Nieuwkoop en lessen aan te dragen waar de gemeente zijn voordeel mee kan doen. De rekenkamer ziet uit naar de behandeling van het eindrapport in de gemeenteraad.

Met vriendelijke groet,

Job van Meijeren
Directeur Rekenkamer Nieuwkoop

Nota van bevindingen

1. Vooraf: armoede en ongelijkheid in Nieuwkoopse context

Voordat de rekenkamer ingaat op het gemeentelijk beleid op het gebied van armoede en ongelijkheid, gaat de rekenkamer in op de situatie in Nieuwkoop. Daarvoor put de rekenkamer uit recent onderzoek naar armoede en schulden onder inwoners door het CBS. Hiermee geeft de rekenkamer inzicht in de omvang van armoede en schuldenproblematiek in de gemeente. Daarna gaat de rekenkamer in op wat de inwoners van Nieuwkoop kenmerkt aan de hand van inwonersprofielen die zijn opgesteld op basis van onderzoek naar eigentijdse ongelijkheid door het SCP en onderzoek onder inwoners door onderzoeksbureau Citisens.

1.1 Armoede en schulden in Nieuwkoop: de cijfers

In de inleiding van dit rapport ging de rekenkamer al in op onderzoek van het CBS naar armoede en schulden. Het CBS definieert armoede als de situatie wanneer een huishouden na het betalen van vaste lasten voor wonen, energie en zorg te weinig geld over heeft om overige basisbehoeften te bekostigen.⁷ In 2023 leefde volgens het CBS 1,4 procent van de inwoners van Nieuwkoop in armoede (ten opzichte van 3,1 procent landelijk gemiddeld).⁸ Afgerond betreft dit ongeveer 412 inwoners.⁹ Daarmee behoort Nieuwkoop tot de categorie gemeenten met het laagste aandeel inwoners in armoede.¹⁰ Nieuwkoop kent dus relatief minder armoede dan in andere gemeenten, maar dat wil niet zeggen dat er in Nieuwkoop geen armoede is.

Het CBS heeft daarnaast inzicht in het aantal huishoudens met geregistreerde problematische schulden per gemeente. Het CBS haalt dit inzicht uit data van onder andere de Belastingdienst, DUO, het UWV, BKR en andere schuldeisers.¹¹ In Nieuwkoop is het aantal huishoudens met problematische schulden ook lager dan landelijk gemiddeld. Op 1 januari 2024 hadden 770 huishoudens in Nieuwkoop te maken met problematische schulden (6,3 procent van de huishoudens), ten opzichte van het landelijk gemiddelde van 8,9 procent.¹² Hoewel ook dit percentage vrij laag lijkt, is het aantal huishoudens met problematische schulden in Nieuwkoop net als in de rest van Nederland gestegen: in oktober 2021 waren er in Nieuwkoop namelijk 590 huishoudens met problematische schulden (4,9 procent van het aantal huishoudens).¹³ Problematische schulden komen vaak net boven de armoedegrens voor, juist omdat die inwoners de financiële klappen niet zo goed kunnen opvangen. Armoede gaat over structureel te weinig geld hebben, problematische schulden treffen ook mensen die op papier genoeg verdienen, maar geen buffer hebben om financiële tegenvallers op te vangen. Daarom is die groep groter dan de groep mensen die in armoede leeft.

⁷ CBS (2025). Definitie armoede: [link](#).

⁸ CBS (2024). Armoede en schulden: alle CBS-feiten en cijfers over armoede en schulden op landelijk en gemeentelijk niveau: [link](#).

⁹ De gemeente Nieuwkoop had volgens het CBS op 1 januari 2023 29.463 inwoners. 1,4 procent hiervan is 412,48, dus afgerond 412 inwoners.

¹⁰ CBS (2024). Armoede en schulden: alle CBS-feiten en cijfers over armoede en schulden op landelijk en gemeentelijk niveau: [link](#).

¹¹ CBS (2024). Schuldenproblematiek in beeld – definitie geregistreerde problematische schulden: [link](#).

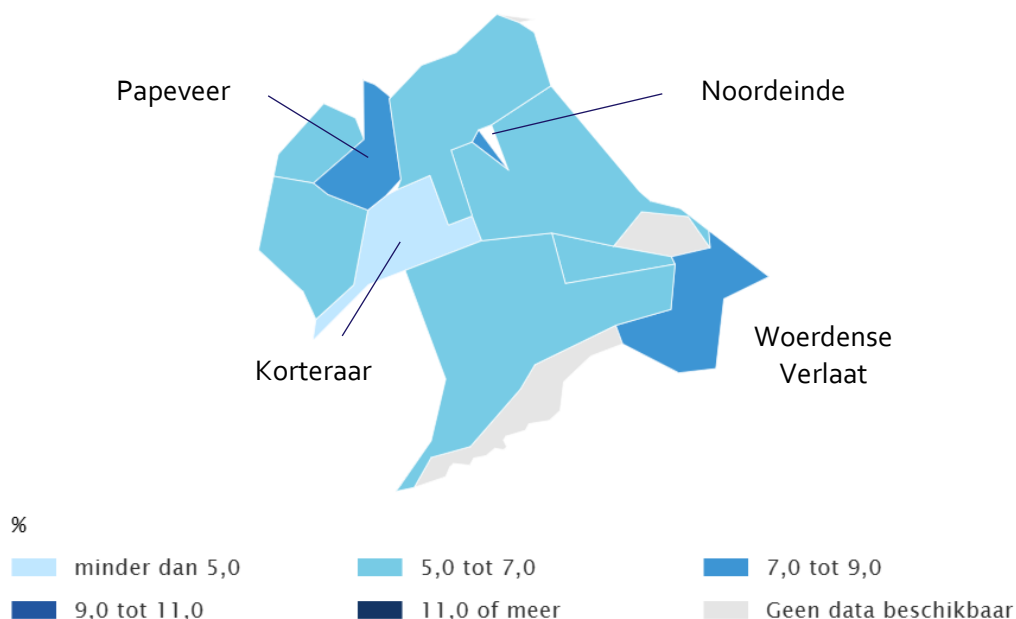
¹² CBS (2024). Schuldenproblematiek in beeld – huishoudens met geregistreerde problematische schulden, per gemeente: [link](#).

¹³ CBS (2024). Schuldenproblematiek in beeld – huishoudens met geregistreerde problematische schulden, per gemeente: [link](#).

Het CBS heeft ook per postcodegebied inzicht in het aantal huishoudens met schulden. In de onderstaande figuur laat de rekenkamer dit zien:

Huishoudens met geregistreerde problematische schulden in Nieuwkoop (%), 2024-01

Figuur 1: Huishoudens met geregistreerde problematische schulden in Nieuwkoop, uitgesplitst per CBS-wijk. Bron: CBS (2024).
Schuldenproblematiek in beeld, per gemeente: [link](#).

Op bovenstaande kaart is te zien dat het aantal huishoudens met problematische schulden per wijk verschilt. In Papeveer (7,5 procent – 40 huishoudens), Noordeinde (7,9 procent – 20 huishoudens) en Woerdense Verlaat (8,5 procent – 80 huishoudens) is het aandeel groter dan gemiddeld in de gemeente, terwijl dit in Korteraar (4,1 procent, 10 huishoudens) minder is.

1.2 Wat kenmerkt de inwoners van Nieuwkoop?

Voor dit onderzoek wil de rekenkamer ook inzicht geven in wat de inwoner van Nieuwkoop kenmerkt wat betreft verschillende vormen van ongelijkheid. Uit SCP-onderzoek blijkt immers dat het niet voldoende is om alleen te kijken naar ongelijkheid in economisch kapitaal ('wat je hebt'), maar dat ook sociaal kapitaal ('wie je kent'), cultureel kapitaal ('waar je bij hoort') en persoonlijk kapitaal ('wie je bent') bepalen hoe hedendaagse ongelijkheid eruit ziet.¹⁴ Om een beeld te krijgen van de kenmerken van groepen inwoners is in dit onderzoek een model gebruikt dat op basis van een grote hoeveelheid data en indicatoren een beeld geeft van de groepen inwoners in Nieuwkoop, en hoe deze vertegenwoordigd zijn. In bijlage 2 is een technische verantwoording opgenomen waarin de werkwijze om te komen tot deze profielen nader is toegelicht.

¹⁴ Sociaal Cultureel Planbureau. (2023, maart). Onderzoeksrapport *Eigentijdse ongelijkheid*.

Kenmerken van de acht inwonerprofielen

De rekenkamer onderscheidt acht inwonersprofielen. Elk van deze acht profielen heeft eigen kenmerken. De profielen zijn ingedeeld aan de hand van inkomen, de wijze waarop ze contact willen hebben met de gemeente, opleidingsniveau en sociale omgeving. Op sommige onderdelen overlappen de profielen elkaar, of lijken profielen een brede groep mensen te beschrijven. Elk profiel wijkt echter af in de dynamiek tussen enkele bepalende kenmerken: het inkomen, het opleidingsniveau, het sociaal netwerk en de houding ten opzichte van de overheid.

Profiel: Oranje

- / Verdeeld over alle leeftijden.
- / Praktisch opgeleid.
- / Inkomen modaal of onder modaal.
- / Weinig vertrouwen in de gemeente; moet actief worden opgezocht.

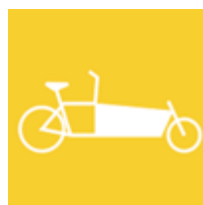
Profiel: Rood

- / Leeftijd 55 jaar en ouder.
- / Opleidingsniveau theoretisch.
- / Inkomen hoger dan gemiddeld.
- / Met (pre)pensioen.
- / Kent de wegen binnen de gemeente.

Profiel: Groen

- / Leeftijd 65 jaar en ouder.
- / Inkomen beneden modaal.
- / Praktisch opgeleid.
- / Gepensioneerd, wonen alleen of met hun partner.
- / Vaker eenzaam en worden lastig bereikt door de gemeente.

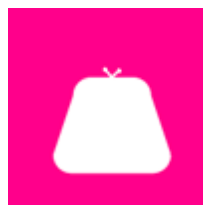
Profiel: Geel

- / Leeftijd tussen de 30 en 65.
- / Inkomen modaal of boven modaal.
- / Opleidingsniveau theoretisch.

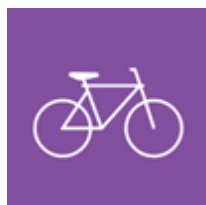
Profiel: Bruin

- / Leeftijd 30 - 65 jaar.
- / Inkomen beneden modaal of modaal.
- / Opleidingsniveau praktisch.
- / Gezinnen met kinderen.
- / Veel last van schaamte rondom geldproblematiek.

Profiel: Roze

- / Leeftijd 30 tot 65 jaar.
- / Praktisch opgeleid.
- / Beneden modaal inkomen.
- / Weinig vertrouwen in de overheid en moeilijk te bereiken.

Profiel: Paars

- / Leeftijd tussen de 18 en 40.
- / Theoretisch opgeleid.
- / Verdienen boven modaal óf gaan dit binnenkort doen.

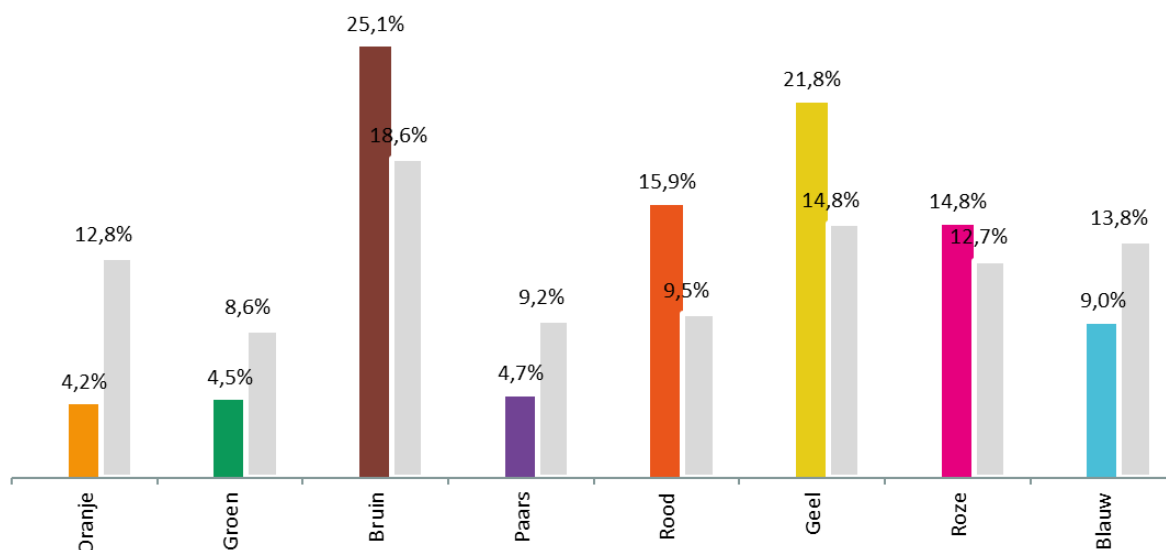
Profiel: Blauw

- / Leeftijd tot 45.
- / Praktisch of theoretisch opgeleid.
- / Gemiddeld inkomen.
- / Alleenstaand of samenwonend, vaak voor het eerst in een koopwoning.

De verdeling over de gemeente Nieuwkoop

In de grafiek op de volgende pagina laat de rekenkamer zien hoe de inwoners van Nieuwkoop zijn verdeeld over de acht inwonersprofielen. Op de verticale as staan de percentages van de verschillende groepen inwoners. De horizontale as laat de verschillende inwonersprofielen zien: de grijze rechterbalk het gemiddelde in Nederland en de gekleurde linkerbalk is de samenstelling van de gemeente Nieuwkoop.

Figuur 2: Verdeling inwonersprofielen in Nieuwkoop

In figuur 2 is te zien dat de grootste inwonersprofielen in Nieuwkoop de inwonersprofielen bruin en geel zijn. In vergelijking met de rest van Nederland wonen in Nieuwkoop ook gemiddeld meer mensen met de inwonersprofielen rood en roze. Nieuwkoop kent minder mensen met het oranje, groene, paarse en blauwe profiel. Hieronder gaat de rekenkamer in op wat deze vier meest voorkomende inwonersprofielen in Nieuwkoop kenmerkt voor armoede en ongelijkheid.

Het **bruine inwonersprofiel** bestaat voornamelijk uit gezinnen waarvan de ouders een praktische opleiding hebben gedaan. Zij werken in loondienst, bijvoorbeeld in de technische sector of gezondheidszorg. Inwoners met het bruine profiel vinden het lastig om zelf contact op te nemen met de gemeente. Ze zijn weinig betrokken en hebben relatief weinig vertrouwen in de overheid en andere instanties. Inwoners met het bruine profiel zijn relatief weinig betrokken. Zo zijn zij niet altijd lid van een vereniging of gemeenschap. Over het algemeen hebben inwoners uit dit profiel wel de vaardigheden om mee te draaien in de maatschappij. Ze hebben basiskennis van de Engelse taal en van computers. Mensen met het bruine profiel hebben over het algemeen geen mensen in hun sociale omgeving die veel geld (meer dan €2.500) aan hen kunnen lenen, af en toe iemand aan kunnen nemen voor een baan of veel weet hebben van geldzaken of andere regelingen. Inwoners met dit profiel weten ook niet altijd waar zij terecht kunnen als ze iets nodig hebben van de gemeente en zou relatief snel in de problemen komen als zij hun baan zouden verliezen. Toch hebben zij over het algemeen een waardevol sociaal vangnet met mensen om zich heen die zouden kunnen helpen bij klussen in huis of het doen van boodschappen als dit zelf niet lukt.

Tot het **gele profiel** behoren voornamelijk gezinnen waarvan de ouders theoretisch opgeleid zijn. Door de combinatie van kinderen en carrière hebben inwoners met dit profiel het over het algemeen druk en is hun betrokkenheid over het algemeen laag. Toch hebben mensen met dit profiel relatief veel politiek zelfvertrouwen en een gemiddeld vertrouwen in instituties. Ook zijn ze vaak lid van een vereniging, bijvoorbeeld van een sportvereniging. Zij weten waar ze naartoe kunnen op het moment dat ze iets nodig hebben van de gemeente en begrijpen informatie die zij van de gemeente ontvangen. Daarnaast hebben inwoners met het gele profiel goede digitale vaardigheden en beheersen zij de Engelse taal redelijk goed. Ook hebben zij een grote sociale kring, waaronder mensen in hun omgeving die hen kunnen helpen bij gespecialiseerd advies, zoals bij vragen over regelingen van de overheid of medisch advies. Daarnaast kennen zij mensen die hun kunnen helpen met klussen, een boodschapje of wanneer ze langdurig zorg nodig hebben.

Het **rode profiel** bestaat voornamelijk uit inwoners van 45 jaar of ouder. Ze zijn vaker theoretisch opgeleid en hebben een inkomen boven modaal. Veel van hen zijn (bijna) met pensioen. Ze voelen zich betrokken bij hun omgeving en zijn relatief vaak lid van een vereniging. Inwoners met het rode profiel weten de weg naar de gemeente goed te vinden. Zij begrijpen informatie die ze van de gemeente ontvangen en weten waar ze moeten zijn als ze iets nodig hebben van de gemeente. Inwoners met het rode profiel hebben een redelijke beheersing van de Engelse taal, maar vinden zaken op de computer regelen soms lastig. Hun sociale netwerk is redelijk uitgebreid. Ze zouden dan ook makkelijk iemand kunnen vragen voor het doen van de boodschappen, maar het vinden van iemand die geld kan lenen of een logeeraadres kan bieden vinden zij lastiger. Inwoners met dit profiel hebben relatief vaak voldoende reserve om even vooruit te kunnen op het moment dat zij hun bron van inkomsten zouden verliezen.

Inwoners met het **roze inwonersprofiel** zijn lastig te bereiken en een niet altijd zichtbare groep. Zij zijn praktisch opgeleid en verdienen beneden modaal. Inwoners uit dit profiel hebben veelal moeite om het hoofd boven water te houden en zijn daardoor vaak niet betrokken bij hun omgeving. Ze zijn relatief weinig lid van een vereniging of gemeenschap. Inwoners met het roze profiel hebben weinig vertrouwen in de gemeente en andere instellingen. Ze weten dan ook vaak de gemeente niet te vinden als zij hulp nodig hebben en vinden informatie van de gemeente lastiger te begrijpen. Toch heeft deze groep het hardst hulp nodig. Ze hebben namelijk geen reserves achter de hand wanneer zij hun baan verliezen. Inwoners met het roze profiel spreken beperkt Engels. Hun digitale vaardigheden zijn gemiddeld. Daarnaast is hun sociale omgeving over het algemeen beperkt. Vaak hebben zij één of twee mensen buiten hulpverleners om met wie zij persoonlijke zaken kunnen bespreken. Daarnaast kennen zij minder vaak mensen die specialistische kennis hebben over juridische of medische kwesties of iemand van wie zij een groter geldbedrag kunnen lenen.

Economisch kapitaal – 'wat je hebt'

Het meest voorkomende profiel in Nieuwkoop (bruin) wordt gekenmerkt door inwoners die modaal of onder modaal verdienen en die doorgaans praktisch zijn opgeleid. Hebben zij geldzorgen, dan hebben zij over het algemeen geen mensen in hun omgeving die hen veel geld (meer dan €2500) kunnen lenen. Verliezen zij hun baan, dan is de kans groot dat zij in de problemen komen. In Nieuwkoop heeft 6.3 % van de huishoudens te maken met problematische schulden, tegenover 7.2% van de huishoudens in andere gemeenten tussen 25.000 - 50.000 inwoners.¹⁵ Inwoners met het bruine of roze profiel zullen zich minder snel bij de gemeente melden, enerzijds omdat hun vertrouwen in de overheid relatief laag

¹⁵ [Dashboard - Gemeentelijke Monitor Sociaal Domein - Nieuwkoop](#)

is en in het geval van inwoners met het bruine profiel omdat zij veel schaamte ervaren rondom geldzorgen en armoede.

De sociale omgeving is voor deze inwoners doorgaans geen hulpbron op het gebied van geldzaken. Inwoners met het gele of rode profiel hebben een sterkere situatie wat betreft economisch kapitaal. Zij verdienen modaal of boven modaal en zijn doorgaans theoretisch opgeleid. Mochten deze inwoners toch met geldzorgen te maken krijgen, dan zijn zij over het algemeen in staat om regelingen aan te vragen bij de gemeente. Ook kan hun sociale omgeving hier goed bij helpen, met name bij inwoners met het gele profiel.

Hoe vergroot je economisch kapitaal?

Het vergroten van economisch kapitaal krijgt veel aandacht in de lokale en landelijke politiek. De rol van gemeenten hierin is vooral het ondersteunen van inwoners met lagere inkomens met gemeentelijke regelingen. Het bereiken van de groepen die ondersteuning het hardst nodig hebben is daarin cruciaal. Daarnaast kunnen gemeenten investeren in het duurzaam vergroten van economisch kapitaal door middel van preventie (lessen in omgaan met geld) en investeren in kansengelijkheid op scholen (bijvoorbeeld in zwakkere wijken).

Sociaal kapitaal – ‘wie je kent’

De meest voorkomende profielen in Nieuwkoop verschillen van elkaar wat betreft sociaal kapitaal. Inwoners met het gele profiel hebben doorgaans een sterk sociaal netwerk. Ze hebben gemiddeld meer mensen om hun persoonlijke zaken mee te bespreken dan inwoners uit het bruine en roze profiel. Net als de inwoners in het bruine profiel hebben de inwoners in het gele profiel mensen in hun omgeving die hen kunnen helpen met praktische zaken, zoals hulp bij het klussen of iemand die de boodschappen doet bij ziekte. Inwoners uit het gele profiel hebben echter meer mensen in hun omgeving die ook kunnen adviseren bij bijvoorbeeld conflicten op het werk of over geldzaken. Dit geldt in mindere mate ook voor het rode profiel, hoewel zij zich ook vaak zelf kunnen redden. Ook hebben inwoners uit het gele profiel meer mensen in hun omgeving die kunnen helpen om aan een baan te komen, bijvoorbeeld door een goede aanbeveling te doen. Voor inwoners uit het bruine profiel en het roze profiel is het sociale netwerk doorgaans kleiner. Deze inwoners zijn ook minder vaak lid van een vereniging of gemeenschap en zijn lastig te bereiken voor gemeenten.

Hoe vergroot je sociaal kapitaal?

Sociaal kapitaal gaat over netwerk en omgeving. De afgelopen jaren is het versterken van de omgeving in veel gemeenten integraal onderdeel geworden van het beleid voor het sociaal domein. De eigen verantwoordelijkheid van inwoners staat dan voorop. Het versterken van sociale netwerken doen gemeenten veelal door buurtontmoetingspunten te realiseren, bijvoorbeeld in combinatie met inloopmiddagen van wijkteams. Hier komen sociale interactie en vroegsignalering samen.

Cultureel kapitaal – ‘waar je bij hoort’

Zowel de inwoners in het bruine als het gele profiel beschikken over vaardigheden die in de huidige maatschappij van belang zijn. Inwoners in beide profielen hebben goede digitale vaardigheden. Ook spreken inwoners in beide profielen redelijk tot goed Engels. Beide vaardigheden zijn bij inwoners in het gele profiel iets sterker ontwikkeld, vermoedelijk vanwege hun opleiding en werkervaring. Dit geldt in wat mindere mate ook voor het rode inwonersprofiel, maar zij kunnen zich in de huidige maatschappij vaak wel redden. Inwoners met het roze profiel hebben ten opzichte van de andere drie meest voorkomende profielen in Nieuwkoop een zwakker cultureel kapitaal: ze hebben weinig

vertrouwen in instellingen en beschikken over minder vaardigheden of mogelijkheden om zich in de huidige maatschappij staande te houden.

De laaggeletterdheid in Nieuwkoop is lager dan gemiddeld in Nederland: ongeveer 9% van de inwoners in Nieuwkoop is laaggeletterd, ten opzichte van 15,9% van Nederlanders in het algemeen.¹⁶ Verder zijn inwoners uit het gele en rode profiel vaker lid van een vereniging, inwoners in het bruine en roze profiel zijn dit vaker niet. Inwoners met de gele en rode profielen begrijpen de communicatie van de gemeente, maar inwoners met het bruine profiel en roze profiel vinden het lastig om zelf op de gemeente af te stappen.

Hoe vergroot je cultureel kapitaal?

Cultureel kapitaal beschrijft de hulpbronnen die gaan over wie je bent. Vaak is dit afhankelijk van opvoeding en de sociale omgeving waarin je opgroeit. De rol van de gemeente is beperkt in het vergroten van cultureel kapitaal. Wel voeren gemeenten in toenemende mate beleid op het tegengaan van laaggeletterdheid en het ondersteunen van inwoners met het invullen van formulieren of ingewikkelde procedures van de overheid. Daarnaast hebben vrijwel alle gemeenten een 'meedoenbudget'. Bijvoorbeeld in de vorm van een pas met tegoed, of een kindpakket. Dit zorgt ervoor dat mensen mee kunnen doen in de maatschappij door bijvoorbeeld naar de bioscoop of sportclub te gaan.

Persoonlijk kapitaal – 'wie je bent'

In Nieuwkoop wordt gemiddeld minder gesport dan in de rest van Nederland: 43,3% van de inwoners van Nieuwkoop voldoet aan de beweegrichtlijn, tegenover 48,9% in Nederland als geheel.¹⁷ Vanuit de inwonerprofielen weten we dat inwoners in het gele en in mindere mate ook het rode profiel een stuk vaker bij een sportvereniging sporten dan inwoners uit het bruine of roze profiel. Vergeleken met de rest van Nederland hebben een vergelijkbaar aantal inwoners te maken met overgewicht: in Nieuwkoop gaat het om 49,2% van de inwoners, ten opzichte van 50,0% van Nederland. Inwoners van Nieuwkoop voldoen iets minder dan gemiddeld aan de alcoholrichtlijn: 42,7% van de inwoners voldoet hieraan, vergeleken met 44,8% gemiddeld in Nederland. Cijfers met betrekking tot mentale gezondheid laten zien dat inwoners van Nieuwkoop (41,9%) ook wat minder te kampen hebben met mentale klachten als gemiddeld in Nederland (46,9%). Uit deze cijfers blijkt dat het persoonlijk kapitaal in Nieuwkoop iets onder druk staat ten opzichte van de rest van Nederland. Dit wordt overigens niet zo ervaren door de inwoners van Nieuwkoop zelf: het percentage inwoners dat de eigen gezondheid als goed ervaart (75,0%) is ongeveer gelijk met de rest van Nederland (74,1%).

Hoe vergroot je persoonlijk kapitaal?

Persoonlijk kapitaal richt zich primair op mentale en fysieke gezondheid. Gemeenten investeren via het Sportakkoord of het JOGG-programma (jongeren op gezond gewicht) in de fysieke gezondheid van inwoners. In bepaalde regio's, bijvoorbeeld in Twente, wordt er fors geïnvesteerd in het terugbrengen van drankgebruik onder jongeren. Dit gebeurt veelal in samenwerking met de GGD. Mentale gezondheid is voor een gemeente lastiger om te verbeteren. Laagdrempelige mentale ondersteuning voor jongeren, bijvoorbeeld op scholen of door een POH GGZ Jeugd bij de huisarts, zijn manieren om voorzieningen te bieden die hieraan bijdragen.

¹⁶ <https://www.nieuwkoop.nl/laaggeletterdheid>

¹⁷ <https://www.vzinfo.nl/bewegen/regionaal/volwassenen>

1.3 Maak kennis met Dennis, Shannah en Omar

In dit onderzoek heeft de rekenkamer gekozen om de handelingswijze van de gemeente te onderzoeken aan de hand van drie casussen, ofwel klantreizen. Deze casussen zijn realistisch, maar fictief. Gedurende het rapport wordt in kaders de reis van deze personen door de inzet en ondersteuning van de gemeente Nieuwkoop, ketenpartners en maatschappelijke organisaties geschetst. De casussen zijn gebaseerd op de typen kapitaal. Het betreffen drie fictieve inwoners, Dennis, Shannah en Omar, die in een situatie zitten waarbij ze ondersteuning nodig hebben van de gemeente. Dennis, Shannah en Omar vallen respectievelijk onder het bruine, roze en groene profiel. Deze profielen zijn relatief kwetsbaar en vragen om een specifieke aanpak vanuit de gemeente. Denk hierbij bijvoorbeeld aan communicatie, het in beeld brengen van de situatie of zorgen dat de juiste mensen samenwerken om de inwoner te helpen. In Nieuwkoop komt met name het bruine profiel vaak voor. Inzichten over hoe inwoners uit het groene en roze profiel geholpen worden zijn eveneens relevant, omdat bij een effectieve aanpak van armoede het immers van belang is dat ook inwoners die minder goed in beeld zijn worden geholpen.

Dennis: alleenstaand, (dreigende) schuldenproblematiek

"Mijn naam is Dennis. Ik ben een alleenstaande van 32 met een dochter van 11 en ben een halfjaar geleden ontslagen. Ik had weinig spaargeld en ontvang geen uitkering. Ik heb nog geen nieuwe baan gevonden. Ik heb al een paar maanden mijn huur en energierekening niet betaald. Een incassobureau heeft me al twee brieven gestuurd. Ik heb weinig vertrouwen in de overheid en krijg hier heel veel stress van. Kan de gemeente mij helpen?"

Dennis heeft vooral een financieel probleem. In de praktijk zien we echter dat financiële problematiek ook kan leiden tot een kleinere sociale kring, en is er vaak geen geld over voor sport, cultuur of vrijetijdsactiviteiten. Dit leidt tot een teruggang in alle vier de kapitalen.

Shannah: zwanger, slechte woonruimte

"Ik ben Shannah, 26 jaar, zeven maanden zwanger en woon in een huis met slechte isolatie met een hoge energierekening waardoor ik mijn rekeningen niet meer kan betalen. De kraamzorg zegt dat mijn huis niet goed is voor de baby. Ik weet niet waar ik naartoe moet. Ik heb geen contact met mijn ouders en ook niet met de vader van de baby. "

Shannah heeft meerdere soorten problemen en is daarom gebaat bij een integrale aanpak. Haar financiële problemen veroorzaken een acuut probleem. Daarnaast heeft ze een beperkt sociaal netwerk waar ze op terug kan vallen.

Omar: armoede en weigert hulp van de overheid

"Mijn naam is Omar, 75 jaar oud, en ik heb een klein pensioentje. Ik kan niet zo goed met geld omgaan en heb al best veel schulden gemaakt. Er zijn al weleens mensen van de gemeente bij mij langs geweest maar meestal stuur ik ze snel weer weg. Mijn Nederlands is niet zo goed."

Er is in elke gemeente, ook in Nieuwkoop, een aanzienlijk aantal mensen met een laag vertrouwen in de overheid. Deze mensen worden een stuk lastiger bereikt. Dat Omar niet zo goed Nederlands spreekt maakt het nog complexer.

2. Beleid om armoede en ongelijkheid tegen te gaan

In dit hoofdstuk gaat de rekenkamer in op hoe het armoedebelief en het beleid om sociale ongelijkheid tegen te gaan er in de gemeente Nieuwkoop uitziet. De rekenkamer laat zien welke ambities en doelstellingen de gemeente daarbij hanteert, welke beleidsinstrumenten zij inzet om deze te behalen en hoe zij verantwoordelijkheden en rollen verdeelt binnen de organisatie. Daarmee beantwoordt de rekenkamer in dit hoofdstuk de volgende deelvragen:

1. Welke ambities en doelstellingen heeft de gemeente Nieuwkoop vastgesteld ten aanzien van armoede en sociale ongelijkheid?
2. Welke (beleids-)instrumenten past de gemeente toe om armoede en sociale ongelijkheid tegen te gaan?
3. Hoe zijn in de gemeente Nieuwkoop rollen en verantwoordelijkheden verdeeld in de aanpak van armoede en sociale ongelijkheid?

2.1 Ambities en doelstellingen van de gemeente

Kernbevinding: De gemeente Nieuwkoop wil kansenongelijkheid, armoede en schuldenproblematiek verkleinen. De gemeente zet zowel in op het voorkomen van armoede en ongelijkheid als op het aanpakken van bestaande schulden. Ook wil de gemeente de kans op betaald werk vergroten en inwoners goed informeren over de beschikbare voorzieningen waar inwoners gebruik van kunnen maken. De gemeente Nieuwkoop heeft geen apart beleid voor armoede of ongelijkheid. Het beleid van de gemeente maakt onderdeel uit van de Lokale preventieagenda.

Nieuwkoop wil minima ondersteunen, maar doet ook een beroep op de samenleving

In haar visie op armoede, schulden en ongelijkheid, verwoord in het coalitieakkoord, het collegeprogramma en de Lokale preventieagenda, benoemt de gemeente de effecten van hoge energieprijzen en stijgende inflatie. Hierdoor hebben inwoners en ondernemers minder te besteden, in het bijzonder minder draagkrachtigen. De gemeente wil (landelijke) regelingen om deze doelgroep tegemoet te komen actief onder de aandacht brengen. Ook wil de gemeente vanuit haar wettelijke verantwoordelijkheden hulp bieden aan inwoners met schulden, in het bijzonder de inwoners die het het moeilijkst hebben. Daarbij kijkt de gemeente ook naar de samenleving: verenigingen, maatschappelijke organisaties en onderwijsinstanties hebben volgens de gemeente een maatschappelijke rol 'om mogelijke armoede te signaleren en dit bespreekbaar te maken.'¹⁸ De gemeente benoemt tegelijkertijd dat de overheid niet alle tekorten kan compenseren. Daarom focust de gemeente op ondersteuning van inwoners die dat het hardst nodig hebben. In het collegewerkprogramma heeft de gemeente de ambitie opgenomen om hierin creatief te zijn door 'financiële 'potjes slim te koppelen' en de samenwerking te zoeken met charitatieve instellingen.'¹⁹

¹⁸ Gemeente Nieuwkoop (2022). Coalitieakkoord 2022-2026, p. 13: [link](#).

¹⁹ Gemeente Nieuwkoop (2022). Collegeprogramma 2022-2026, p. 22: [link](#).

De gemeente zet met name in op het voorkomen van armoede en ongelijkheid

De gemeenteraad van Nieuwkoop heeft op 1 februari 2024 de Lokale Preventie Agenda Sociaal Domein vastgesteld.²⁰ De Lokale Preventie Agenda is bedoeld als “samenhangend overzicht van beleid en maatregelen” op het gebied van preventie, wat de gemeente definieert als het voorkomen van problemen bij opgroeien, zelfredzaam en gezond zijn. Ook het voorkomen van armoede en schulden is onderdeel van deze agenda. Het hoofddoel van de agenda is om laagdrempelige oplossingen te vinden om “het beroep op zwaardere zorg terug te dringen”. De gemeente ziet voor zichzelf een faciliterende rol. De gemeente ziet in de verschillende dorpen een actieve gemeenschap die de samenleving draagt. De gemeente wil de initiatieven en voorzieningen die de gemeenschap zelf heeft opgezet faciliteren en stimuleren. De gemeente ziet een “stevige sociale infrastructuur met voldoende, goede en toegankelijke voorzieningen voor alle inwoners” als basisvoorwaarde voor gezondheid en welzijn van haar inwoners.²¹

Vergelijking met andere gemeenten: een overkoepelend integraal beleidskader

Sinds 2015 zijn gemeenten verantwoordelijk voor de uitvoering van de Participatiewet, de Jeugdwet en de Wet Maatschappelijke Ondersteuning. Hoewel dit wettelijke kader voor elke gemeente hetzelfde is, kiest iedere gemeente zijn eigen weg in de invulling hiervan.

De gemeente Nieuwkoop hanteert op dit moment een integraal beleidskader voor preventie. Uit eerder onderzoek blijkt dat gemeenten het armoedebeleid verschillend vormgeven, maar dat er een trend is richting een aanpak waarbij armoedebeleid onderdeel is van een integrale aanpak in het sociaal domein.²² Dit gaat vaak gepaard met de stap naar een centraal loket voor ondersteuningsvragen, maar in Nieuwkoop is dit wat anders ingericht: de uitvoering van diverse wettelijke taken uit de Participatiewet en de Wet gemeentelijke schuldhulpverlening is door Nieuwkoop belegd bij de gemeente Alphen aan den Rijn. De gemeente kent geen lokaal centraal loket voor hulp en ondersteuning bij financiële vraagstukken, maar inwoners kunnen bij specifieke hulpvragen op verschillende plekken aankloppen (zie paragraaf 2.3).

De Lokale Preventie Agenda is breed van opzet en richt zich op diverse aandachtspunten in het sociaal domein, waaronder sport en bewegen, gezondheid en eenzaamheid. Ook de aanpak van armoede, schulden en (kansen)ongelijkheid heeft de gemeente in de Agenda uitgewerkt. De gemeente wil deze sociale vraagstukken alle drie verkleinen. De nadruk van de gemeentelijke aanpak ligt op het voorkomen dat mensen in armoede terecht komen, (problematische) schulden maken en daarmee andere problemen krijgen. Vanuit de Participatiewet en de Wet gemeentelijke schuldhulpverlening wil de gemeente daarnaast ook bestaande situaties aanpakken. Het doel om kansenongelijkheid, armoede- en schuldenproblematiek te verkleinen heeft de gemeente uitgewerkt in vier actiepunten:²³

- “We verstevigen preventieve voorzieningen die kansenongelijkheid en armoede aanpakken.”
- “We werken aan het voorkomen en aanpakken van schulden.”
- “We willen de kans op betaald werk vergroten.”
- “We geven eenvoudige informatie en bereiken meer mensen.”

In hoofdstuk 2 licht de rekenkamer nader toe hoe de gemeente deze actiepunten in de praktijk invult.

²⁰ Gemeenteraad Nieuwkoop (1 februari 2024). *Raadsbesluit Lokale Preventie Agenda*: [link](#).

²¹ Gemeente Nieuwkoop (2024). *Lokale Preventie Agenda*, p. 3.

²² Zie: Necker (2024). *Rekenkameronderzoek naar armoede en ongelijkheid – innovaties in negen gemeenten*: [link](#).

²³ Gemeente Nieuwkoop (2024). *Lokale Preventie Agenda*, pp. 13-15.

Vergelijking met andere gemeenten: inzet op zelfredzaamheid

Ook andere gemeenten zetten in de aanpak van armoede en schulden vaak in op initiatieven uit de samenleving. Zowel collectief als individueel. Dit noemen gemeenten vaak zelfredzaamheid of het sociaal vangnet van inwoners. De gemeente Oisterwijk heeft dit bijvoorbeeld verbreed naar het begrip samenredzaamheid. Hierbij gaat het niet alleen om de mogelijkheden die inwoners zelf kunnen gebruiken, maar ook om het sociale netwerk van inwoners waarbij inwoners samen zorgen dat problemen opgelost worden. Dit beroep op zelf- of samenredzaamheid heeft echter ook een keerzijde: niet iedere inwoner heeft een breed sociaal netwerk waarop bij armoede en schulden een beroep gedaan kan worden. Bovendien kampen inwoners in armoede vaak met gevoelens van schaamte, waardoor zij minder snel geneigd zijn anderen of de overheid om hulp te vragen.²⁴

2.2 Instrumenten die de gemeente inzet

Kernbevinding: De gemeente kent diverse minimaregelingen en -voorzieningen waar inwoners een beroep op kunnen doen. Dit betreffen onder andere diverse tegemoetkomingen en aanvullende bijdragen zoals bijdragen voor kinderen die naar school gaan (in aanvulling op het kindgebonden budget) en bijdragen om deel te kunnen nemen aan maatschappelijke activiteiten. Voor de minimaregelingen hanteert Nieuwkoop verschillende inkomensgrenzen en specifieke voorwaarden. De inkomensgrenzen die de gemeente hanteert zijn vergelijkbaar met omliggende gemeenten.

Nieuwkoop kent verschillende minimaregelingen en -voorzieningen

De gemeente Nieuwkoop heeft, zoals elke gemeente, een groot aantal regelingen om inwoners met financiële problemen te ondersteunen. De gemeente informeert inwoners via haar website beknopt over de mogelijkheden bij de verschillende minimaregelingen en -voorzieningen en verwijst bij diverse regelingen door naar de betreffende aanbieders. Zo geeft de gemeente op de website niet alleen een overzicht van de beschikbare minimaregelingen en -voorzieningen, maar legt de gemeente ook uit wie voor welke regeling of voorziening in aanmerking komt en hoe inwoners een regeling aan kunnen vragen. Hieronder licht de rekenkamer deze regelingen en voorzieningen kort toe.

Figuur 3: minimaregelingen gemeente Nieuwkoop.²⁵

Inkomensregeling of voorziening	Norm en voorwaarden	Toelichting
Algemene regelingen		
Kwijtschelden gemeentebelastingen ²⁶	Diverse normbedragen en voorwaarden rondom spaargeld, bezit en inkomen, afhankelijk van de thuissituatie (voor het overzicht geeft de rekenkamer de specifieke normbedragen hier niet weer).	De gemeentebelastingen worden geïnd via het regionaal samenwerkingsverband SVHW. Wanneer inwoners een minimum inkomen hebben en geen eigen vermogen hoeven zij een aantal belastingen niet te betalen. Dit is afhankelijk van de persoonlijke situatie.

²⁴ Zie: Rekenkamer Oisterwijk (2024). *Rekenkameronderzoek naar armoede en ongelijkheid*: [link](#).

²⁵ Gemeente Nieuwkoop (2025). *Regelingen voor lage inkomens*: [link](#).

²⁶ Gemeente Nieuwkoop (2025). *Gemeentebelastingen*: [link](#).

Inkomensregeling of voorziening	Norm en voorwaarden	Toelichting
Collectieve zorgverzekering voor lage inkomens²⁷	Inkomen tot 130 procent van de bijstandsnorm. Bij een inkomen tussen de 110 en 130 procent van de bijstandsnorm wordt een iets hogere eigen bijdrage gevraagd in de aanvullende verzekering. ²⁸	Samen met zorgverzekering Zorg en Zekerheid biedt de gemeente een collectieve zorgverzekering voor inwoners met een laag inkomen. De gemeente betaalt mee aan de premie. Kinderen tot 18 jaar zijn gratis meeverzekerd.
Individuele studietoelage²⁹	Inwoners komen in aanmerking als zij een opleiding met recht op studiefinanciering volgen, geen recht hebben op een uitkering (Wajong) en als gevolg van ziekte of gebrek niet in staat om naast de studie inkomsten te verwerven.	Een inkomensaanvulling voor studenten die door hun medische beperking blijvend niet in staat zijn om naast hun studie bij te verdienen. Dit betreft een aanvulling op de wettelijk bepaalde minimale studietoelage.
Individuele inkomensvoorschot³⁰	Drie jaar of langer een laag inkomen (tot 110 procent van de geldende bijstandsnorm) of de pensioenleeftijd nog niet bereikt en geen zicht op hoger inkomen. Het bedrag hangt af van de thuissituatie.	Inwoners hebben een keer per jaar recht op deze toelage. De tegemoetkoming kan aangevraagd worden via het Serviceplein in Alphen aan den Rijn.
Regeling huishoudelijke apparaten³¹	Drie jaar of langer een laag inkomen (tot 110 procent van de geldende bijstandsnorm). Het bedrag hangt af van de thuissituatie en is gebaseerd op de Nibud-prijslijst.	Inwoners kunnen een tegemoetkoming krijgen om een kapot huishoudelijk apparaat te vervangen, denk bijvoorbeeld aan een wasmachine, stofzuiger of koelkast. De tegemoetkoming kan aangevraagd worden via het Serviceplein in Alphen aan den Rijn.
Kledingbank	Inkomen tot 120 procent van de bijstandsnorm.	Mensen met een laag inkomen kunnen kosteloos kleding uitzoeken bij de Kledingbank Groene Hart in Alphen aan den Rijn. Cliënten kunnen twee keer per jaar (in het voorjaar en de herfst) bij de Kledingbank kleding uitkiezen.
Fondsen Sport & Cultuur³²		

²⁷ Gemeente Nieuwkoop (2025). Collectieve zorgverzekering voor lage inkomens: [link](#).

²⁸ Gemeente Nieuwkoop (24 juni 2024). Brief aan de raad Stand van zaken inzet Klijnsma-gelden en andere minimaregelingen.

²⁹ Gemeente Nieuwkoop (2025). Individuele studietoelage: [link](#).

³⁰ Gemeente Nieuwkoop (2025). Individuele inkomensvoorschot: [link](#).

³¹ Gemeente Nieuwkoop (2025). Regeling huishoudelijke apparaten: [link](#).

³² Gemeente Nieuwkoop (2025). Sport- en cultuurfondsen: [link](#).

Inkomensregeling of voorziening	Norm en voorwaarden	Toelichting
Jeugdfonds Sport & Cultuur	120 procent van de geldende bijstandsnorm.	Voor kinderen van 4 tot 18 jaar kan een beroep gedaan worden op het jeugdfonds om te kunnen sporten of lessen te volgen op het gebied van kunst en cultuur. Het fonds betaalt de contributie aan de betreffende sportvereniging en eventuele kosten van benodigde attributen zoals bijvoorbeeld voetbalschoenen of de huur van een instrument. Kinderen van 5 jaar en ouder kunnen onder voorwaarden ook zwemlessen volgen via het fonds. Aanvragen verlopen via tussenpersoon als een leerkracht, Centrum voor Jeugd en Gezin of maatschappelijk werker.
Volwassenenfonds Sport & Cultuur	120 procent van het minimuminkomen.	Voor volwassenen vanaf 18 jaar betaalt het fonds de contributie aan een sport- of cultuurvereniging. Inwoners ontvangen, net als bij het Jeugdfonds, geen geld. De verstrekking is altijd in natura. Aanvragen verlopen via een tussenpersoon van het fonds of de gemeente.
Via Stichting Leergeld		
Ondersteuning via Stichting Leergeld (schoolspullen zoals schoolspullenpas, laptop of fiets)³³	Inkomen tot 120 procent van de bijstandsnorm, of het huishouden zit in een schuldhulpverleningstraject.	Stichting Leergeld biedt gezinnen met minimale financiële middelen een Kindpakket met verschillende voorzieningen, waaronder het ter beschikking stellen van een fiets of laptop of een schoolspullenpas.
Kindpas - Bijdrage kosten kleding en schoenen voor kinderen³⁴	Inkomen tot 120 procent van de bijstandsnorm, of het huishouden zit in een schuldhulpverleningstraject. Het kind is niet ouder dan 17 jaar	Ieder jaar van 2 januari tot 31 oktober aan te vragen bij stichting leergeld. Een pas ter waarde van €60,- waarmee kleding, schoenen en leesboeken gekocht kunnen worden voor opgroeiende kinderen.
Verjaardagsbox voor kinderen³⁵	Inkomen tot 120 procent van de bijstandsnorm, of het huishouden zit in een schuldhulpverleningstraject.	Stichting Jarige Job geeft kinderen een verjaardagsbox ter waarde van €35,-

³³ Stichting Leergeld Zuid Holland Midden (2025). Leergeld Nieuwkoop: [link](#).

³⁴ Gemeente Nieuwkoop (2025). Bijdrage kosten kleding en schoenen voor kinderen (Kindpas): [link](#).

³⁵ Gemeente Nieuwkoop (2025). Verjaardagsbox voor kinderen: [link](#).

Inkomensregeling of voorziening	Norm en voorwaarden	Toelichting
	Voor kinderen van 4 tot en met 12 jaar. Inwoners die ingeschreven staan bij de Voedselbank ontvangen deze box automatisch.	
Dagje uit ³⁶	Inkomen tot 120 procent van de bijstandsnorm, of het huishouden zit in een schuldhulpverleningstraject. Een keer per jaar, voor kinderen van tot 18 jaar.	Kinderen in de gemeente kunnen één keer per jaar een dagje uit, samen met hun ouders.

Vergelijking met andere gemeenten: inkomensgrens

De gemeente Nieuwkoop hanteert verschillende inkomensnormen en -grenzen en nadere voorwaarden per regeling of voorziening. Voor de regelingen die regionaal georganiseerd en beschikbaar zijn geldt dat de normen en voorwaarden voor de verschillende deelnemende gemeenten hetzelfde zijn. De inkomensgrens voor de collectieve zorgverzekering is in 2022 verhoogd naar 130 procent van de bijstandsnorm en daarmee gelijkgetrokken met de inkomensgrenzen die de gemeenten Alphen aan den Rijn en Kaag en Braassem hanteren.³⁷

Gemeenten hebben beleidsvrijheid over hoe zij in het kader van de bijzondere bijstand de draagkracht vanuit inkomen en vermogen beoordelen. Gemeenten kunnen dit overwegen op basis van de aard van de kosten waarvoor inwoners bijstand vragen, eventuele bijzondere lasten van aanvragers en overige persoonlijke omstandigheden.³⁸

2.3 Rollen en verantwoordelijkheden

Kernbevinding: De aanpak van armoede, schulden en ongelijkheid valt in Nieuwkoop onder de afdeling Maatschappelijke Ontwikkeling. De teams De Verbinding en Sociaal Domein, die onder deze afdeling vallen, werken samen met maatschappelijke organisaties om armoede, schulden en ongelijkheid te verkleinen. De uitvoering van de Participatiewet en de wet gemeentelijke schuldhulpverlening is door Nieuwkoop belegd bij de gemeente Alphen aan den Rijn. De gemeente kent geen lokaal centraal loket voor hulp en ondersteuning bij financiële vraagstukken. Inwoners met een hulp- of ondersteuningsvraag kunnen op verschillende plekken terecht, maar moeten daarvoor bij specifieke organisaties of initiatieven aankloppen.

Team De Verbinding pakt diverse welzijnstaken op, samen met maatschappelijke partners

De aanpak van armoede, schulden en ongelijkheid is in de ambtelijke organisatie ondergebracht bij de afdeling Maatschappelijke Ontwikkeling. Deze afdeling bestaat uit drie teams: team Sociaal Domein (waar de beleidsadviseurs zijn ondergebracht) en team De Verbinding. Team De Verbinding richt zich met name op diverse taken op het gebied van ondersteuning en welzijn en bestaat uit sociaal makelaars, coördinatoren welzijnsbezoeken, de beweegcoach, sportmakelaar, statushoudersbegeleiders, jongerenwerkers en de cultuurmakelaar. De sociaal makelaars (evenals de

³⁶ Gemeente Nieuwkoop (2025). Dagje uit: [link](#).

³⁷ Gemeente Nieuwkoop (24 juni 2024). Brief aan de raad Stand van zaken inzet Klijnsma-gelden en andere minimaregelingen.

³⁸ Zie hiervoor ook artikel 35 Participatiewet en de Memorie van toelichting bij de Wet werk en bijstand: [link](#).

sport- en cultuurmakelaars) zijn vaak een tussenpersoon (intermediair) tussen inwoners met hulpvragen en (professionele) aanbieders van hulp en ondersteuning. Naast de taken op het gebied van hulp en ondersteuning bij armoede en schulden richt het team zich ook op sportstimulering, verenigingsondersteuning en ondersteuning van de culturele sector.³⁹

Uit de gevoerde gesprekken komt naar voren dat de medewerkers van team De Verbinding een belangrijke rol spelen bij het leggen van verbindingen en contacten tussen de gemeente en maatschappelijk partners. In de preventieagenda heeft de gemeente als streven opgenomen om vanaf 2024 de verbinding tussen formele hulp van gemeente en professionele organisaties en informele hulp te versterken. Team De Verbinding moet daar een centrale rol bij spelen en moet daarom volgens de preventieagenda ook bekender worden bij diverse partijen.⁴⁰ Verder hebben de medewerkers van De Verbinding een rol om verenigingen en (sport)clubs te helpen mee te werken aan de doelstellingen van de preventieagenda.⁴¹ Daar gaat de rekenkamer in hoofdstuk 3 nader op in.

Team De Verbinding is net als een aantal maatschappelijk partners gehuisvest in het gebouw De Verbinding in Nieuwkoop. Naast de medewerkers van De Verbinding werken hier medewerkers van Tom in de Buurt (die hulp en ondersteuning bieden vanuit onder andere de Wet maatschappelijke ondersteuning) en het Centrum voor Jeugd en Gezin.

De gemeente heeft de uitvoering van diverse wettelijke taken bij de gemeente Alphen aan de Rijn belegd

De gemeente Nieuwkoop heeft de uitvoering van de Participatiewet en de Wet gemeentelijke schuldhulpverlening al sinds de meest recente fusie in 2007 buiten de gemeente belegd. Uit de gevoerde interviews komt naar voren dat de wettelijke taken op het gebied van (arbeids)participatie, maatschappelijke ondersteuning, inburgering en gemeentelijke schuldhulpverlening van 2001 tot 2012 belegd waren bij een gemeenschappelijke regeling (de Sociale Dienst De Rijnstreek) van de gemeenten Nieuwkoop en Kaag en Braassem en hun voorgangers. Vanaf april 2012 is de uitvoering van de Participatiewet (toen nog Wet Werk en Bijstand) en de schuldhulpverlening door middel van een dienstverleningsovereenkomst uitbesteed aan de gemeente Alphen aan den Rijn. De beleidsvorming kwam volgens gesprekspartners weer bij de gemeente Nieuwkoop zelf te liggen. De dienstverleningsovereenkomst ten grondslag aan deze Centrumregeling is in 2022 voor het laatst geüpdatet en richt zich op uitvoering van de wettelijke taken op het gebied van de Participatiewet, de Wet gemeentelijke schuldhulpverlening en de Wet inburgering.⁴² Op het moment van schrijven wordt gewerkt aan een volgende actualisatie van de dienstverleningsovereenkomst.⁴³ De gemeente Nieuwkoop betaalt een jaarlijkse bijdrage aan de gemeente Alphen aan de Rijn voor het uitvoeren van de taken uit de Participatiewet en de gemeentelijke schuldhulpverlening die bij Alphen zijn belegd.⁴⁴ Naast deze vaste gemeentelijke bijdrage is er ook een bijdrage per traject. Dit bedrag verschilt per geboden dienst.

³⁹ Nieuwkoop Actief (2025). Over ons: [link](#).

⁴⁰ Gemeente Nieuwkoop (2024). *Lokale Preventie Agenda*, p. 16.

⁴¹ Gemeente Nieuwkoop (2024). *Begroting 2025-2028*, p. 24.

⁴² Gemeenten Nieuwkoop en Alphen aan den Rijn (2022). *Dienstverleningsovereenkomst Uitvoering Participatiewet en aanverwante dienstverlening*; *ibid.* (2024) *Addendum 2024 – opgesteld vanwege wijzigingen in de uitvoering van de Wgs.*

⁴³ *Zo komt naar voren uit de feitenverificatie bij dit onderzoek.*

⁴⁴ Gemeente Alphen aan de Rijn (2024). *Addendum 2024 bij dienstverleningsovereenkomst Participatiewet en aanverwante dienstverlening versie 2022.*

De gemeente kent geen centraal (lokaal) loket voor hulp en ondersteuning

De gemeente kent geen lokaal centraal loket voor alle hulp en ondersteuning op het gebied van armoede en schulden. Voor hulp en ondersteuning op het gebied van uitkeringen, bijzondere bijstand en schulden kunnen inwoners van de gemeente Nieuwkoop terecht bij het Serviceplein Alphen aan den Rijn. In het Servicepunt is de Helpdesk Geldzaken ondergebracht. Medewerkers van deze helpdesk kunnen inwoners helpen bij alle vragen met betrekking tot financiën en schuldhulpverlening.

Voor hulp en ondersteuning op het gebied van de Wmo, jeugdhulp en andere aanverwante zaken kunnen inwoners terecht bij de gemeente of rechtstreeks bij aanbieders als Tom in de Buurt (Wmo-ondersteuning), het Centrum voor Jeugd en Gezin en diverse andere maatschappelijke partners. In hoofdstuk 3 gaat de rekenkamer nader in op de toegang voor hulp en ondersteuning in de praktijk.

Vergelijking met andere gemeenten: centrale of decentrale toegang?

De gemeente Nieuwkoop kent geen lokaal centraal loket voor het sociaal domein. Het Serviceplein van de gemeente Alphen aan den Rijn is wel de primaire toegang tot de gemeentelijke schuldhulpverlening. Veel gemeenten hebben in de afgelopen jaren een eigen lokaal loket ingericht. De gemeente Oisterwijk kent bijvoorbeeld het Loket Wegwijs: een centrale plek waar inwoners met problemen op het gebied van armoede en schulden terecht kunnen en waarin zowel medewerkers van de gemeente als maatschappelijke partners vertegenwoordigd zijn.⁴⁵ De gemeente Hoorn kent de volledig integrale toegang 1.Hoorn voor zowel Wmo, jeugd en armoede – de uitvoering van de participatiewet is door Hoorn echter uitbesteed.⁴⁶ De gemeente Diemen kiest voor een zogeheten brede intake: inwoners kunnen zich bij verschillende plekken melden, maar het is de bedoeling dat de betreffende consulent de situatie van inwoners breed bekijkt en wanneer nodig doorverwijst naar de juiste hulp en regelingen.⁴⁷ Er zijn ook gemeenten die dit net als Nieuwkoop regionaal hebben belegd, zoals de HBEL-gemeenten (Huizen, Blaricum, Eemnes en Laren) bij het loket Maatschappelijke Zaken HBEL.⁴⁸

⁴⁵ Rekenkamer Oisterwijk (2024). *Rekenkameronderzoek naar armoede en ongelijkheid*: [link](#).

⁴⁶ Rekenkamer Hoorn (2024). *Rekenkameronderzoek naar armoede en ongelijkheid*: [link](#).

⁴⁷ Rekenkamer Diemen (2024). *Rekenkameronderzoek naar armoede en ongelijkheid*: [link](#).

⁴⁸ Maatschappelijke Zaken HBEL (2025). Home: [link](#).

3. Uitvoeringspraktijk

In dit hoofdstuk gaat de rekenkamer in op de aanpak van armoede, schulden en ongelijkheid in de praktijk. Daarvoor kijkt de rekenkamer naar de uitvoering van de vier centrale actiepunten op dit gebied in de Lokale Preventie Agenda. Verder gaat de rekenkamer in dit hoofdstuk in op de samenwerking met maatschappelijke partners en succes- en knelpunten in de praktijk. In dit hoofdstuk beantwoordt de rekenkamer daarmee onderstaande deelvragen:

4. Hoe werken betrokken gemeentelijke afdelingen samen op het gebied van armoede en sociale ongelijkheid?
5. Hoe werkt de gemeente Nieuwkoop samen met maatschappelijke partners in de aanpak van armoede en sociale ongelijkheid? Hoe is die samenwerking georganiseerd?
6. Welke inspanning wordt geleverd door gemeente Nieuwkoop en maatschappelijk partners om alle inwoners in beeld te krijgen die gebruik zouden moeten en kunnen maken van regelingen op het gebied van armoede en sociale ongelijkheid?
7. Hoe ziet de toegang tot de gemeentelijke dienstverlening ten aanzien van armoede en sociale ongelijkheid er vanuit het perspectief van de cliënt uit?
8. Wat zijn ervaren knelpunten in de aanpak van armoede en sociale ongelijkheid, en wat gaat er goed?
9. Welke mogelijkheden voor de aanpak van armoede en sociale ongelijkheid worden momenteel niet door de gemeente Nieuwkoop opgepakt?

3.1 Uitvoeringsaanpak van de gemeente

Kernbevinding: De gemeente Nieuwkoop zet diverse stappen om de aanpak van armoede en schulden te versterken. De acties uit de Lokale preventieagenda worden grotendeels opgepakt, maar de resultaten hiervan zijn niet altijd eenduidig op te maken. Zo is het gebruik van de minimaregelingen in de periode 2021-2024 toegenomen, maar is er nog geen volledig inzicht in het recenter gebruik en in hoeverre hiermee de volledige doelgroep in beeld is. De toegang tot dienstverlening is voor inwoners op verschillende plekken te vinden, zowel bij de gemeente zelf als bij het Serviceplein in Alphen aan den Rijn en bij maatschappelijke partners.

In het vorige hoofdstuk lichtte de rekenkamer de Lokale preventieagenda toe. Hierin heeft de gemeente vier actiepunten opgenomen om kansenongelijkheid, armoede- en schuldenproblematiek te verkleinen. In deze paragraaf gaat de rekenkamer in op de inspanningen die de gemeente in de praktijk levert in het kader van deze actiepunten. Daarbij hanteert de rekenkamer de indeling van acties die de gemeente zelf in de preventieagenda gebruikt. Per actiepoint reflecteert de rekenkamer steeds in hoeverre de gemeentelijke inzet aansluit bij wat nodig is voor de vier grootste inwonersprofielen in Nieuwkoop die in hoofdstuk 1 zijn toegelicht.

Actiepoint 1: Versteven van preventieve voorzieningen die ongelijkheid en armoede aanpakken

De gemeente wil in samenwerking met een aantal maatschappelijke partners preventieve voorzieningen die ongelijkheid en armoede aanpakken versteven: de gemeente noemt daarbij in de Lokale preventieagenda de collectieve zorgverzekering, Volwassenfonds sport en cultuur, Jeugdfonds sport en cultuur, stichting Leergeld, Kledingbank en Voedselbank.⁴⁹ In het vorige hoofdstuk lichtte de

⁴⁹ Gemeente Nieuwkoop (2024). *Lokale Preventie Agenda*, pp. 13-15.

rekenkamer deze regelingen al toe. In het volgende hoofdstuk gaat de rekenkamer nader in op het bereik van deze regelingen, voor zover dat bekend is.

De gemeente Nieuwkoop heeft met negen maatschappelijk partners (zie ook bijlage 3) overeenkomsten gesloten voor de inrichting van deze maatschappelijke voorzieningen en biedt een financiële bijdrage voor hun werkzaamheden. In het collegeprogramma had de gemeente als actiepunt opgenomen om met charitatieve instellingen in gesprek te gaan over het 'slim combineren van financiële potjes'. Uit de gevoerde gesprekken komt naar voren dat met het Noodfonds Stichting Omzien Naar Elkaar (ONE) en Schuldhelpmaatje is gesproken over de financiering van deze initiatieven. In paragraaf 2.2 gaat de rekenkamer nader in op de samenwerking met de maatschappelijke partners.

In de periode 2021-2023 is het gebruik van de verschillende minimaregelingen in Nieuwkoop toegenomen. Dit heeft verschillende oorzaken.⁵⁰ Zo is het aantal verstrekte voorzieningen via Stichting Leergeld sterk toegenomen doordat sinds 2022 de Kindpas wordt aangeboden en deze sinds 2023 structureel onderdeel uitmaakt van het voorzieningenpakket van Leergeld. De toename van het aantal beroepen op het Jeugdfonds Sport & Cultuur is volgens de gemeente grotendeels te verklaren door de toename van de taakstelling statushouders in 2023. Tegelijkertijd is voor bepaalde regelingen niet duidelijk in hoeverre de doelgroep bereikt wordt.

Vergelijking met andere gemeenten: preventie

Gemeenten hebben relatief veel beleidsvrijheid om preventie in te richten.⁵¹ Dat maakt dat er het sterk per gemeente verschilt hoe de preventie is vormgegeven. In Nieuwkoop ligt preventie aan de basis van de hele aanpak op het gebied van armoede, schulden en ongelijkheid. Preventie bestaat onder meer uit het beschikbaar stellen van diverse hulpmiddelen, zoals online informatie, maar ook huisbezoeken aan mensen uit de doelgroep. De minimaregelingen ziet Nieuwkoop nadrukkelijk ook als preventieve instrumenten die moeten voorkomen dat mensen (verder) in financiële problemen komen. Er zijn ook andere (aanvullende) manieren om preventie vorm te geven. Hieronder benoemen we drie voorbeelden uit Hoorn, Druten en Oisterwijk.

De gemeente Hoorn geeft voorlichting over geldproblematiek aan werkgevers. Ook voert de gemeente preventief gesprekken met broodfondsen (voor ZZP'ers), organiseren ze voorlichting over geldproblemen op scholen en gaan ze bij mensen langs na levensveranderende gebeurtenissen, zoals een echtscheiding. Tijdens zo'n bezoek worden mensen ingelicht over het aanbod van regelingen. Ook in Druten schenkt men aandacht aan life-events. Als een inwoner 70 wordt, of bij het overlijden van een partner, komen welzijnswerkers langs voor een huisbezoek. Ook is de gemeente aangesloten op de Verwijsindex Schuldhelpverlening. Zo worden, als iemand schuldhelpverlening ontvangt, extra deurwaarderskosten voorkomen. In de gemeente Oisterwijk wordt invulling gegeven aan preventie door in te zetten op nazorg na schuldhelpverlening. Zo wordt terugval voorkomen. Ook bieden maatschappelijke partners trainingen aan inwoners om de financiële administratie op orde te krijgen. In Nieuwkoop biedt Schuldhelpmaatje nazorg na het succesvol afronden van een schuldhelpverleningstraject.⁵²

⁵⁰ Gemeente Nieuwkoop (2024). Informatiebrief college aan gemeenteraad over inzet Klijnsmagelden periode 2021-2023.

⁵¹ In de Memorie van Antwoord bij de Wet gemeentelijke schuldhelpverlening staat dat het expliciet aan gemeenten is gelaten hier nadere invulling aan te geven. Zie: Eerste Kamer der Staten-Generaal (2011). Memorie van antwoord Wet gemeentelijke schuldhelpverlening: [link](#).

⁵² Zo komt naar voren uit de feitenverificatie van dit onderzoek.

Spiegel: sluit dit aan bij de inwoners van Nieuwkoop?

Door middel van de verschillende minimaregelingen die de gemeente (in samenwerking met maatschappelijke partners) heeft ingericht ondersteunt de gemeente inwoners op het gebied van economisch kapitaal. Dit geldt met name voor inwoners met het gele inwonersprofiel – zij weten de minimaregelingen makkelijker te vinden en vinden informatie van de gemeente makkelijker te begrijpen. Inwoners met het rode profiel zijn meer zelfredzaam en zullen minder snel een beroep doen op minimaregelingen. Inwoners met het bruine en roze profiel zullen vaker hulp en ondersteuning via bijvoorbeeld minimaregelingen nodig hebben, maar weten die regelingen en andere voorzieningen niet altijd te vinden. Bijvoorbeeld omdat ze informatie van de gemeente niet goed begrijpen, schaamte ervaren of beperkt vertrouwen hebben in de overheid. Met name inwoners met het roze profiel zijn minder goed in beeld en het is mogelijk dat dit in Nieuwkoop ook het geval is.

Actiepunt 2: Het voorkomen en aanpakken van schulden

De gemeente wil inwoners ondersteunen bij het 'coördineren van de papierwinkel'. Hiervoor kunnen inwoners op twee plekken terecht. Sinds 2022 kunnen inwoners terecht bij de Helpdesk Geldzaken in Alphen aan de Rijn en in 2024 is de gemeente vanuit team De Verbinding begonnen met het faciliteren en stimuleren van initiatieven om inwoners te ondersteunen bij het doen van hun administratie en het invullen van formulieren.⁵³ Hieronder benoemt de rekenkamer een aantal voorbeelden van deze initiatieven.

- / Sinds 2021 is Schuldhulpmaatje actief in Nieuwkoop. Schuldhulpmaatje bestaat uit getrainde vrijwilligers die inwoners kunnen ondersteunen bij geldzaken, maar Schuldhulpmaatje biedt geen financiële ondersteuning en neemt de geldzaken niet van de inwoner over.⁵⁴ SchuldHulpMaatje is ondergebracht bij Noodfonds ONE.⁵⁵ Beide initiatieven ontvangen subsidie van de gemeente.⁵⁶ De gemeente wil het bereik van Schuldhulpmaatje volgens de Lokale preventieagenda vergroten en de drempel voor mensen om deel te nemen verlagen. Hoe de gemeente dit precies wil realiseren en welke maatregelen hiervoor genomen zijn, is hierbij niet duidelijk. Wel is in de loop der jaren het aantal aanmeldingen via Schuldhulpmaatje toegenomen, zie ook hoofdstuk 4.
- / Sinds 2021 is de gemeente Nieuwkoop aangesloten bij Geldfit. Geldfit is een online platform van de Nederlandse Schuldhulproute (NSR), waar informatie over geldzaken opgezocht kan worden. Het biedt inzicht in de persoonlijke situatie en het is mogelijk om persoonlijk advies te vragen. Geldfit geeft ook weer welke instanties inwoners eventueel kunnen ondersteunen.⁵⁷ In 2024 werd Geldfit in Nieuwkoop 2.960 keer online bezocht, werd zeven keer via Geldfit 'een luisterend oor' geboden en leidden de bezoeken tot 1.205 meetbare vervolgstappen.⁵⁸ Op de route van de NSR staan de bezoekers verder verschillende mogelijkheden ter beschikking. De bezoeker kan tips en tools krijgen (afslag 1), waarmee hij of zij zelf aan de slag kan gaan (bijvoorbeeld een huishoudboekje, bespaartips of het aanvragen van een betalingsregeling), al dan niet met hulp van een online vrijwilliger. De bezoeker kan ook worden geadviseerd zich

⁵³ Gemeente Nieuwkoop (2024). *Lokale Preventie Agenda*, pp. 13-15

⁵⁴ Schuldhulpmaatje (2025). Nieuwkoop: [link](#).

⁵⁵ Gemeente Nieuwkoop (2022). Beantwoording schriftelijke vragen over armoede onder inwoners: [link](#).

⁵⁶ Gemeente Nieuwkoop (2024-2025). Brieven gemeente aan stichting Noodfonds One over vaststellen subsidies.

⁵⁷ Nederlandse Schuldhulproute (2025). *Over ons - aanpak*: [link](#).

⁵⁸ Zo komt naar voren uit de feitenverificatie van dit onderzoek.

direct aan te melden voor hulp bij een vrijwilligersorganisatie of het gemeenteloket in zijn of haar eigen woonplaats (afslagen 2, 3 en 4).

- / Hoewel dit niet onder de uitwerking van de Lokale preventieagenda valt, komt uit de gesprekken ook de online tool 'Dat geldt voor mij' naar voren als ondersteuningsmiddel bij het voorkomen en aanpakken van schulden. Sinds 1 maart 2024 kunnen inwoners en professionals gebruik maken van deze online tool. Door middel van deze tool wordt duidelijk van welke regelingen inwoners gebruik kunnen maken en waar zij mogelijk recht op hebben. De tool geeft ook informatie over hoe inwoners een aanvraag kunnen indienen door direct door te linken naar de betreffende organisatie.⁵⁹

Uitgelicht: landelijk convenant vroegsignalering

Onder leiding van de Nederlandse Vereniging voor Volkskrediet (NVVK) hebben de Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG) en 'vastelastenpartners' (onder andere zorgverzekeraars, energieleveranciers en verhuurders) een convenant gesloten om de wettelijk verplichte vroegsignalering uit te werken in concrete samenwerkingsafspraken. De vastelastenpartners mogen zonder toestemming van de betrokken klant informatie delen met de gemeente over bijvoorbeeld betaalachterstanden bij huur, energie of zorgverzekeringen. De gemeente kan dan gericht inwoners schuldhelpverlening bieden. Mét toestemming van de betreffende inwoner kan de gemeente inwoners met (dreigende) schulden doorverwijzen naar schuldhelpverlening of Schuldhelpmaatje (*intern doorverwijzen*) en kunnen bedrijven en instellingen klanten met (vermoedelijke) schulden 'warm' doorverwijzen naar de gemeente (*extern doorverwijzen*).⁶⁰ Uit gesprekken komt naar voren dat helpverleners en contactpersonen van bij het convenant aangesloten organisaties ook via het forum van de NVVK ervaringen en tips kunnen uitwisselen over hoe zij bijvoorbeeld complexe casussen kunnen oppakken. Gesprekspartners geven verder aan dat twee particuliere huurorganisaties in Nieuwkoop ook zijn aangesloten bij de vroegsignaleringspartners.

De gemeente is sinds 2021 wettelijk verplicht om vroegsignalering op te pakken en op basis van meldingen hulpaanbod te doen bij huishoudens. Het doel van de vroegsignalering is om te voorkomen dat betalingsachterstanden verder oplopen en zich ontwikkelen tot een problematische schuld. Gemeenten hebben aanzienlijke beleidsvrijheid in de wijze waarop zij deze vroegsignalering organiseren en uitvoeren. Gemeenten bepalen bijvoorbeeld zelf:

- / Welke signalen zij prioriteren (bijvoorbeeld huurachterstand boven energieachterstand);
- / Hoe snel zij contact opnemen met inwoners na een signaal. Gemeenten zijn in ieder geval verplicht om binnen 4 weken een gesprek aan te bieden na ontvangst van een signaal (als de inwoner dit aanbod heeft geaccepteerd);⁶¹
- / Op welke manier dat contact plaatsvindt (per brief, telefonisch, huisbezoek);
- / Welke samenwerkingspartners lokaal worden betrokken (zoals wijkteams, vrijwilligersorganisaties, woningcorporaties of lokale energiecoöperaties).

De gemeente ontvangt meldingen in het kader van de vroegsignalering van de vastelastenpartners via het RIS-systeem. Uit gesprekken blijkt dat de gemeente de vroegsignalering oppakt met de helpverlener die het dichtst bij de betreffende inwoner staat. Als blijkt dat een huishouden al bekend is bij Team Zorg en Overlast, dan neemt het team dit signaal over om te voorkomen dat er weer een

⁵⁹ Gemeente Nieuwkoop (2024). Informatiebrief college aan gemeenteraad over inzet Klijnsmagelden periode 2021-2023.

⁶⁰ NVVK (2025). Vroegsignalering: [link](#); NVVK (2025). Landelijk convenant vroegsignalering: [link](#).

⁶¹ Zie artikel 4, eerste lid, onderdeel b Wet gemeentelijke schuldhelpverlening.

ander hulpverlener aan de deur komt. Bij grote achterstanden vindt er een huisbezoek plaats, bij kleinere achterstanden benadert een hulpverlener de betreffende inwoner. Inwoners worden benaderd via een appje, telefoontje of mailtje, afhankelijk of telefoonnummer of e-mailadres bekend is. Bij de 75-plussers wordt de vroegsignalering ook meegenomen in de welzijnsbezoeken die de gemeente door middel van vrijwilligers aflegt, waarbij ook de financiën aan de orde komen. De welzijnsbezoeken worden gecoördineerd door het team De Verbinding.⁶²

Wat leren we van Dennis?

Dennis heeft weinig vertrouwen in de overheid, en ontvangt nog geen uitkering of ondersteuning van de gemeente. Voor mensen zoals Dennis is het belangrijk dat de mogelijkheden voor ondersteuning makkelijk toegankelijk en begrijpelijk zijn. Geldfit is daar een behulpzame methode voor.

Uit onderzoek (bijvoorbeeld in het recente onderzoek van het SCP⁶³) blijkt echter dat inwoners met weinig vertrouwen in de overheid vaak niet zelf de eerste stap richting ondersteuning zetten, terwijl gemeenten in beleid dit wel van hen vragen. Een meer persoonlijke benadering zou, ook Dennis, daarin helpen. In Nieuwkoop kan dit bijvoorbeeld door de hulp en ondersteuning via Schuldhulpmaatje, maar Dennis zal eerder terugvallen op hulp van zijn sociale netwerk. Dat kan Dennis helpen, maar mogelijk ontloopt Dennis daardoor hulp en ondersteuning van de gemeente waar hij wel recht op heeft. Wanneer Dennis bij vroegsignalering in beeld zal de medewerker vroegsignalering contact met hem opnemen om hem een aanbod voor ondersteuning te doen. Mocht hij al bekend zijn bij het team zorg en overlast (wat gezien zijn verhaal niet zo waarschijnlijk is) zullen zij het contact met hem benaderen over zijn betalingsachterstanden. Voor Dennis' dochter zouden via het Jeugdfonds en de Stichting Leergeld voorzieningen getroffen kunnen worden.

Spiegel: sluit dit aan bij de inwoners van Nieuwkoop?

Voor hulp en ondersteuning bij schulden zijn er in Nieuwkoop verschillende mogelijkheden. Schuldhulpmaatje kan inwoners uit de verschillende profielen helpen, met name inwoners met het bruine of roze profiel. Inwoners met het gele of rode profiel zullen makkelijker zelf de weg kunnen vinden om via Geldfit of andere initiatieven van de NSR te inventariseren waar zij voor specifieke hulp- en ondersteuningsvragen kunnen aankloppen.

Actiepunt 3: De kans op betaald werk vergroten

De gemeente wil dit doel realiseren door nieuwe instrumenten voor begeleiding naar werk in te richten, een analyse van het bijstandsbestand uit te voeren, een banenmarkt te organiseren en door middel van de aanpak van laaggeletterdheid.⁶⁴

Het Serviceplein in Alphen aan den Rijn heeft in de afgelopen jaren nieuwe methoden gebruikt. Als voorbeeld hiervan wordt de *integrale intake* bij de aanvraag van een bijstandsuitkering genoemd. Bij de aanvraag van de bijstandsuitkering in de gemeente Alphen aan den Rijn wordt ook gekeken naar de kansen op de arbeidsmarkt en wordt daarvoor een plan van aanpak gemaakt. Bij de intake van de bijstandsuitkering in de gemeente Alphen aan den Rijn zit ook participatiecoach van Rijnvicus. Wanneer

⁶² Gemeente Nieuwkoop (2024). *Lokale Preventie Agenda*, pp. 13-15

⁶³ Sociaal Cultureel Planbureau. (2023, maart). *Onderzoeksrapport Eigentijdse ongelijkheid*.

⁶⁴ Gemeente Nieuwkoop (2024). *Lokale Preventie Agenda*, pp. 13-15

het mogelijk is wordt belanghebbende dan direct aangemeld bij Rijnvicus. De kansen op mogelijke werkplekken worden meegenomen in de bijstandsaanvraag. Dit kan ervoor zorgen dat de belanghebbende sneller richting de arbeidsmarkt gaat.

Vanuit het Serviceplein in Alphen aan den Rijn worden uitkeringsgerechtigden volgens de gevoerde gesprekken jaarlijks uitgenodigd voor een dienstverlenend gesprek: een breed gesprek waarbij de inkomensconsulent en de betreffende cliënt onder andere de persoonlijke situatie, het financieel huishouden en mogelijkheden tot re-integratie bespreken. Ook bespreken zij in hoeverre de cliënt gebruik maakt van alle voorzieningen waar de cliënt recht op heeft.

De gemeente heeft in de Lokale preventieagenda ook opgenomen dat de gemeente een bestandsanalyse van het bijstandsbestand zou uitvoeren. Dit is momenteel nog lopende, zie ook hoofdstuk 4. De gemeente legt in de Lokale preventieagenda een focus op statushouders. Binnen deze groep zijn mensen met arbeidspotentie, maar is de taalvaardigheid volgens de gemeente vaak een barrière om aan de slag te kunnen. Er loopt sinds de zomer van 2025 bij Rijnvicus een traject specifiek voor (voormalig) statushouders die al langere tijd in de bijstand zitten.

Rijnvicus: wegen naar werk

Rijnvicus is het duurzaam en sociaal ontwikkelbedrijf van de gemeente Alphen aan den Rijn. In de regio verbinden zij ondernemers, onderwijs en overheid met als doel de arbeidsmarkt inclusiever te maken. Zij bieden bijstandsgerechtigden die bemiddelbaar zijn een traject naar werk. In samenwerking met Rijnvicus, Kaag en Braassem en Alphen aan de Rijn worden jaarlijks drie banenmarkten georganiseerd, één in elke gemeente.⁶⁵

Tot slot wil de gemeente de kans op betaald werk vergroten door de aanpak van laaggeletterdheid. De gemeente 'neemt deel aan regionale en lokale maatregelen die laaggeletterdheid terugdringen'. In 2023 sloot de gemeente Nieuwkoop samen met omliggende gemeenten een taalpact⁶⁶, waarin zij afspreken om vanuit de gemeente op begrijpelijk niveau (B1-niveau) te communiceren, medewerkers trainen om laaggeletterdheid te herkennen, en de bekendheid van laaggeletterdheid te vergroten.

Spiegel: sluit dit aan bij de inwoners van Nieuwkoop?

De werkwijze van het Serviceplein van Alphen aan den Rijn past op verschillende punten bij de roze en bruine inwonersprofielen die zich minder goed kunnen redden. Zowel de integrale intake bij het Serviceplein als de jaarlijkse uitnodiging voor een dienstverlenend gesprek kunnen helpen om deze inwoners de hulp en ondersteuning te bieden die zij nodig hebben. Tegelijkertijd is dat wel afhankelijk van de bereidheid van deze inwoners om hulp te accepteren en de mate waarin zij de gemeente vertrouwen, en bij deze inwonersprofielen is dat relatief laag.

De gemeente zet zich in om laaggeletterdheid en taalvaardigheid aan te pakken. Terecht ziet de gemeente dit als een basisvoorwaarde om het cultureel kapitaal van inwoners te vergroten, met name voor inwoners met het bruine of roze profiel.

⁶⁵ Rijnvicus (2025). *Agenda*. Geraadpleegd op 18 november 2025 via <https://rijnvicus.nl/actueel/agenda>

⁶⁶ Bibliotheek Rijn en Venen (2023). *Taalpact Rijn en Venen 2023*.

Actiepunt 4: Eenvoudige informatie geven en meer mensen bereiken

De gemeente wil de mogelijkheden onder de aandacht brengen door middel van een voorzieningenboekje, getiteld de voorzieningenwijzer. In de loop van 2023 is daarom een nieuw voorzieningenboekje opgesteld. De gemeente wil dit boekje 'zo breed mogelijk' verspreiden. De resultaten hiervan zijn niet bekend. Daarnaast is de gemeente aangesloten bij de landelijke Voorzieningenwijzer, Dat geldt voor mij en andere mogelijkheden voor inwoners om te kijken voor welke lokale en landelijke voorzieningen zij in aanmerking komen.⁶⁷

De gemeente heeft in de Lokale preventieagenda als doel gesteld om de formulieren na te kijken op begrijpelijkheid en waar mogelijk eenvoudiger te maken. Het aanvraagformulier voor de bijzondere bijstand is door de gemeente Alphen aan den Rijn inmiddels aangepast en vereenvoudigd. Het team communicatie van de gemeente Nieuwkoop zal nog een check uitvoeren naar de begrijpelijkheid van diverse formulieren.⁶⁸ Tot slot wil de gemeente meer mensen bereiken en eenvoudige informatie delen door in samenwerking met Tom in de Buurt inwoners bewust te maken van gezond en goedkoop koken. In dit kader is inmiddels een wekelijkse kookgroep van start gegaan.⁶⁹ Gesprekspartners geven aan dat het aanmeldingsproces en het invullen van formulieren relatief eenvoudig is ingericht, maar dat inwoners met financiële problemen vaak (mentale) ondersteuning nodig hebben om formulieren goed en juist in te vullen. Vrijwilligers van diverse maatschappelijke organisaties, waaronder Schuldhulpmaatje, proberen hen daarbij te helpen.

De gemeente Nieuwkoop werkt samen met veel stichtingen en fondsen om jeugd te ondersteunen, waaronder de reeds genoemde Stichting Leergeld en het Jongerenfonds Sport & Cultuur. Daarnaast is er specifieke aandacht voor een inwoners die 18 worden. Zij ontvangen een brief van de gemeente met informatie over de stappen die jongeren moeten nemen al zij volwassen worden, inclusief telefoonnummers van hulpverleners op het moment dat zij er niet uitkomen. Uit gesprekken blijkt dat de brief in de afgelopen jaren is aangepast van formele taal naar leesbare taal. De brief is daarmee volgens gesprekspartners toegankelijker geworden. In hoeverre dit heeft bijgedragen aan een beter bereik van deze doelgroep is echter niet bekend.

De gemeente Nieuwkoop bezoekt inwoners van 75 jaar en ouder bij de welzijnsbezoeken. Hiervoor maakt de gemeente gebruik van vrijwilligers. In deze gesprekken proberen de vrijwilligers inzicht te krijgen in de wensen en ideeën over voorzieningen voor senioren in Nieuwkoop. In deze gesprekken wordt ook de financiële situatie van inwoners besproken. Mocht het, naar aanleiding van het gesprek, nodig zijn om extra ondersteuning te bieden, dan kan dit via de gemeente worden geregeld. In het afgelopen jaar is blijken de gevoerde gesprekken door een klein deel (enkele tientallen) van de 1200 bezochte 75-plussers advies gevraagd over het thema 'financiën.'

Uit gesprekken met ambtenaren blijkt dat de gemeente en de vrijwilligers in staat zijn om bij de meeste inwoners op gesprek te komen. Het resterende gedeelte van 75-plussers wordt bereikt via telefonische gesprekken. Dat deze gesprekken plaats vinden door vrijwilligers maakt de gesprekken laagdrempeliger. Uit alle gesprekken blijkt dat er een enorme vrijwilligerskracht is in Nieuwkoop. Maar dit systeem is ook kwetsbaar. Veel vrijwilligers zijn zelf ook op leeftijd. De houdbaarheid van het systeem is daarom een belangrijk aandachtspunt. Daarnaast is het onderwerp 'financiën' ook voor vrijwilligers een lastig thema om aan te snijden, omdat er veel schaamte is rondom het thema. Een ander aandachtspunt is dat het voor inwoners (op leeftijd) niet mogelijk om zelf op een laagdrempelige

⁶⁷ Gemeente Nieuwkoop (2024). *Lokale Preventie Agenda*, pp. 13-15

⁶⁸ Zo komt naar voren uit de feitenverificatie van dit onderzoek.

⁶⁹ Zo komt naar voren uit de feitenverificatie van dit onderzoek.

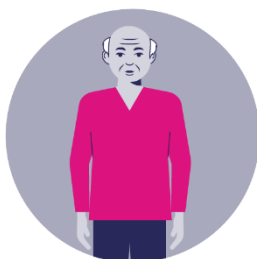

manier in contact te komen met de gemeente. Dit wordt niet alleen onder 75-plussers zo ervaren, maar ook onder andere doelgroepen. Zeker voor mensen met inkomensproblematiek is het moeilijk om op een laagdrempelige manier contact op te nemen met de gemeente.

Vergelijking met andere gemeenten: schaamte

Inwoners die te kampen hebben met armoede en schulden hebben vaak schaamtegevoelens over hun situatie, zo blijkt uit eerder rekenkameronderzoek in andere gemeenten. Schaamte en terughoudendheid uit zich op verschillende manieren. Sommige inwoners geven bijvoorbeeld de voorkeur aan het zelfstandig of in de eigen gemeenschap oplossen van problemen en stappen pas naar de gemeente wanneer de situatie escaleert.

Andere inwoners zoeken überhaupt geen contact met de gemeente of hebben veel tijd nodig om hulp van de gemeente of maatschappelijke partners te accepteren. Gemeenten zien dit ook terug in het relatief lage bereik van minimaregelingen. In de Lokale preventieagenda van Nieuwkoop is schaamte niet als specifiek aandachtspunt opgenomen, maar uit gevoerde gesprekken blijkt dat dit wel degelijk een rol kan spelen in de mate waarin inwoners hulp en ondersteuning accepteren. De inzet van de gemeente om het bereik van hulp en ondersteuning te vergroten door brede en begrijpelijke communicatie en bezoeken sluit aan op hoe andere gemeenten dit proberen aan te pakken.

Wat leren we van Omar?

Omar heeft moeite met de Nederlandse taal en staat wantrouwend tegenover de gemeente. De communicatie van de gemeente is vooral in het Nederlands, wat het lastig maakt voor Omar om de diverse minimaregelingen en mogelijkheden voor hulp en ondersteuning te begrijpen. Fijn voor Omar is dat er bijvoorbeeld via Schuldhulpmaatje mogelijkheden zijn om extra hulp te krijgen om brieven en informatie te begrijpen en om te oefenen met Nederlands. Tegelijkertijd is het wel aan

Omar zelf om deze initiatieven op te zoeken. Omar zal vanwege zijn schulden in beeld komen via de welzijnsbezoeken voor 75-plussers. Het is de vraag of hij hulp en ondersteuning zal accepteren.

Spiegel: sluit dit aan bij de inwoners van Nieuwkoop?

De gemeente zet zich in om formulieren en informatievoorziening over minimaregelingen en andere voorzieningen begrijpelijker te maken. Dat is een eerste stap om inwoners met het bruine en roze profiel te bereiken, omdat zij meer moeite moeten doen om informatie van de gemeente te begrijpen. Tegelijkertijd hebben inwoners uit deze doelgroepen vaak minder vertrouwen in de overheid en hebben zij een minder sterk sociaal netwerk. De welzijnsbezoeken voor inwoners van 75 jaar en ouder zijn een passende stap om oudere inwoners met deze inwonersprofielen toch te kunnen bereiken.

3.2 Samenwerking in de uitvoering en succes- en knelpunten

Kernbevinding: De gemeente Nieuwkoop heeft een aantal belangrijke samenwerkingspartners in de uitvoering. Allereerst de gemeente Alphen aan de Rijn als uitvoeringspartner voor de schuldhulpverlening. Daarnaast betreft de gemeente Nieuwkoop ook veel maatschappelijk partners in de uitvoering van verschillende regelingen, de Participatiewet (bijzondere bijstand) en de Lokale preventieagenda. Succespunten in Nieuwkoop zijn het draagvlak voor de huidige (preventieve) aanpak van armoede en schulden. Zo weet de gemeente veel maatschappelijke partners aan zich te binden en is er veel waardering voor de inzet van het team De Verbinding. Aandachtspunten zijn de toegang tot hulp en ondersteuning en de afstand tot Alphen aan den Rijn als mogelijke extra drempel om hulp te zoeken.

Samenwerking met Alphen aan de Rijn voor schuldhulpverlening, helpdesk 'Geldzaken' en bijzondere bijstand

De gemeente Nieuwkoop heeft een groot deel van de uitvoering uitbesteed aan Alphen aan de Rijn. Zo verzorgt de gemeente Alphen aan de Rijn naast het eerder beschreven Serviceplein ook de uitvoering van de bijzondere bijstand en de schuldhulpverlening. Uit de overeenkomst en gesprekken blijkt de wens om het beleid goed op elkaar af te stemmen. Tegelijkertijd is er geen verplichting om het beleid gelijk te schakelen en heeft Alphen geen inspraak in het Nieuwkoopse beleid.⁷⁰

Naast het voorkomen van schulden is de gemeente ook verantwoordelijk voor de aanpak van schulden: schuldhulpverlening. De gemeentelijke uitvoering van de schuldhulpverlening heeft Nieuwkoop zoals in hoofdstuk 1 toegelicht uitbesteed aan de gemeente Alphen aan de Rijn. De gemeente Alphen aan de Rijn biedt namens Nieuwkoop zes producten aan⁷¹:

1. **Voortraject:** De inzet is om de financiële omstandigheden niet verder te laten verslechteren.
2. **Schuldregeling – fase 1:** Dit betreft de intakefase van de schuldhulpverlening. Hierbij wordt gestreefd om inkomen en uitgaven van de cliënt in evenwicht te brengen en te houden.
3. **Schuldregeling – fase 2:** In deze fase probeert de gemeente betalingsafspraken te maken met de schuldeisers van cliënt. De klant zal gedurende de wettelijke termijn zijn schuldeisers afbetalen.
4. **Schuldregeling – fase 3:** In deze fase staat de schuldregeling centraal.
5. **Budgetcoaching:** Bij problematische schulden helpt een budgetcoach de inwoner om zelfstandig stabiliteit in de financiën aan te brengen.
6. **Budgetbeheer:** Bij budgetbeheer worden de financiën van een cliënt tijdelijk overgenomen en betaalt het beheer de vaste lasten van een klant.

In 2022 heeft de gemeente Alphen aan de Rijn besloten om de schuldhulpverlening niet meer uit te besteden, maar voortaan zelf uit te voeren. De gemeente Alphen aan de Rijn had de wens om meer controle in het schuldhulpverleningstraject te hebben en meer maatwerk te kunnen leveren. Uit gesprekken blijkt ook de wens om kortere lijnen te hebben met inwoners, zelf dossierregie te hebben en minder overdrachtsmomenten tussen hulpverleners te realiseren. Dit is in 2022 en 2023 ontworpen en ingevoerd. Sinds 1 januari 2024 geldt dit ook voor de gemeente Nieuwkoop.⁷² De grootste wijziging van het zelf uitvoeren voor de gemeente Nieuwkoop is dat door Alphen aan de Rijn sneller contact gezocht kan worden om een dossier open te houden als er maatwerk nodig is bij bijzondere bijstand.

Uit de gesprekken komt naar voren dat het beleggen van diverse taken bij de gemeente Alphen aan den Rijn wisselend wordt ervaren. Op bestuurlijk en politiek niveau is de wens er om meer lokaal in Nieuwkoop te organiseren, omdat dat naar verwachting drempelverlagend zou kunnen werken. Ook geven maatschappelijk partners aan dat zij van cliënten horen dat zij de afstand naar Alphen als een knelpunt ervaren. Medewerkers uit Alphen hebben echter van inwoners die bij het Serviceplein aankloppen geen dergelijke signalen gehoord. Dat Tom in de Buurt ook op de locatie De Verbinding aanwezig is, wordt door gesprekspartners als voorbeeld genoemd van een initiatief dat succesvol lokaal toegankelijk is voor inwoners van de gemeente.

⁷⁰ Gemeente Alphen aan de Rijn (2024). *Addendum 2024 bij dienstverleningsovereenkomst Participatiewet en aanverwante dienstverlening versie 2022*.

⁷¹ Gemeente Alphen aan de Rijn (2024). *Addendum 2024 bij dienstverleningsovereenkomst Participatiewet en aanverwante dienstverlening versie 2022*.

De gemeente betreft in haar aanpak veel maatschappelijk partners

De gemeente heeft met acht maatschappelijke partners overeenkomsten gesloten op het gebied van hulp en ondersteuning bij armoede en schulden. Daarnaast zijn er drie instanties waar de gemeente een subsidie aan uitkeert. Met deze overeenkomsten wil de gemeente zoveel mogelijk verschillende inkomensondersteunende maatregelen bieden waardoor inwoners mee kunnen doen in de samenleving. De gemeente vindt, zo blijkt uit de gesprekken, dat inwoners en het maatschappelijk middenveld vooral op de hoogte gebracht moeten worden van alle regelingen die er op dit moment zijn, zodat zij inwoners kunnen attenderen op de mogelijkheden die er zijn. Om alle betrokken partijen goed op de hoogte te brengen, neemt de gemeente ook deel aan de zogenaamde Verbindingslunch. Tijdens deze maandelijkse lunch delen alle samenwerkingspartijen iets over het werk dat zij doen en elke lunch geeft een andere samenwerkingspartner een presentatie. Ook de gemeente neemt hierin deel. Begin 2025 gaf het team 'Werk en inkomen' bij deze lunch een presentatie over de tool 'Dat geldt voor mij'.

Uit gesprekken met maatschappelijk partners blijkt dat zij graag zien dat de gemeente een actievere rol speelt om partners te verbinden door middel van bijvoorbeeld gezamenlijke bijeenkomsten. Zij waarderen de financiële middelen die de gemeente vrijmaakt, maar missen de verbindende rol van de gemeente als spil om alle maatschappelijk partners bij elkaar te brengen. Zij hebben wel contact met individuele ambtenaren en via de verbindingslunch, maar zouden graag zien dat de gemeente ook de regierol pakt om de maatschappelijke partners met elkaar te verbinden, bijvoorbeeld door een regierol te spelen bij onderling contact leggen. Ook merken zij in hun werkzaamheden dat de afstand naar Alphen aan de Rijn voor inwoners drempelverhogend werkt, omdat inwoners dat vaak benoemen.

Wat leren we van Shannah?

De casus van Shannah is ingewikkeld en valt niet onder de standaard regelingen. De gemeente heeft daarom ruimte om maatwerk te bieden. Omdat het bij Shannah over meerdere problemen gaat, op verschillende beleidsterreinen, is snelle en integrale ondersteuning belangrijk. Wanneer Shannah bij het Serviceplein van Alphen aan den Rijn in beeld komt, lijkt daar voor hulpverlening in te voorzien. Uit gesprekken komt naar voren dat behandeling van de casus van Shannah afhankelijk is van welke

woningcorporatie betrokken is. Cliëntondersteuning van maatschappelijke partners kan ook ondersteuning bieden bij het creëren van een stabiele situatie. Shannah zal in Nieuwkoop dus zeker worden geholpen, hoewel de keuze voor welke vorm van hulp of ondersteuning geboden wordt afhankelijk kan zijn van waar zij aanklopt of in beeld komt.

Succespunten zijn de focus op preventie, de samenwerking en de aanpak van vroegsignalering en stress-sensitieve dienstverlening

De gemeente Nieuwkoop en de betrokken partners werken op veel gebieden samen en dit wordt positief beoordeeld. Een aantal succespunten uit de samenwerking tussen gemeente en partners zijn:

- **Gemeente en partners werken vanuit een gedeelde basis samen:** De aanpak van armoede wordt in Nieuwkoop breed gedragen, zowel door de raad als ook door de betrokken maatschappelijk partners. Ook weet de gemeente veel maatschappelijk partners langdurig aan zich te binden. De gemeente heeft daarmee een breed netwerk binnen de samenleving.
- **Inkomens- en vermogensnormen zijn geen punt van discussie:** De gehanteerde inkomens- en vermogensnormen bij regelingen zijn geen onderwerp van politieke discussie. Daarnaast zijn de regelingen vastgesteld op verschillende percentages, waardoor de ondersteuning niet in een keer wegvalt op het moment dat het inkomen van een inwoner verhoogd wordt.

- **Samenwerking in de Verbinding:** Uit veel gesprekken blijkt de waardering voor het team De Verbinding en de samenwerking daarbinnen. Ook de locatie De Verbinding, waar veel maatschappelijk partners bij elkaar zitten, wordt gewaardeerd door de gesprekspartners. Dat hier meerdere partners zijn gehuisvest maakt het mogelijk om snel te schakelen en elkaar op te zoeken wanneer nodig.
- **Aanpak van vroegsignalering en de welzijnsbezoeken:** De gemeente denkt bewust na over de betrokken hulpverlener en de manier waarop een inwoner benaderd wordt. Ook de welzijnsbezoeken (voor 75-plussers) werken preventief en zorgen voor vroegsignalering.
- **Werkwijze in Alphen aan de Rijn:** In Alphen aan de Rijn wordt actief nagedacht over de manier waarop een cliënt geholpen wordt en hoe de geldproblematiek de persoon beïnvloedt. Er is aandacht voor stress-sensitief werken en medewerkers onderschrijven het belang van stress-sensitieve dienstverlening.

Knel- en aandachtspunten zijn de fysieke afstand tot Alphen aan den Rijn en de route die inwoners afleggen om hulp en ondersteuning te krijgen

Naast deze succespunten in de samenwerking zijn er ook een aantal knelpunten te benoemen. Punten waarop de samenwerking met maatschappelijke partners verbeterd kan worden zijn:

- **Rol van de gemeente in de samenwerking:** Maatschappelijk partners zouden graag zien dat de gemeente meer regie pakt om maatschappelijk partners te verbinden. De verbindingslunch is een initiatief wat helpt, maar volgens partners zijn er kansen om de samenwerking te versterken.
- **Lokaal loket en laagdrempelig contact met de gemeente:** Voor hulp vanuit de gemeente is er op dit moment alleen een centraal loket bij het Serviceplein in Alphen aan de Rijn. Voor inwoners van Nieuwkoop betekent dit een extra drempel om hulp te zoeken bij de gemeente. Het Serviceplein kan soms ook terugverwijzen naar Nieuwkoop of maatschappelijke partners die in Nieuwkoop gevestigd zijn. Op bestuurlijk niveau en vanuit Alphen aan de Rijn wordt dit niet als een probleem ervaren, maar maatschappelijk partners en ambtenaren uit Nieuwkoop benoemen dit in gesprekken wel als drempel voor inwoners om hulp te zoeken. Uit meerdere gesprekken blijkt ook de wens dat inwoners zelf op een laagdrempelige manier contact kunnen zoeken met de gemeente in de gemeente zelf, bijvoorbeeld door een lokaal loket voor hulp- of ondersteuningsvragen.
- **Geen integrale intake:** Er zijn meerdere plekken waar inwoners kunnen aankloppen voor ondersteuning en hulp. Aan de ene kant is dat positief, maar aan de andere kant weten we uit andere gemeenten dat inwoners vaak behoefte hebben aan één plek waar zij voor hulpvragen kunnen aankloppen. De gemeente kent geen lokale centrale toegang waar inwoners voor meerdere vraagstukken terecht kunnen, in plaats van dat zij op verschillende plekken moeten aankloppen voor verschillende problemen waar zij mee van doen hebben. Een mogelijk risico daarvan is dat niet alle aspecten van de betrokkene bij de intake in beeld zijn en dat inwoners die de reis naar Alphen niet kunnen of willen maken niet de hulp krijgen die ze nodig hebben. Wel geven maatschappelijke partners aan dat zij bekend zijn met verschillende regelingen en mogelijkheden buiten hun eigen organisatie en indien nodig daarnaar doorverwijzen. Ook komt uit de feitenverificatie naar voren dat bij intakegesprekken voor bijstandsuitkeringen alle leefgebieden aan de orde komen en waar nodig wordt doorverwezen. Toch ontbreekt het in Nieuwkoop nog aan een up-to-date sociale kaart,⁷³ waarop de diverse hulp- en ondersteuningsmiddelen zijn weergegeven en die maatschappelijke partners kunnen gebruiken om waar nodig naar elkaar door te verwijzen of elkaar aan te haken.

⁷³ Gemeente Nieuwkoop (2024). *Lokale Preventie Agenda*, p. 17.

- **Rol van hulpverlener:** Uit de gesprekken komt naar voren dat de inzet van de betrokken hulpverlener bepalend kan zijn voor de manier waarop een inwoner geholpen wordt binnen de gemeente Nieuwkoop. Dat kan in de praktijk leiden tot verschillende oplossingen in vergelijkbare gevallen. Dit hoeft niet per definitie een probleem te zijn, omdat de hulp en ondersteuning dan toegespitst is op wat de inwoner nodig heeft. Daarmee wordt dan maatwerk geboden. Tegelijkertijd kan het hierdoor gebeuren dat inwoners hierdoor hulp of ondersteuning mislopen waar zij wel recht op hebben of die in hun situatie wel goed zou passen. Er zijn overigens geen concrete aanwijzingen dat dit in Nieuwkoop aan de orde is.

Vergelijking met andere gemeenten: centrale of decentrale toegang?

Veel gemeenten hebben in de afgelopen jaren de stap gezet naar één loket voor het sociaal domein. De gemeente Oisterwijk kent bijvoorbeeld het Loket Wegwijs: een centrale plek waar inwoners met problemen op het gebied van armoede en schulden terecht kunnen en waarin zowel medewerkers van de gemeente als maatschappelijke partners vertegenwoordigd zijn. De gemeente Hoorn kent de volledig integrale toegang ¹. Hoorn voor zowel Wmo, jeugd en armoede – de uitvoering van de participatiewet is door Hoorn echter uitbesteed. De gemeente Diemen kiest voor een zogeheten brede intake: inwoners kunnen zich bij verschillende plekken melden, maar het is de bedoeling dat de betreffende consulent de situatie van inwoners breed bekijkt en wanneer nodig doorverwijst naar de juiste hulp en regelingen.⁷⁴ Nieuwkoop kan overwegen om zo'n dergelijke aanpak ook in te richten. Daarbij is het wel van belang dat medewerkers die de intake verzorgen goed bekend zijn met de passende hulp- en ondersteuningsmiddelen en betrokken partners, bijvoorbeeld door middel van een (geactualiseerde) sociale kaart.

⁷⁴ Zie: Necker (2024). *Rekenkameronderzoek naar armoede en ongelijkheid – innovaties in negen gemeenten*: [link](#).

4. Monitoring en evaluatie

In dit hoofdstuk gaat de rekenkamer in op de manier waarop de gemeente zicht houdt op de effecten van het beleid op het gebied van armoede en ongelijkheid. Daarbij kijkt de rekenkamer naar hoe de gemeente kwalitatieve en kwantitatieve informatie inzet om het beleid te monitoren, te evalueren en verder te ontwikkelen. Daarmee beantwoordt de rekenkamer de volgende deelvragen:

10. Hoe en in welke mate heeft de gemeente Nieuwkoop inzicht in het behalen van doelen?
11. Hoe wordt kwantitatieve en kwalitatieve informatie gebruikt in de analyse van de effectiviteit van het beleid?
12. In hoeverre bereikt de gemeente Nieuwkoop de door haar gestelde doelen voor de aanpak van armoede en kansenongelijkheid en hoe doelmatig is die aanpak?

4.1 Gebruik van kwantitatieve en kwalitatieve informatie

Kernbevinding: De gemeente Nieuwkoop beschikt over zowel kwantitatieve als kwalitatieve informatie over de effectiviteit van het gevoerde beleid. Kwantitatief heeft de gemeente voor enkele regelingen inzicht in het bereik op basis van het aantal toekenningen, maar dit geldt lang niet voor alle regelingen. Kwalitatief haalt de gemeente veel informatie op vanuit de praktijkervaring van medewerkers van de gemeente en maatschappelijk partners. Deze informatie wordt niet op één punt verzameld.

Kwantitatieve informatie geeft op hoofdlijnen inzicht in het gebruik van de regelingen

De gemeente Nieuwkoop maakt gebruik van verschillende informatiebronnen om inzicht te krijgen in armoede en schuldhulpverlening. Kwantitatieve informatie die de gemeente (incidenteel) bijhoudt betreft onder andere het aantal toekenningen van voorzieningen en minimaregelingen. In het vorige hoofdstuk ging de rekenkamer daar al op in. Hieronder geeft de rekenkamer de recentst bekende cijfers over het bereik van de regelingen weer. Dit betreft cijfers uit de periode 2021-2024. Per regeling wordt aangegeven hoe vaak hier gebruik van gemaakt is in het betreffende jaar. Voor het Volwassenenfonds, de collectieve zorgverzekering en de regeling duurzame gebruiksgoederen is echter niet bekend in hoeverre de doelgroep bereikt wordt. Dit komt doordat de doelgroep niet precies af te bakenen is.

Figuur 3: Aantal toekenningen per regeling/voorziening en bereik in 2024.⁷⁵

Regeling/voorziening	2021	2022	2023	2024	Bereik in 2024
Stichting Leergeld	257	688	681	-	73 procent doelgroep
Jeugdfonds Sport & Cultuur	119	121	143	-	78 procent doelgroep kinderen
Volwassenenfonds Sport & Cultuur	66	110	115	111	Niet bekend
Collectieve zorgverzekering	421	414	454	-	Niet bekend

⁷⁵ Gemeente Nieuwkoop (2024). Informatiebrief college aan gemeenteraad over inzet Klijnsmagelden periode 2021-2023.; Cijfers uit 2024 komen uit de feitenverificatie van dit onderzoek. Omdat het CBS afrondt op 100-tallen is het voor kleine gemeenten moeilijk precies in te schatten hoeveel huishoudens er bijvoorbeeld een inkomen tot 120% van het sociaal minimum hebben. Een afronding van 250 naar 300 maakt al een verschil van 50 huishoudens.

Regeling duurzame gebruiksgoederen	19	23	35	76	Niet bekend
---	----	----	----	----	-------------

Blijkens de feitenverificatie volgt in de eerste helft van 2026 nader inzicht in de resultaten in de periode 2024-2025. Daarnaast ontvangt de gemeente Nieuwkoop van de gemeente Alphen aan den Rijn ieder halfjaar een verslag over de (kwantitatieve) resultaten van de inzet op het gebied van de Participatiewet en schuldhulpverlening.⁷⁶

De gemeente heeft in de Lokale preventieagenda het voornemen opgenomen om een bestandsanalyse van het bijstandsbestand uit te voeren. Deze bestandsanalyse, uitgevoerd door de gemeente Alphen aan den Rijn, is in 2024 gestart en is op het moment van schrijven nog lopende. Aan de hand van dienstverlenende gesprekken wordt het bestand opnieuw in kaart gebracht. De gemeente Nieuwkoop heeft zelf in 2024 een inventarisatie uitgevoerd onder de statushouders in de gemeente, waarvan een aantal statushouders naar de arbeidsmarkt zijn begeleid.⁷⁷ Volgens het CBS ontving in Nieuwkoop rond 2 procent van het aantal huishoudens een bijstandsuitkering.⁷⁸

De Kledingbank en Voedselbank bieden kleding en voedsel aan de inwoners met een laag inkomen. Er zijn geen exacte cijfers bekend van het aantal inwoners wat door de Kleding- en Voedselbank bereikt wordt. Wel komt uit gevoerde gesprekken naar voren dat de Voedselbank zo'n 100 gezinnen (naar schatting zo'n 350 inwoners) bereikt in de gemeenten Nieuwkoop en Kaag en Braassem samen. Er is op dit moment blijkens gesprekken geen wachtlijst voor de Voedselbank, die er in andere (grotere) gemeenten bijvoorbeeld wel is.

Volgens de lokale preventieagenda wil de gemeente het bereik van Schuldhulpmaatje vergroten en de drempel voor mensen om deel te nemen verlagen. Uit de jaarverslagen van Schuldhulpmaatje blijkt dat het aantal hulpvragen ieder jaar groter is geworden. In totaal heeft Schuldhulpmaatje Nieuwkoop 82 hulpvragers geholpen, waarvan 32 in 2025 (periode januari tot 25 augustus 2025).⁷⁹

Er zijn kansen om beschikbare informatie te gebruiken om de aanpak te versterken

De beschikbare kwantitatieve informatie geeft vooral inzicht in aantallen en trends, maar minder in de achterliggende oorzaken of de beleving van inwoners. Daarmee blijft het lastig om het daadwerkelijke bereik van regelingen en de effectiviteit van beleid goed vast te stellen. Bovendien is er sprake van een structurele beperking: de gemeente ziet alleen inwoners die in beeld zijn bij haar systemen of ondersteuning ontvangen. De groep die buiten de gemeentelijke registraties valt, blijft grotendeels onbekend. Dit betekent dat beleidskeuzes en sturingsinformatie altijd een zekere mate van onzekerheid in zich dragen. Om dit gat te dichten, zou de gemeente – net als andere gemeenten – meer gebruik kunnen maken van kwalitatieve informatie, zoals gesprekken met inwoners, ervaringsdeskundigen en maatschappelijke organisaties. Op die manier ontstaat een vollediger beeld van de doelgroep en de mate waarin regelingen daadwerkelijk aansluiten bij hun behoeften.

⁷⁶ Zo komt naar voren uit de feitenverificatie van dit onderzoek.

⁷⁷ Zo komt naar voren uit de feitenverificatie van dit onderzoek.

⁷⁸ Dit betreft het aandeel uitkeringen aan huishoudens op grond van de Wet Werk en bijstand (WWB, t/m 2014) en de Participatiewet (vanaf 2015) ten opzichte van het totaal aantal huishoudens. De uitkeringen (leefgeld) aan personen in een instelling, de elders verzorgden, zijn niet inbegrepen. Ook de uitkeringen aan dak- en thuislozen zijn niet inbegrepen. Een uitkering aan een (echt)paar wordt geteld als één uitkering aan twee personen. Zie ook: [Waarstaatjegemeente.nl](https://www.waarstaatjegemeente.nl) (2025). Dashboard Werk en inkomen gemeente Nieuwkoop: [link](#).

⁷⁹ Schuldhulpmaatje Nieuwkoop (2025). Jaarverslag 2024-2025.

Volgens gesprekspartners evalueert de gemeente Alphen aan den Rijn de dienstverlening bij armoede en schuldenproblematiek via het Serviceplein aan de hand van telefonische gesprekken met de betreffende inwoners. Aan het eind van de eerste fase van de schuldhulpverlening, wanneer er een plan van aanpak is opgesteld, vraagt een medewerker aan de betreffende inwoner hoe de inwoner het traject ervaart en of de inwoner zich gehoor voelt. Dit doet een medewerker die geen schuldhulpverlener is. Op die manier probeert de gemeente input te verzamelen om het traject waar mogelijk te verbeteren. Gesprekspartners geven aan dat inwoners het waarderen dat schuldhulpverlening bij de gemeente is belegd en dat inwoners bij schuldhulpverlening met één contactpersoon te maken hebben.

Uit de gevoerde gesprekken komen verschillende succes- en knelpunten naar voren uit de uitvoeringspraktijk. Medewerkers van de gemeente, maatschappelijk partners en vrijwilligers halen dagelijks ervaringen en signalen op bij inwoners die hulp en ondersteuning vragen of ontvangen. Deze informatie wordt momenteel echter niet op één plek verzameld, zodat de gemeente die informatie kan gebruiken om de aanpak waar mogelijk te versterken. Dit is een kans waar de rekenkamer in de conclusies en aanbevelingen nader op ingaat.

4.2 Inzicht in het doelbereik

Kernbevinding: De gemeente Nieuwkoop heeft geen overkoepelend inzicht in het effect van het beleid op het gebied van armoede, schulden en ongelijkheid. Voor een deel komt dit door het feit dat de gemeente geen kwantitatieve doelstellingen heeft vastgesteld, op basis waarvan de gemeente kan beoordelen of de inzet effectief is of niet. Er zijn wel kansen om het inzicht in het doelbereik te vergroten.

In de Lokale preventieagenda van Nieuwkoop zijn geen harde, kwantitatieve doelstellingen opgenomen die richting geven aan de uitvoering. Zo ontbreekt er bijvoorbeeld een streefwaarde voor het bereik van minimaregelingen, of een doelstelling voor de mate waarin schuldenproblematiek moet afnemen. De huidige ambities zijn overwegend kwalitatief geformuleerd, zoals het verstevigen van preventieve voorzieningen en het voorkomen en aanpakken van schulden. Deze formuleringen bieden wel richting, maar zijn lastig te meten.

Daarnaast zijn er geen prestatie-indicatoren vastgesteld die de effectiviteit van beleid concreet inzichtelijk maken. De indicatoren die wel (incidenteel) worden bijgehouden (zoals het aantal gebruikers van minimaregelingen) geven vooral een kwantitatief beeld van de situatie, maar zeggen weinig over de mate waarin de gemeentelijke inzet daadwerkelijk verschil maakt.

Vergelijking met andere gemeenten: meten van doelbereik

Veel gemeenten worstelen met het inzichtelijk maken van het doelbereik van hun armoede- en schuldenbeleid. Gemeenten als Schagen en Alkmaar hebben de afgelopen jaren stappen gezet door gebruik te maken van de CBS-armoedescan of door eigen dashboards te ontwikkelen die specifiek gericht zijn op het meten van bereik en effectiviteit. Voor Nieuwkoop zijn wel CBS-cijfers bekend, maar dit betreft voornamelijk basisindicatoren en bovendien zijn CBS-cijfers voor kleinere gemeenten minder nauwkeurig.⁸⁰

In het sociaal domein is het vanwege de aard van het werk minder eenvoudig om de effectiviteit te meten aan de hand van kritische prestatie-indicatoren (KPI's). Een KPI waar gemeenten wel goed op kunnen sturen is bijvoorbeeld 'het bereik van onze minimaregelingen ligt boven de 80%'. De gemeente Venray heeft een raadsmonitor ontwikkeld met indicatoren die de raad helpen om te

⁸⁰ Gemeente Nieuwkoop (2024). Informatiebrief college aan gemeenteraad over stand van zaken energietoeslag 2023.

sturen op het beleid. Nieuwkoop kan overwegen ook met zo'n monitor te werken, op basis van jaarlijkse metingen van het gebruik van minimaregelingen.

Veel gemeenten kennen een integrale monitor sociaal domein. Dit is een jaarlijkse rapportage over de inspanningen van de gemeente binnen het sociaal domein. De gemeente Maastricht brengt hierin bijvoorbeeld in beeld hoeveel mensen gebruik maken van schuldhulpverlening, bijstand, bijzondere bijstand en re-integratietrajecten. Vaak geven monitors sociaal domein echter geen inzicht in het bereik van de regelingen. Monitors sociaal domein zijn veelal meer gericht op output (welke inzet is gepleegd?) en minder op outcome (wat is er daadwerkelijk bereikt?).

5. Betrokkenheid van de raad

In dit hoofdstuk gaat de rekenkamer in op de betrokkenheid van de raad bij de aanpak van armoede en ongelijkheid. De rekenkamer behandelt daarbij de informatievoorziening van het college aan de raad en de wijze waarop de raad invulling geeft aan zijn kaderstellende en controlerende rol.

In dit hoofdstuk beantwoordt de rekenkamer daarmee de volgende deelvragen:

14. In hoeverre heeft de gemeenteraad van Nieuwkoop voldoende zicht op de effectiviteit en efficiëntie van het beleid om zijn kaderstellende en controlerende taken uit te kunnen voeren?
15. Hoe vervult de raad zijn kaderstellende en controlerende rol op dit moment als het gaat om armoede en kansenongelijkheid, en hoe zou die rol er in de toekomst uit moeten zien?

5.1 Informatievoorziening aan de raad

Kernbevinding: Het college informeert de raad structureel over armoede en ongelijkheid via de P&C-cyclus, maar de informatie biedt de raad slechts beperkt inzicht in de effectiviteit en efficiëntie van het beleid. Met twee raadsinformatiebrieven heeft het college de raad wel uitgebreider geïnformeerd over de energietoeslag en de stand van zaken over enkele minimaregelingen.

Het college informeert de raad voornamelijk via de P&C-cyclus

Uit de documentanalyse en de gevoerde gesprekken blijkt dat het college de gemeenteraad voornamelijk via de planning-en-controle-cyclus informeert over de uitvoering van het armoede- en ongelijkheidsbeleid. Uit een analyse van de P&C-stukken uit de afgelopen raadsperiode komt naar voren dat de informatievoorziening op het gebied van armoede en ongelijkheid wat toeneemt, maar relatief summier blijft. Ook geeft de informatie in de P&C-stukken geen tot beperkt inzicht in de mate waarin beleidsdoelen gehaald zijn. Zo geeft het college in de programmabegroting 2023-2026 aan dat de gemeente sinds 2022 een rol heeft bij de vroegsignalering van schulden en daarbij regelingen actief bij inwoners onder de aandacht wil brengen. Hoe de gemeente dit wil doen, is daarbij niet concreet uitgewerkt en niet voorzien van een inspannings- of resultaatindicator. Over de uitvoering van dit doel koppelt het college in de jaarstukken over 2023 kort terug aan de raad. Daarbij gaat het college voornamelijk in op welke regelingen er in Nieuwkoop beschikbaar zijn, maar bijvoorbeeld niet op hoeveel mensen bereikt zijn of tot welke resultaten de inspanningen van de gemeente geleid hebben. In de jaarstukken over 2024 is over het thema werk en inkomen vermeld dat er in de begroting over dat jaar 'geen beleid is opgenomen' en zich 'geen belangrijke ontwikkelingen [hebben] voorgedaan.'⁸¹

De toelichting in de programmabegroting 2025-2028 is daarentegen een stuk uitgebreider. Daarin informeert het college de raad dat de budgetten voor 'werk en inkomen' niet toereikend zijn, omdat de uitstroom van de Participatiewet stukt en meer mensen een beroep doen op de armoederegelingen. Dit laatste is volgens het college te verklaren doordat meer mensen gebruik zijn gaan maken van de bijzondere bijstand en andere voorziening, onder andere door de vergrijzing.⁸² Om het tekort op te lossen wil de gemeente volgens de begroting inzetten op preventie door middel van de

⁸¹ P&C-stukken gemeente Nieuwkoop periode 2022-heden, geraadpleegd via: Gemeenteraad Nieuwkoop (2025). Raadsstukken: [link](#).

⁸² Bij de feitenverificatie op dit rapport werd daarbij aangevuld dat de gemeente de afgelopen jaren een oplopend tekort op de budgetten voor de armoederegelingen ziet, veroorzaakt door een toename van het aantal aanvragen. De verwachting is dat deze trend zich de komende jaren zal voortzetten. Dit beeld komt onder andere naar voren uit de DVO-jaarverslagen en jaarverslagen van het Volwassenenfonds, Jeugdfonds en stichting Leergeld.

preventieagenda en om nieuwe, goedkopere contracten af te sluiten met uitvoerders. Welke uitvoerders de gemeente hier specifiek bedoeld, is daarbij niet vermeld. Ook wil de gemeente meer mensen aan een baan helpen, onder andere door via het Serviceplein te bezien of bijstandsgerechtigden een stap kunnen zetten richting de arbeidsmarkt.⁸³

Het college heeft de raad tweemaal aanvullend geïnformeerd

Uit de beschikbare raadsinformatiebrieven blijkt dat het college de raad in de afgelopen raadsperiode tweemaal met een brief aanvullend informeerde over de actuele gang van zaken op het gebied van armoede en ongelijkheid. Het college deelde deze brieven in juni 2024 met de gemeenteraad.

In de eerste brief informeerde het college de raad over de energietoeslag in 2023. Het college gaf in die brief een toelichting op de uitbreiding van de doelgroep naar huishoudens met een inkomen tot 130 procent van het sociaal minimum (bijstandsniveau) naar aanleiding van een motie van de raad in 2023. Het college liet weten dat het bereik van de energietoeslag onder de huishoudens met een inkomen tot 120 procent van het sociaal minimum hoog is (ongeveer 95 procent van de doelgroep). De huishoudens met een inkomen tussen de 120 procent en 130 procent van het sociaal minimum zijn echter moeilijk te bereiken – ondanks communicatie via de website en in de lokale media had op het moment van de brief ongeveer 18 procent van de doelgroep gebruik gemaakt van de regeling. Dit lagere bereik had volgens het college verschillende oorzaken: de bekendheid van de regeling is wellicht lager omdat de energietoeslag in 2022 niet voor deze doelgroep beschikbaar was, de energieprijzen zijn inmiddels gedaald en de lonen en huurtoeslag zijn gestegen.⁸⁴

In de tweede brief informeerde het college over de stand van zaken over de inzet van de Klijsma-gelden en een aantal andere minimaregelingen. De Klijsma-gelden zijn middelen die het Rijk jaarlijks aan gemeenten beschikbaar stelt om armoede en schulden te bestrijden. In de brief gaf het college een toelichting op de inzet van de middelen, instrumenten en de behaalde resultaten in de periode 2021-2023 voor vijf regelingen/voorzieningen: de voorzieningen via Stichting Leergeld, het Jeugdfonds Sport & Cultuur, het Volwassenenfonds Sport & Cultuur, de collectieve zorgverzekering en de regeling duurzame gebruiksgoederen. Voor de eerste twee regelingen biedt dit de raad inzicht in zowel het aantal verstrekte voorzieningen als hoeveel procent van de doelgroep is bereikt, voor de overige regelingen geeft dit de raad enkel inzicht in het aantal verstrekte voorzieningen. De rekenkamer heeft dit in het vorige hoofdstuk toegelicht.⁸⁵

5.2 Rolneming door de gemeenteraad

Kernbevinding: De kaderstellende rol van de raad op het gebied van armoede en ongelijkheid is in de afgelopen raadsperiode beperkt gebleven tot het vaststellen van de Lokale Preventie Agenda en het aannemen van een drietal moties. De raad heeft in de afgelopen periode daarnaast enkele malen schriftelijke vragen gesteld over armoede. De raad maakt beperkt gebruik van het raadsinstrumentarium.

De raad maakt beperkt gebruik van het instrumentarium om (bij) te sturen in het beleid

De raad heeft in de raadsperiode drie moties ingediend om het beleid op het gebied van armoede en ongelijkheid (bij) te sturen. De raad heeft in de afgelopen raadsperiode volgens het

⁸³ P&C-stukken gemeente Nieuwkoop periode 2022-heden, geraadpleegd via: Gemeenteraad Nieuwkoop (2025). Raadsstukken: [link](#).

⁸⁴ Gemeente Nieuwkoop (2024). Informatiebrief college aan gemeenteraad over stand van zaken energietoeslag 2023.

⁸⁵ Gemeente Nieuwkoop (2024). Informatiebrief college aan gemeenteraad over inzet Klijsmagelden periode 2021-2023.

raadsinformatiesysteem geen amendementen ingediend die raken aan armoede of ongelijkheid. Onderstaande tabel geeft een overzicht van de door de raad ingediende moties⁸⁶

Overzicht moties ten aanzien van het armoedebeleid 2022-2025			
Motie	Datum	Onderwerp	Besluit
Verruiming regeling energietoeslag	10 november 2022	Voorstel om de inkomensgrens voor de energietoeslag in 2023 eenmalig te verruimen naar 130%	Aangenomen
Energiefonds; naar een blijvend betaalbare energierekening voor iedereen	10 november 2022	Voorstel om huizen met een energielabel D-G middelen toe te kennen om hun huizen te verduurzamen	Aangenomen
Ook mensen met de laagste inkomens hebben recht op woonruimte	3 februari 2022	Voorstel om binnen twee jaar in een van de woningbouwplannen minimaal vijf sociale huurwoningen op te nemen	Aangenomen

De raad heeft in de afgelopen raadsperiode verder beperkt gebruik gemaakt van het raadsinstrumentarium om de controlerende rol in te vullen. Bij de jaarstukken 2022 hebben diverse raadsfracties technische vragen gesteld over de Rijksbijdrage voor energiearmoede⁸⁷. Verder heeft de gemeenteraad op 14 oktober 2022 en in november 2025 schriftelijke vragen gesteld over de aanpak van armoede onder kinderen.⁸⁸ De eerste vraag ging specifiek over kinderen die zonder ontbijt naar school gaan vanwege armoede. In de tweede vraag wordt gevraagd om inzicht in de Nieuwkoopse cijfers rondom kinderarmoede. De beantwoording van de eerstgenoemde vragen geeft inzicht in onder andere de problematiek onder de doelgroep, welke regelingen de gemeente heeft ingericht om de doelgroep te ondersteunen en hoe de samenwerking met signaalt Partners verloopt. De laatstgenoemde vragen zijn op het moment van schrijven nog niet beantwoord.

De rekenkamer heeft in het kader van dit onderzoek met een afvaardiging van raadsleden en fractieassistenten gesproken over de informatievoorziening aan de raad en rolneming van de raad zelf. Uit dit raadsgesprek blijkt dat raadsleden en fractieassistenten geen goed inzicht hebben in de mate waarin de doelgroep bereikt wordt met de verschillende miniregelingen en andere inspanningen die de gemeente levert om armoede en ongelijkheid tegen te gaan. Ook vinden zij dat zij vaker kunnen toetsen op de door hen gestelde kaders in de preventieagenda. Tegelijkertijd geven raadsleden en fractieassistenten aan zelf geen goed beeld te hebben van de armoede- en ongelijkheidsproblematiek in de gemeente. Wel vinden zij het belangrijk dat inwoners die hulp nodig hebben ook geholpen worden.

⁸⁶ Gemeenteraad Nieuwkoop (2025). Raadsstukken: [link](#).

⁸⁷ Gemeenteraad Nieuwkoop (2023). Technische vragen bij jaarstukken 2022.

⁸⁸ Gemeenteraad Nieuwkoop (2025). Raadsstukken: [link](#).

Bijlage 1. Onderzoeksverantwoording

Onderzoekswerkzaamheden

De rekenkamer heeft dit onderzoek uitgevoerd in de periode april – november 2025. Op 28 april 2025 heeft de rekenkamer een startgesprek gevoerd met een afvaardiging van betrokken medewerkers, om afspraken te maken over informatiedeling en de samenwerking in het onderzoek. In mei 2025 hebben de onderzoekers documentatie ontvangen van de gemeente en hebben zij de documentanalyse gestart. In de periode augustus – oktober hebben de onderzoekers diverse gesprekken gevoerd om de informatie uit de documentatie te verifiëren en nader uit te diepen. In november hebben de onderzoekers de nota van bevindingen afgerond.

Op 27 november 2025 heeft de rekenkamer de nota van bevindingen aangeboden aan de ambtelijke organisatie voor een feitenverificatie (ambtelijk wederhoor). Deze is op 19 december 2025 ontvangen en vervolgens verwerkt. Op 15 januari 2026 heeft de rekenkamer het rapport aangeboden aan het college ten bate van een bestuurlijke reactie. Een eerste bestuurlijke reactie is op 18 februari 2026 ontvangen. Naar aanleiding hiervan hebben rekenkamer directeur en de verantwoordelijk wethouder overleg gehad. Op 21 april 2026 is de definitieve bestuurlijke reactie ontvangen. Deze heeft de rekenkamer vervolgens integraal opgenomen in het rapport en voorzien van een nawoord. De rekenkamer heeft het eindrapport op 22 mei 2026 aan de gemeenteraad aangeboden.

Schriftelijke documentatie

Voor de geraadpleegde schriftelijke documentatie verwijst de rekenkamer naar de voetnoten in de rapportage.

Gevoerde interviews

Voor dit onderzoek heeft de rekenkamer vier interviews gevoerd. Daarnaast heeft de rekenkamer een gesprek gevoerd met een afvaardiging van de gemeenteraad.

Datum gesprek	Functie	Organisatie
2 september 2025	Portefeuillehouder Beleidsmedewerker	Gemeente Nieuwkoop
26 augustus 2025	Bestuurders Consulenten	Kledingbank Groene Hart Jeugdfonds Sport & Cultuur Zuid-Holland Volwassenenfonds Sport & Cultuur Zuid-Holland Voedselbank KBEN Noodfonds Nieuwkoop One SchuldHulpMaatje
2 september	Beleidsmedewerker Jeugdwerker Consulent	Gemeente Nieuwkoop
9 september 2025	Coördinator Medewerker helpdesk Beleidsmedewerker	Gemeente Alphen aan den Rijn Gemeente Nieuwkoop
7 oktober 2025	Afvaardiging raadsleden	Gemeente Nieuwkoop

Bijlage 2. Technische onderzoeksverantwoording

In dit onderzoek is gebruik gemaakt van data die Necker eerder heeft opgehaald in het onderzoek naar armoede en ongelijkheid in negen gemeenten in Nederland. In dit onderzoek is ook de indeling volgens acht inwonersprofielen gebruikt, om de inzet van de gemeente te kunnen duiden op basis van de behoeften van de verschillende inwonersprofielen. Daarom wordt in deze bijlage ook een technische onderzoeksverantwoording weergegeven over hoe de inwonersprofielen tot stand zijn gekomen.

Indicatoren voor armoede en ongelijkheid

De indeling van ongelijkheid en typen kapitaal is afgeleid van het onderzoek naar Eigentijdse ongelijkheid door het SCP⁸⁹. Zij maken gebruik van een indeling in typen kapitaal die voor het eerst in de rapportage Verschil in Nederland⁹⁰ is gebruikt. Hieronder wordt per type kapitaal een nadere toelichting gegeven evenals de indicatoren die hiervoor zijn gebruikt.

Economische kapitaal

Deze vorm van kapitaal richt zich op de financieel-economische positie van de inwoner binnen de samenleving. Het kijkt daarom niet alleen naar geld, maar ook naar de mogelijkheden om geld te verdienen. Met andere woorden, naast financiële positie ook het potentiële verdienvermogen van inwoners. In dit onderzoek zijn daarvoor de volgende indicatoren gebruikt:

Indicatoren	Jaartal	Bron
Bereikt onderwijsniveau (vergeleken met landelijk)	2023	CBS Arbeidsdeelname
Inkomensverdeling (vergeleken met landelijk)	2023	CBS Inkomensverdeling
Aantal personen dat moeite heeft met rondkomen (vergeleken met landelijk)	2022	Gezondheidsmonitor volwassenen en ouderen van GGD'en, CBS en RIVM
Werkloosheidspercentage (vergeleken met landelijk)	2022	CBS Arbeidsdeelname

Cultureel kapitaal

Cultureel kapitaal ('waar je bij past') gaat om vaardigheden die nodig zijn om mee te kunnen doen in de moderne maatschappij, zoals Engels spreken of met computers om kunnen gaan. In dit onderzoek zijn daarvoor de volgende indicatoren gebruikt:

Indicatoren	Jaartal	Bron
Lidmaatschap van verenigingen	2024	Vragenlijst Citisens
Beheersing van Engelse taal	2024	Vragenlijst Citisens
Basale digitale vaardigheden	2024	Vragenlijst Citisens

Sociaal kapitaal

Sociaal kapitaal ('wie je kent') slaat op het sociale netwerk. In dit onderzoek zijn daarvoor de volgende indicatoren gebruikt:

⁸⁹ Sociaal Cultureel Planbureau (2023). *Eigentijdse ongelijkheid*.

⁹⁰ Sociaal Cultureel Planbureau (2014). *Verschil in Nederland*.

Indicatoren	Jaartal	Bron
Aantal mensen met sociale eenzaamheid	2022	Gezondheidsmonitor volwassenen en ouderen van GGD'en, CBS en RIVM
Gemis van sociale steun in Nederland	2022	Gezondheidsmonitor volwassenen en ouderen van GGD'en, CBS en RIVM
Sociale omgeving van inwoners	2024	Vragenlijst Citisens
Ervaren sociale steun in omgeving (vragenlijst Citisens)	2024	Vragenlijst Citisens

Persoonlijk kapitaal

Persoonlijk kapitaal heeft te maken met mentale en fysieke gezondheid en of je zelf de persoonlijke hulpbronnen hebt (waar je niet per se iets aan kunt doen) om mee te doen in de maatschappij. In dit onderzoek zijn daarvoor de volgende indicatoren gebruikt:

Indicatoren	Jaartal	Bron
Aantal personen met overgewicht (vergeleken met landelijk)	2023	Gezondheidsmonitor volwassenen en ouderen van GGD'en, CBS en RIVM
Mentaal welbevinden (vergeleken met landelijk)	2022	Gezondheidsmonitor volwassenen en ouderen van GGD'en, CBS en RIVM
Laaggeletterdheid	2019	ROA (via geletterdheidinzicht.nl)

Vragenlijst

In de periode van 20 mei tot 27 mei 2024 is er een vragenlijst uitgezet onder ongeveer 20.000 leden van het Citisenspanel naar de sociale en culturele positie in de samenleving. In het Citisenspanel zitten leden uit het hele land. Deze vragenlijst was erop gericht om het cultureel en sociaal kapitaal van inwoners te achterhalen. De vragenlijst is gebaseerd op onderzoek van het SCP en aangevuld met relevante indicatoren.

De leden van het panel hebben antwoord gegeven doormiddel van een 'slider' of door een keuze tussen maken uit meerdere opties. De resultaten van de vragenlijst zijn gekoppeld aan de acht inwonerprofielen.

Sociaal kapitaal

- Met hoeveel mensen in je persoonlijk omgeving (anders dan gezinsleden en hulpverleners) bespreek je persoonlijke zaken? *Denk hierbij bijvoorbeeld aan problemen met je gezondheid of geldzaken.*
- Heb je vrienden, kennissen of familieleden met één van de volgende beroepen? *Hierbij gaat het erom dat je deze mensen persoonlijk kent, buiten hun werk om. Je kunt meerdere antwoorden kiezen.*
 - Burgemeester of lid van de Tweede Kamer
 - Arts of advocaat
 - Directeur van een commercieel bedrijf met meer dan 10 mensen in dienst

- Hoge ambtenaar, bv. gemeentesecretaris of directeur op een ministerie
- Professioneel musicus, artiest of schrijver
- Iemand met een inkomen van meer dan €5.000 euro netto
- Weet ik niet / zeg ik liever niet
- Geen van bovenstaande
- Hieronder staan verschillende vaardigheden en eigenschappen. Ken je mensen die je daarmee kunnen helpen als dat nodig is?
 - Iemand die veel weet van allerlei regelingen van de overheid of geldzaken
 - Iemand die je medisch advies kan geven als je ontevreden bent over je dokter
 - Iemand die veel geld (€2.500 of meer) aan je kan lenen
 - Iemand die af en toe mensen een baan kan aanbieden
 - Iemand die een goede referentie/aanbeveling kan geven voor een sollicitatie
 - Zeg ik liever niet
 - Geen van bovenstaande
- Hieronder staan verschillende vaardigheden en eigenschappen. Ken je mensen die je daarmee kunnen helpen als dat nodig is?
 - Iemand die kan helpen bij klussen in huis (timmerwerk, schilderen) of reparaties uitvoeren
 - Iemand die boodschappen kan doen als je ziek bent
 - Iemand die een logeeradres kan bieden als je tijdelijk uit je huis moet
 - Iemand die advies kan geven bij een conflict op het werk
 - Iemand die advies kan geven bij een conflict met familieleden
 - Iemand die voor je kan zorgen als je langdurig ziek bent
 - Zeg ik liever niet

Cultureel kapitaal

- Ik begrijp brieven die ik van de gemeente binnen krijg?
- Van welke verenigingen of gemeenschappen ben je lid of actief deelnemer?
 - Sport- en spelvereniging (zoals een voetbalclub, boksclub of een hengelsportvereniging)
 - Muziek- of culturele vereniging (zoals een fanfare of toneelclub)
 - Gezelligheidsverenigingen (zoals een studentenvereniging, heren/dames sociëteiten)
 - Religieus- of levensbeschouwelijke gemeenschap
 - Serviceclub (zoals de Rotary of een Lions Club)
 - Natuur, milieu en dierenverenigingen (zoals IVN, postduivenbond of milieuvereniging)
 - Vakbond
 - Een ander type vereniging, namelijk:
 - Ik ben niet lid van een vereniging of gemeenschap
 - Zeg ik liever niet
- Kun je Engels?
 - Nee
 - Ja, ik kan makkelijke zinnen begrijpen als ik ze lees of hoorJa, ik spreek een paar woorden (genoeg om bijvoorbeeld iets te bestellen in een restaurant)
 - Ja, genoeg om te praten over simpele en algemene dingen (genoeg om bijvoorbeeld de weg te vragen)
 - Ja, genoeg om zonder voorbereiding een gesprek te voeren over dagelijkse onderwerpen (bijv. over familie, hobby's)
 - Ja, genoeg om de kern van een ingewikkelde tekst te begrijpen, en een spontaan gesprek te voeren met iemand die Engels als moedertaal heeft.
 - Ja, genoeg om ingewikkelde en lange teksten helemaal te begrijpen, en mijzelf zonder problemen uit te drukken in een gesprek met iemand die Engels als moedertaal heeft.

- Ja, genoeg om zonder voorbereiding aan elk gesprek of discussie deel te nemen en een ingewikkeld betoog te houden
- Ja, Engels is mijn moedertaal
- Zeg ik liever niet
- Kun jij op de computer werken met een tekstverwerkingsprogramma (zoals Word of Pages)?
- Kun jij een programma installeren op een computer?
- Kun jij de beveiliging op een computer regelen (met bijvoorbeeld een virusscanner of firewall)?

Politiek zelfvertrouwen

Deze vragen zijn gesteld om context te bieden bij de interpretatie van de vragenlijst.

- Mensen zoals ik hebben invloed op het bestuur van de gemeente?
- De gemeenteraad vindt het belangrijk wat mensen zoals ik denken

Indeling van inwoners aan de hand van de Citisens-methode

De Citisens betrokkenheidsprofielen zijn ontwikkeld om aan de hand van data een nauwkeurige inschatting te maken van de samenstelling van gemeenten. Op basis van big data onderscheidt het model acht groepen inwoners die van elkaar verschillen in sociaaleconomische positie in de samenleving, vertrouwen in de overheid en voorkeuren voor dienstverlening van de gemeente. Voor iedere groep is een profiel opgesteld; hierbij hebben we sociaal-demografische kenmerken zoals leeftijd, opleidingsniveau en welstand uit gerenommeerde bronnen gecombineerd met eigen onderzoeksdata over de positie in de samenleving van inwoners die verzameld is via het Citisenspanel met meer dan 75.000 leden. Zo krijgt iedere groep een herkenbaar karakter. De resultaten van dit onderzoek zijn uitgesplitst naar de profielen. De verschillen worden vervolgens gebruikt om de verschillen in houding, sociaaleconomische positie en gedrag tussen wijken weer te geven.

Bijlage 3. Overzicht samenwerkingspartners

Hieronder geeft de rekenkamer een overzicht van maatschappelijke partners van de gemeente op het gebied van hulp en ondersteuning bij armoede en schulden.

Maatschappelijke partners	Doel	Type relatie
Volwassenfonds Sport en Cultuur	Het verhogen van de sport- en cultuurparticipatie onder volwassenen met een laag inkomen.	Overeenkomst
Stichting Leergeld	Kinderen die opgroeien in gezinnen met een laag inkomen ondersteunen	Overeenkomst
Kledingbank Groenehart	Het verstrekken van benodigde kleding voor inwoners met een minimum inkomen.	Overeenkomst
Zorg en zekerheid	Collectieve zorgverzekering voor mensen met een minimum inkomen	Overeenkomst
Kwadraad	Uitvoering van de wettelijk verplichte vroegsignalering binnen de gemeente Nieuwkoop	Overeenkomst
Jeugdfonds Sport en Cultuur Zuid-Holland	Het bieden van de gelegenheid om te sporten en/of cultuurbeoefening te doen voor kinderen.	Overeenkomst
Nederlandse schuldhulprouwe	Het vinden van inwoners met een verhoogd risico op financiële problemen gevonden, bereikt en geholpen kunnen worden.	Overeenkomst
Zorgweb/Voorzieningenwijzer	Het beschikbaar stellen van een webapplicatie waarmee de gemeente haar doelgroep van advies kan voorzien.	Overeenkomst
MEE Zuid Holland Noord	Biedt cliëntondersteuning, informatie en advies aan mensen met een beperking of een ontwikkelingsachterstand die zorg en hulp nodig hebben.	Overeenkomst
Voedselbank	Het verstrekken van voedsel voor inwoners met een minimum inkomen	Subsidie
Stichting ONE	Diaconale ondersteuning voor inwoners	Subsidie
Schuldhulpmaatje	Inwoners met (dreigende) schulden vroegtijdig helpen	Subsidie

